Proletari din toate țările, uniți-vă!

cîntea tineretului

Anul VI
Nr. 38 (261)
12 pagini 3 lei
Sîmbătă
20 septembrie
1986

Pub. Bucur. - Bucș. PAZ. DE LECTURĂ

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

ÎN CADRUL VIZITEI DE LUCRU ÎN CAPITALĂ

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, a participat la deschiderea noului an de învățămînt

„Specialistul trebuie să fie un bun cunoscător a tot ce este mai nou în domeniul său, dar, în același timp, să aibă și un nivel general de cultură, de cunoștințe, să înțeleagă sensul dezvoltării lumii, a societății. Pentru a fi revoluționar trebuie, într-adevăr, să stăpînești multilateral tot ceea ce este mai nou în toate domeniile — și noi avem nevoie de un inginer, de un chimist, de un agronom, de un medic cu înalte cunoștințe tehnice, dar și politico-culturale, ideologice, de un revoluționar în adevăratul sens al cuvîntului!"

NICOLAE CEAUȘESCU

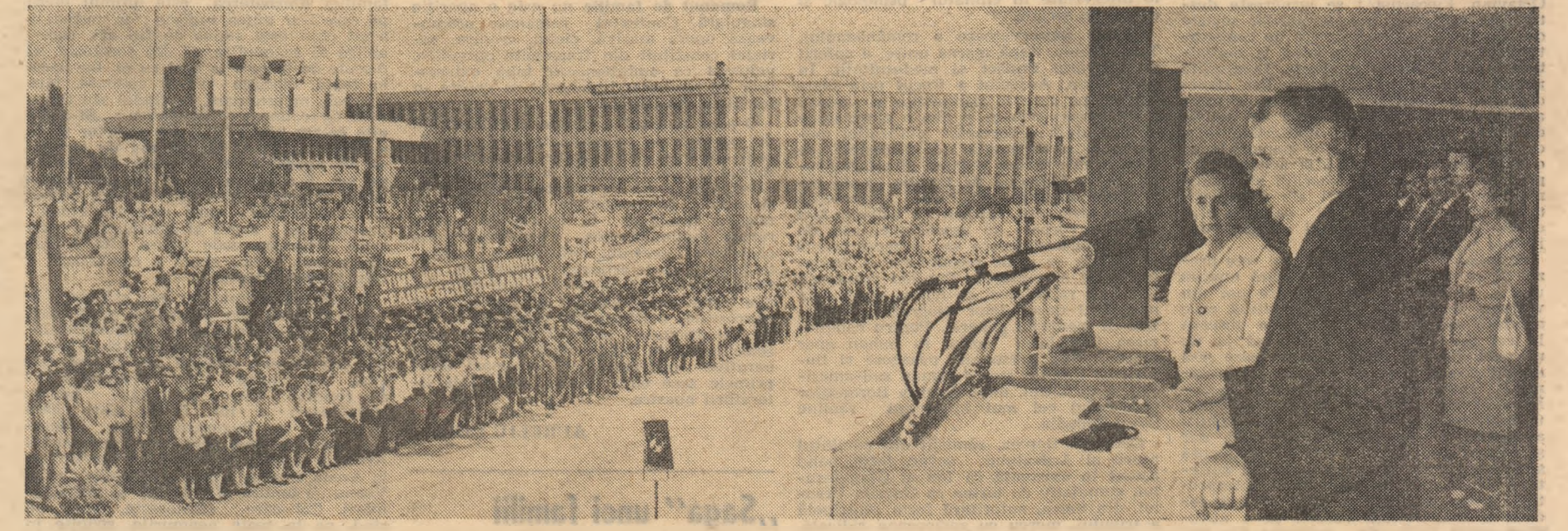

O NOUĂ CALITATE A ȘCOLII ROMÂNEȘTI

Eveniment cu profunde semnificații în viața școlii românești de toate gradele, deschiderea noului an de învățămînt, care a avut loc — conform unei nobile și frumoase tradiții — în prezența secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, și a tovarășei ELENA CEAUȘESCU, prietenii și părinții cei mai apropiați ai tinerei generații, marchează debutul unei noi etape de muncă intensă, eficientă consacrată creșterii calității întregului proces instructiv-educativ, formării complexe, multilaterale a personalității tinere.

Pentru întreaga activitate viitoare din învățămînt, ideile și sarcinile reieșite din cuvîntarea rostită cu prilejul amintit de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU își relevă cu putere importanța covîrșitoare, capacitatea de a mobiliza exemplar și a orienta ansamblul eforturilor pe care întregul tineret studios al țării, toate cadrele didactice le depun cu pasiune și dăruire în direcția formării și autoformării morale și profesionale a elevilor și studenților, pentru pregătirea unor oameni de nădejde, capabili să răspundă cu competență exigențelor mereu crescinde ale tuturor domeniilor de activitate, ale societății noastre socialiste.

Evidențiind o dată în plus marile realizări ale poporului nostru în opera istorică de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, precum și grandioasele obiective de viitor, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, arăta faptul că tot ceea ce s-a realizat, tot ceea ce se va realiza depinde în mod hotărîtor de calitatea oamenilor, de nivelul lor de pregătire profesională și politică, de capacitatea lor de a sesiza imperativele fiecărei etape și de a acționa în conformitate cu acestea în fiecare sector de activitate, la fiecare loc de muncă. Progresul societății este indisolubil legat de afirmarea tot mai puternică a noului în gîndirea, în munca și în viața oamenilor, de manifestarea plenară a spiritului cutezător, revoluționar în soluționarea fiecărei probleme. A forma astfel de oameni, astfel de specialiști reprezintă menirea supremă a școlii de toate gradele, pentru realizarea căreia aceasta trebuie să-i înarmeze pe tinerii studioși cu cele mai noi cunoștințe din toate disciplinele, din toate compartimentele cunoașterii umane, acționînd, totodată împreună cu organizațiile revoluționare de copii și tineret, în scopul intensificării activității politico-ideologice, a educației comuniste, patriotice și revoluționare.

Pentru elevii și studenții patriei, pentru toate cadrele didactice, aceste obiective esențiale în perspectiva realizării unei noi calități a învățămîntului, obiective subliniate încă o dată în magistrala cuvîntare a conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, reprezintă nu numai sarcini prioritare ci și coordonate clare, distincte și mobilizatoare de acțiune nemijlocită, ele alcătuind un program complet și complex de muncă pentru toți cei ce se află implicați, într-un fel sau altul, în bunul mers al activității din acest important domeniu. Conștient de marile eforturi pe care societatea le face pentru a-i asigura cele mai bune condiții materiale și spirituale de educare, formare și afirmare multilaterală, tineretul studios al României socialiste este ferm hotărît să se achite în mod exemplar de sarcinile ce îi revin, de marile răspunderi ce-i stau în față, muncind și învățînd, urmînd neabătut cuvîntul partidului, înflăcăratele îndemnuri și chemări ale tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU.

Noul an de învățămînt 1986—1987 va constitui, din această perspectivă, o perioadă de maximă concentrare a eforturilor, de concretizare în fapte exemplare a marilor elanuri creatoare ce definesc profilul moral, politic și profesional al elevilor și studenților din fiecare unitate școlară, din fiecare facultate. O dovadă că tineretul studios, asemenea întregii generații tinere a patriei, se află organic, nemijlocit integrată eforturilor constructive ale întregului popor, acționînd, în consens cu sarcinile specifice care îi revin, pentru progresul și prosperitatea scumpei noastre patrii — Republica Socialistă România.

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

Ion Brad: Romanul de familie

Editura Eminescu, 1986

Un eșantion de existență românească

Poetul Ion Brad, care în 1964 îi uimea pe criticii literari publicînd un roman de factură obiectivă, **Descoperirea familiei**, a demonstrat în continuare că vocația lirică nu este incompatibilă cu construcția epică, tipărind încă trei romane despre ramuroasa familie Borcea din satul ardelenesc Zăpadia : **Ultimul drum**, 1975, **Raiul răspopiților**, 1978 și **Leagănul mării**, 1983. Constituindu-se parcă de la sine într-o „Borcea-Saga", vastul ciclu romanesc a intrat în conștiința cititorilor grație unor personaje greu de uitat și a devenit o operă importantă a literaturii române contemporane.

Conștient de proporția pe care a luat-o o creație începută, poate, cîndva doar din ambiția de a dovedi că și un poet poate scrie proză, Ion Brad și-a revăzut, recent, ampla narațiune și a rescris-o dintr-o perspectivă unificatoare, accentuîndu-i moderna structură polifonică și făcîndu-i și mai evidentă monumentalitatea. Așa a căpătat o configurație definitivă impunătoarea tetralogie **Romanul de familie**, publicată de curînd la Editura Eminescu în două volume, care cuprind **O mărturisire** și patru „cărți" : **Zăpadia, Soare cu dinți, În umbra castelului** și **Thalassa** (toate însumînd peste 800 de pagini).

Impresia dominantă pe care o produce în timpul lecturii tetralogia este că autorul a reușit să capteze în paginile ei pulsul existenței românești contemporane. El și-a ales drept eșantion un „set" de biografii reprezentative pentru realitatea de azi, în măsură să ilustreze și diversele categorii sociale, și situațiile existențiale cele mai diferite. Puțini prozatori actuali s-au mai dovedit pînă în prezent atît de inspirați în găsirea unui subiect care să simbolizeze evoluția întregii societăți românești. Arborele genealogic pe care îl înfățișează Ion Brad are trăinicia și vigoarea unui stejar secular. Este vorba, după cum se știe, de o familie de țărani în centrul căreia se află un bărbat în floarea vîrstei, Octavian Borcea, cuprins de o criză morală după moartea soției sale, Silvia, dar încă apt de regenerare. Sînt evocați și părinții săi (Artimon și Maria) și părinții părinților săi. Totodată, sînt aduși pe rînd în prim-plan copiii lui Octavian : Petre, Artimon, Axinte, Ion, Lucreția și Octavian. Fiecăruia i se urmărește destinul în contextul transformărilor sociale din România, de la procesul de cooperativizare a agriculturii și pînă la dezvoltarea unei industrii moderne. Biografiile personajelor se întrepătrund, dar rămîn distincte, datorită unui respect evident al prozatorului față de ideea de individualitate. Principala sa aptitudine este, de altfel, aceea de a crea personaje cu o existență parcă reală și aceasta fără prea multă risipă de descrieri ale vestimentației, de înregistrări ale paticularităților de vorbire, ci mai degrabă prin evidențierea unor **atitudini** caracteristice în fața vieții.

Octavian Borcea, de pildă, ne este prezentat ca un bărbat cu o statură morală uriașă, descins parcă printre noi din vremuri de demult și incompatibil cu o anumită meschinărie pe care o observă la cei din jur. El înțelege însă la un moment dat că fermitatea cu care și-a educat copiii, deși eficace, ca un tratament chirurgical, s-a dovedit și nemioasă și l-a înstrăinat de ai săi. Drept urmare, se închide în el însuși, pentru a medita asupra propriei lui vieți, dar și pentru a-și aplica astfel o pedeapsă severă, pe măsura dimensiunii lui sufletești. Ursuzenia sa este greșit interpretată, într-o perioadă de transformare socială a colectivității rurale, ca o atitudine ostilă față de înnoirile din sat. Nimeni nu are timp să cerceteze ce se petrece în sufletul lui Octavian Borcea și nici el nu încearcă să se explice. Asistăm, astfel, la o dramă a necomunicării, care se rezolvă însă pînă la urmă fericit, datorită sănătății morale a oamenilor din mediul sătesc.

Personaje pline de forță sînt și fiii lui Octavian Borcea, de exemplu cel mai mic dintre ei, care îi poartă și numele. Acest Octavian Borcea, ajuns inginer la o uzină din Brașov, se îndrăgostește romantic de o fată plină de candoare, Liliana, care moare însă într-un accident tragic. Cu un impresionant efort de voință, el își reface echilibrul sufletesc și se căsătorește cu o femeie care seamănă cu Liliana, dar — așa cum se întîmplă uneori în viață, datorită unor coincidențe macabre regizate de hazard — și aceasta moare într-un accident. Bărbatul nu abandonează însă hotărîrea de a ridica din nou pe umeri povara sisifică și de a reîncepe urcușul.

Un alt exemplu îl poate constitui, în sfîrșit, bătrîna Maria, a cărei moarte apoteotică este descrisă impresionant în ultima parte a tetralogiei. Ea ne apare ca o ființă totemică a întregului clan Borcea și orbirea-clarviziunea ei dinaintea morții (nu vede marea pe al cărei țărm se află, dar vede o mare himerică, simbol al succesiunii nesfîrșite a generațiilor) conferă paginilor suflu vizionar.

În cuprinsul ciclului romanesc există și pasaje de un patetism excesiv — manifestări irepresibile ale temperamentului de poet — însă, în ansamblu, construcția rămîne echilibrată și solidă. Ion Brad știe — cum nu știu mulți romancieri de azi — **să scrie clar**. Precizia exprimării inspiră încredere deoarece îl convinge pe cititor că autorul are cu adevărat ceva de spus.

Pentru a analiza temeinic **Romanul de familie** ar trebui scris un amplu studiu. Să ne mulțumim, deocamdată, să salutăm apariția tetralogiei în forma ei definitivă ca pe un succes al lui Ion Brad și al literaturii noastre de azi.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Concentrația monumentalității

Ion Brad a rescris, a restructurat și a reintitulat vechile sale patru romane individuale care, deși aveau același univers, aceeași tipologie, abia acum devin o tetralogie, subordonate ideii de ciclu și cu arhitectonică de unic roman de familie. **Descoperirea familiei** (1964), mult concentrat devine acum capitolul **Zăpadia**, **Ultimul drum** (1975) apare ca **Soare cu dinți**, **Raiul răspopiților** (1978), redus puțin, este acum **În umbra castelului** iar **Leagănul mării** (1983) se reformulează în **Thalassa**. Dar nu tăieturile sau adaosurile rămîn determinante, ci modificarea unghiurilor de semnificare a acțiunilor, reevaluarea notației realiste într-o perspectivă vizionară și simbolică — ceea ce înseamnă că scriitorul și-a conștientizat ideea (ca și, după) Marin Preda că scrie despre ultimii țărani adevărați și despre devenirile lor «într-o compoziție simfonică, de structură, de atmosferă, de realism aspru, specific ardelenesc și lirism spontan ca o respirație abia perceptibilă». Ion Brad își prefațează romanul cu o detașare — și în limbaj — de observator neutru, de critic chiar, după cum prozatorul de aici se obiectivează complet, se disociază de lirism și memorialism, are știința dialogului dramaturgic, iar poetul, el însuși o individualitate în contextul literar, se implică în lumea pe care o inventează și o luminează din interiorul unor conștiințe.

Cu certitudine, Ion Brad continuă umanitatea din romanul rebrenian la alți parametri ai istoriei și cu toate modificările intervenite în climatul psihologic și evoluțiile sociale.

Zonă conservatoare a românismului, Transilvania, după marea unire, a suferit un adevărat impact al modernității. În scurt timp, Ardealul a trecut prin toate etapele pe care le parcursese și vechiul regat, observîndu-se și aici o expansiune de suprafață a formelor civilizației moderne și o rezistență de adîncime, de fond a structurilor eticului și etnologicului. Și în **Romanul de familie**, copiii reprezintă **formele** noi care varientează **fondul** străvechi, ilustrat de bătrîni. Aici nu este vorba de ascensiune, nici de decadență, destrămare sau degenerescență — sociale —, ci de recompunerea, transformările și mutațiile familiei românești odată cu războiul și cu lumea nouă, prin procedeul decupajelor biografice încrustate în montajul general. Pentru completarea fundalului social în roman apar foarte multe personaje, pasagere și iluzorii ca într-un stufos roman sud-american — de altfel, după familia Borceștilor personajul cel mai important rămîne Satul Zăpadia.

Octavian Borcea, zămislit din pămîntul aspru al Ardealului, sever, ferm, solid așezat în existență ca Ion al Glanetașului, cumulativ de țarine ca Gavrila Ursului, din **Setea**, autoritară forță centripetă a tribului, mereu cu sprînceana ridicată, adept al principiilor dure de educație, cu palma și cuvintele — Qui bene amat, bene castigat —, nu este clintit de la credințele sale de lumea ce se construiește în jur. Opoziția sa — dacă există vreuna — rămîne cea a tăcerii și a non-participării ; nu și a ignorării cîtă vreme are replică și povață pentru fiii săi care se implică declarat în edificarea, (mai întîi), și în modificările, (mai apoi), lumii noi. Pentru Borcești — ca și pentru Urcăneștii lui Pavel Dan — moralitatea înseamnă tradiție iar societatea devine puternică prin unitățile ei reductibile — ograda lor, ulița lor, satul lor... — un supra-eu generalizat și cenzurator pentru toate individualitățile. Destinele Borceștilor, contrastante sau lineare, dispersate prin toată țara, focalizează în curtea părintească din Zăpadia, acasă, în cetatea tribală, la matricea genealogică, în habitatul secular unde încă tronează dominator Tetea Octavian. Octavian Borcea nu se dedublează, nu se triplează, nu se chintuplează în feciorii săi, căci descendenții se constituie într-o tipologie diferențiată (biografia băieților mai mari Petre și Ion este expediată pe cîteva file pe cînd viața lui Veanu acoperă aproape integral ultimile două capitole — cărți). Din bătrînul țăran, care îi supraviețuiește nu cu mult lui Artimon, adevăratul „pater familias", se nasc ingineri, profesori și un președinte C.A.P. care nu a rămas tocmai țăran. Această dislocare din monolitul neamului nu înseamnă neapărat decadență sau destrămare, ci o readaptare a disponibilităților, o diversificare și chiar o evoluție tipologică, pornind de la vitalitatea unui exemplar excepțional dintr-un neam dezmoștenit istoric. Viața țărănească are ca ideal anonimatul, pe cînd copiii Borcești se personalizează ; în fond, modernizarea societății e reductibilă la efortul de a scoate din anonimat indivizii care compun masa ; de aici conștientizarea coborîrii spre rădăcini în care identitatea înseamnă repetabilitate, ritualitate, adică mitologie a arhetipurilor.

Frumoasă și crîncenă e povestea celui mai mic din Borcești, Veanu (de la Octavian), ajuns inginer mai tîrziu și mai greu decît ceilalți frați, cufundat devreme într-o ciudată și dublă văduvie; dragostea pentru „Lilianul", apoi pentru Eugenia, soția ei vremelnică peste moarte, apoi și moartea fetei care aștepta să nască și să dea bacalaureatul, aceste evenimente alcătuiesc zona de maxim lirism a cărții (colindele de autentică poezie îl aduc în prim plan pe poetul Ion Brad). După atîtea încercări, Veanu devine un fel de „le grand solitaire", în retragerea dureroasă la complexul zootehnic, în raiul răspopiților — după cum prin recăsătorie și principiul non-acțiunii și Octavian reface chipul lui Moromete-Tatăl. Romanul care, în lumea Zăpadiei, are carnație și lentoare, în alte medii schimbă ritmul epic : evoluția caracterelor devine fugoasă, confruntările se precipită, opțiunile sînt ultimative, irecursibile.

Identică și simetrică cu căsătoria lui Tetea Octavian — admisă ca fapt împlinit —, moartea bătrînului Artimon, în fond, factorul generativ al familiei, se anunță doar ca înmormîntare, într-o singură propoziție. Iată că marile evenimente ale vieții, anticipate, premeditate, investite cu uriașe amorsări epice, se derulează instantaneu și sînt receptate firesc. Repercusiunea lor în conștiința celorlalți, așteptările, frustrările, confruntările sînt hașurate, pentru că preluarea, continuitatea ștafetei par mai importante. Următorul trece militărește în prim plan și regîndește pe tabla de șah a familiei poziția și importanța celorlalte piese într-o rocadă consecutivă a devenirilor și împlinirilor — ceea ce investește clanul Borceștilor cu funcții exponențiale și reprezentative.

În final, cartea are o construcție mai modernă pentru că apelează la o arhitecturizare treptată, la povestirea integrată în povestire, la istorisirea episodică în istoria integratoare, pe structura cutiilor chinezești, ramificate una din alta sau a păpușilor rusești, de diferite dimensiuni, atașabile în una singură.

Romanul de familie nu este o apariție singulară. Contextul romanesc promovează opera masivă, ciclul, cronica, serialul constituit din fragmente episodice, volumul ce ambiționează felia exhaustivă de realitate. Unicitatea sa constă în tematica structurală.

O saga a familiei țărănești ardelenești, de concentrată monumentalitate, ramificată adînc — dramatic pe nervurile memoriei tribale — rezerva și rezistența tradiției, imaginată în satusfera Zăpadia —, și extinsă pe orizontala devenirilor urmașilor implicați în istoria de după război (naționalizarea, cooperativizarea, obsedantul deceniu, defecțiunea intelectualității, proletarizarea țăranilor), un roman-fortăreață, masiv sprijinit pe grinzile transversale formate pe multifăptura Borceștilor, o istorie din literatura vieții, de autenticitate subiectivă, foarte acut selecționată și reformulată în structuri narative polifonice, ce se așează între primele zece cărți despre țărani ale literaturii noastre.

AURELIU GOCI

„Saga" unei familii

Ceea ce este remarcabil în ciclul epic realizat de Ion Brad este faptul că el încearcă să mute accentele și să situeze în prim plan o dimensiune definitorie a satului românesc : **familia**. Scriind o „saga" a unui neam, prozatorul oferă, de fapt, o frescă a neamului dintotdeauna, adică a acelei unități primordiale care susține atît structura, cît și istoria civilizației românești tradiționale. Astfel, satul, neamul, eroii creați de Ion Brad trimit către o dublă realitate — și epică și etnică, și către o dublă umanitate — și imaginară și generică.

Ce este, deci, neamul Borceștilor ? Metaforic vorbind, un ocean în continuă frămîntare, bogat și puternic tocmai prin neodihna și mișcarea sa permanentă. Un organism complex, în care fiecare trăiește prin și datorită celorlalți. Chiar și Octavian, cu inima sa aspră și cu mîndria sa **„așezată pe suflet ca o scoarță de stejar bătrîn"** simte, știe că **„poate să se împace cu sine numai împăcîndu-se cu copiii"** (I, p. 197). La fel simt băieții, Petre, Axente, Artimonuț, Veanu, toți firi aprige, toți căutîndu-și calea lor, cale diferită de aceea a tatălui, ieșind din cercul voinței și autorității lui sufocante, dar toți gata să vină acasă la primul semn, gata să facă orice pentru neamul lor. Neamul este o realitate complexă, ce implică atît pe cei ce sînt, cît și pe cei ce au fost sau vor veni. El înseamnă strămoșii, cei dispăruți, morții dragi care dictează gesturile celor rămași ; dar înseamnă și familia vie, copiii, soțiile lor, rudele îndepărtate, uneori chiar și cei străini prin sînge, dar „în neam" prin gînd și faptă (ca Onișor) ; în sfîrșit, el cuprinde și pe cei ce vor veni, urmașii fără de care neamul nu ar mai fi, nu s-ar mai perpetua. Cînd neamul se adună, pare **„o pădure gata să împietrească"** ; cînd el se lasă purtat de valurile existenței este asemenea **„casei lor vechi, crăpată mereu, tencuită mereu, legată cu cercuri de fier, ca nu cumva s-o ia razna, să fugă după sufletul copiilor prin toată țara..."**

Două concepte, antinomice, sînt strîns corelate de existența și durata neamului : casa și străinătatea. **Casa** este simbolul neamului, este imaginea puterii și vitalității sale. Neamul Borceștilor se strînge la casa veche, confirmînd, de fiecare dată cînd este nevoie, unitatea și vigoarea sa. Dar aceasta se petrece tot mai rar și numai în momentele de cumpănă. Neamul, prins în transformările epocii moderne, își pierde chipul său tradițional : familia e unită în gînd, dar nu și în spațiu. Copiii își caută norocul în alte părți, întemeiază familii și ridică alte case. Unitatea etnografică a neamului e înlocuită de una spirituală, afectivă.

Înstrăinarea amenință din afară și dinăuntru casei. Copiii pleacă, lasă casa pustie, duc neamul în alte locuri, înlocuind dialogul zilnic prin rare schimburi de scrisori. Dar se întîmplă ca străinul să intre în casă, spărgînd unitatea închisă a neamului. E în firea lucrurilor ca fiii să se însoare, să aducă neveste (străine) în casă ; dar e în afara rînduielii ca tatăl să aducă o a doua nevastă — chiar dacă are dreptul și chiar dreptate. Furtuna care zguduie neamul Borceștilor pleacă de la această hotărîre, aparent arbitrară și fără de noimă a lui Octavian : el aduce în casă o femeie străină, și nu singură, ci cu o întreagă familie după ea. Motivația sa e de natură metafizică : în vis, soția moartă i-a cerut să se însoare cu o consăteană de-a ei. Refuzul familiei e de natură morală : datoria lui de tată e să aibă grija neamului lui, nu de al altora. Dar nu a fost oare Octavian cel care mereu, prin firea, gesturile, hotărîrile lui i-a îndepărtat pe cei din jur ? Nu a fost el cel care dorind să-i țină prea strîns, i-a înstrăinat de sine ? De fapt, Octavian a vrut să fie mereu tată, adică puterea autoritară incontestată. Paternitatea este însă pentru el sinonimă cu puterea ; dialogul cu ordinul ; educația cu bătaia ; recunoștința cu supunerea. De aceea, adevărul lui trebuie să fie Adevărul unic, cel acceptat de toți membrii familiei. Dezbaterea este ultimul lucru pe care l-ar putea suporta ; or, tocmai la acest chin este supus de fiii săi, care-l obligă să se explice, să dea socoteală, să discute de la egal la egal cu ei. Iar dacă, în faptă, discuția va fi coltoasă, fără concesii, neiertătoare, în gîndul său Octavian își recunoaște înfrîngerea : **„Și-acum uite ce-am ajuns ! [...] Un cerșetor pe la ușile voastre. Să mă rog de iertare, să mă aprobați voi pe mine, mă, nu eu pe voi. S-a întors lumea pe dos, asta-i coada veacului"** (I.p. 225). Astfel, fugind de singurătatea spre care l-a condus purtarea lui aspră și luîndu-și o nouă soție, Octavian cade într-o altă singurătate, mai grea : aceea a contestării, a criticilor, a judecății.

Pentru că neamul nu mai stă strîns în preajma casei, dar pentru că el își păstrează neatinsă coeziunea, călătoriile dobîndesc o importanță deosebită. Fiecare din cele patru romane ale ciclului este axat în jurul unei peregrinări : a copiilor către Octavian pentru „împăcare", a lui Petre către casă și înapoi la București pentru judecarea tatălui și apoi pentru recuperarea lui Artimon, bolnav și slăbit ; a lui Veanu, la Arcud și apoi acasă, la Zăpadia ; a lui Veanu cu bunica Maria pînă la marginea mării. Cel care călătorește, trece, pe rînd, pe la toate neamurile, risipite în sate și orașe, mai aproape ori mai departe de satul originar. Pentru cei tineri, drumurile sînt reîntoarceri la matcă, forme de adeverire a unității neamului. Pentru cei vîrstnici, drumurile sînt plecări, ieșiri din sat ce prefigurează, metaforic, ieșirea din rîndul lumii. În mod ciudat, singurul care nu pleacă, simbolizînd, prin chiar încrîncenările sale, tăria neamului este Octavian ; iar singurul care se întoarce, pentru a rămîne definitiv, este Veanu, prislea cel „năzdrăvan", cel bolnav de rău și înfrîngere, tras în matcă regeneratoare, cu asprime dar și cu intuiția directă, de necontrazis a bătrînilor, de bunica Maria. Destinul lui Veanu, al cărui suflet a ajuns **„sucit și răsucit, ca un prun bătrîn"** (II, p. 336), se va încheia, închizînd cercul, în satul natal, într-o luptă analogă cu aceea a bunicului Artimon, pentru ordine, belșug, dreptate și adevăr.

Ciclul epic pe care Ion Brad îl propune cititorilor reprezintă o rescriere laborioasă a vechilor romane, ale căror ape au fost strînse și îndreptate pe o unică matcă : aceea a temei familiei. Borceștii se înscriu astfel în patrimoniul literaturii române alături de marile ei Neamuri, alături de acele destine exemplare precum cele ale Jderilor, Morometilor, Comănestenilor, Cordovanilor, Herdelea, ce alcătuiesc marea familie a personajelor întemeietoare ale spațiului spiritual și uman definitoriu pentru o anumită dimensiune a eposului românesc.

MIHAI COMAN

Radu Cârneci

POEZIA, CA ORICE ARTĂ, ESTE EXPRIMAREA UNEI STĂRI EXISTENŢIALE

— „...Poetul ! o, Poetul se aseamănă unui iris imens / în care se oglindesc galaxiile...“

— Mă bucur că citezi dintr-o poezie la care ţin, dar aştept mai curînd întrebările dumitale şi, cu acelaşi interes, răspunsurile mele !

— Sînteţi unul dintre poeţii foarte citiţi şi preţuiţi, desigur şi pentru faptul că scrieţi o poezie în care iubirea, în multiplele-i ipostaze, este prezentă ca un motiv principal, mereu revenind şi incitîndu-ne a-i gusta deliciile de spirit. Îmi amintesc, din anii de liceu, la Bacău, cu cîtă bucurie v-am citit „Iarba verde acasă“, „Umbra femeii“, „Banchetul“ şi „Cîntarea cîntărilor“. Totuşi, deşi s-a scris considerabil despre cărţile dv., uneori critica a fost contradictorie în a vă recepta ; care consideraţi că este adevărata faţă a poeziei dv. ? Ce nu au înţeles unii critici la această poezie ?

— Vreau să precizez că am o reală stimă faţă de criticii literari cu vocaţie. În acest sens, îmi amintesc întotdeauna cu emoţie de aprecierile lui Perpessicius şi Vladimir Streinu faţă de „puritatea şi adîncimea lirismului“ meu, de perspicacitatea cu care aceşti iluştri bărbaţi ai literelor noastre au intuit atunci, în anii lor ultimi, devenirea poeziei mele. Dar nu numai faţă de aceştia memoria mea rămîne datoare. Multora dintre criticii de azi le sunt recunoscător, nu pentru că ar fi scris cu probitate despre mine ci, pur şi simplu, pentru că, scriind cu profesionalitate despre literatura timpului de faţă, fac operă de aşezămînt în context naţional şi universal a valorilor româneşti indubitabile.

— Şi totuşi...

— Şi totuşi, două observaţii de ordin general se impun cu necesitate : în primul rînd, în definirea critică a poetului să nu lipsească originalitatea faptului artistic al acestuia, forţa lui de a fi prin înălţimea eului său de adevăr şi frumos, cu alte cuvinte măsura în care poetul locuieşte în logos şi logosul locuieşte în el.

În al doilea rînd, critica — de asemenea — mi se pare imperios-necesar să vorbească de calitatea limbii literare a poetului : cum spune el durerii şi bucuriei, visării şi zădărniciei, deci cu cîtă temeritate pătrunde în miezul cuvîntului, care este, pînă la urmă, contribuţia sa la înnobilarea limbii, deoarece, mai mult decît prozatorul — întrucît, cu excepţii, dramaturgul şi eseistul tot prozatori sunt ! — poetul este acela care îndrăzneşte metafora şi revoluţionează expresia spărgînd formele uzuale, ivind într-o grădină obişnuită minunea pomului cu fructele de aur. Marii creatori de limbă literară românească — Alecsandri, Eminescu, Macedonski, Cosbuc, Arghezi, Goga, Bacovia, Barbu, Blaga, Sadoveanu (ce extraordinar poet ! dar Creangă, dar Caragiale !), Voiculescu, Philippide, Stancu, Stănescu — au înţeles acest imperativ, sfîntind prin har şi îndelungă trudă căile limbii române. Artist născut, poetul este acela care, slujindu-şi timpul, marile idei ale umanităţii, trebuie să slujească în aceeaşi măsură limba prin care el zideşte minunile nebănuite. Din acest punct de vedere — al analizei şi aprecierii limbii artistice, al îmbogăţirii acesteia cu noi valente şi multe carate de către poeţi contemporani de distincţie — critica literară are multe de făcut şi de... re-făcut.

— Am convingerea că vă aflaţi între aceşti poeţi contemporani de distincţie...

— Îmi place să cred acest lucru...

— Volumul de Sonete din 1984, ca şi Pasărea de cenuşă, în curs de apariţie, sînt scrise în forma sonetului şi, respectiv, a „rondosonetului“ („invenţia“ vă aparţine !), forme care, la prima vedere, nouă, celor tineri, ni se par a fi prea „în frac şi cu joben“...

— E o impresie ce ţine de nonconformismul vîrstei tinere, desigur, fiindcă, la o privire mai atentă a peisajului liric de azi, se poate vedea că poeţi de marcă — Ştefan Aug. Doinaş, Tudor George, Ion Horea, Al. Andritoiu, Constanta Buzea, Romulus Vulpescu, Gheorghe Tomozei, Adrian Păunescu, Horia Bădescu şi, nu în ultimul rînd, Grigore Hagiu —, preferînd adeseori sonetul sau rondelul, au scris lucruri incontestabile ca valoare, spre a nu mai aminti de predecesorii lor, şi cu osebire de Vasile Voiculescu, cel care a pus cunună de **timp-fără-de-timp** sonetului românesc...

— Dar în ceea ce vă priveşte ?

— Chiar scriind sonet în endecasilab — forma cea mai veche, dusă la strălucire de renascentişti — am convingerea unei expresii cu totul moderne în esenţă, aceasta datorită nu doar temelor cît mai ales limbii noastre care, în dăltuirea sonetului, capătă mlădieri de violoncel şi străluciri în marmură de Carrara. Mărturisesc şi aici că nu-mi este indiferent în ce fel mă adresez cititorului : „fracul şi jobenul“, de care aminteai mai înainte, mi se par necesare nu numai în sălile de concerte şi teatru dramatic (unde, din păcate, mulţi spectatori, şi nu numai tineri, vin îmbrăcaţi în blugi şi pulovăr, ca la fotbal !), dar şi în templul poeziei, unde, cel care intră, trebuie să simtă că nu e nici la strung, nici pe tractor, nici la cantină, ci, pentru o clipă, sufletul lui se află în împărăţia cuvintelor purtătoare de muzică şi idei, a cugetului rîvnind spre înălţimi, spre purificare, deci...

— Frumos spus...

— Da, nu-mi este indiferent în ce fel mă adresez cititorului meu, fiindcă despre viaţă şi moarte, despre iubire şi ură, despre dreptate şi libertate, despre război şi pace, despre cer şi pămînt s-a scris de la începuturi şi pînă azi şi se va mai scrie încă : aşadar, nimic nou sub soare ! totul este **cum** se scrie : care-i forţa nouă a zicerii mele poetice, pînă unde pot „fora“ cu ajutorul cuvîntului în fiinţa cititorului ! Scriind eu însumi, nu o dată, versuri „libere“, aritmice, lipsite de tonurile rimei, îmi pot da seama de „avantajele“ poeziei „în dulcele stil clasic“, înnoită însă prin metafora de timp modern. În acest sfîrşit de veac dramatic, poezia, da, trebuie să fie nu doar o armură de suflet ci, mai ales, acea voce a spiritului umanităţii, puternică prin demnitatea adevărurilor spuse în cel mai convingător stil posibil. Pornind de aici, categoria de frumos trebuie, cred, re-văzută, pusă şi re-pusă, în drepturile sale, mai ales prin poezie, acest „primus inter pares“... al artelor.

— Ce aţi dori să mai adăugaţi la cele spuse despre Poezia cu formă fixă ?

— O chestiune de ordin istoric : dacă sonetul (dar şi alte forme ţinînd de rafinamentul artei poetice) s-a impus ca expresie artistică în Evul Mediu şi s-a desăvîrşit în Renaştere, aşadar în largi etape parcurse de evoluţia culturii în apusul Europei — de la Petrarca şi Dante la Ronsard şi Shakespeare, iar apoi pînă la Baudelaire şi Heredia —, la noi a început a fi cultivat abia în secolul trecut, adică de aproximativ o sută de ani încoace, timp în care cultura românească şi-a zidit un edificiu trainic, de o rigoare şi prospeţime care, în ansamblul culturii mondiale, impresionează aparte. Noi continuăm şi azi, asemenea altor naţiuni — aşa-zis tinere — paralel cu implicarea în timpul modern, a ne scrie **Renaşterea, Clasicismul şi Romantismul** nostru. Nu e vorba de a umple nişte goluri, ci de a împlini toate trăsăturile chipului nostru spiritual. În aceasta constă şi rîvna mea...

— Începînd cu volumul Oracol deschis **şi continuînd cu** Temerile lui Orfeu, Timpul Judecător **şi, desigur, şi în cartea de** Sonete, **poezia dv. capătă o aură de tristeţe, de „timp-fără-de-timp“ — iată-mă repetindu-vă expresia ! De unde şi de ce această „schimbare la faţă“ vis-à-vis de cărţile anterioare considerate de critică „solare“, „vitaliste“, „pline de puterea germinaţiei cosmice“ ?...**

— Timpul judecător, acest titlu, dă, într-un fel, o explicaţie noii înfăţişări — prinsă treptat — a creaţiei mele. Poezia, ca oricare artă, este exprimarea unei stări existenţiale, stare ce se adînceşte odată cu eroziunea biologică, cu trecerea anilor. Viaţa şi moartea — ultima făcînd parte din prima, ori, mai exact, invers ! — iubirile şi ne-iubirile, mai cu seamă cele faţă de acest veac atît de promitător la un moment dat şi, mai apoi, atît de spin în satisfacţii, dar mai ales conştiinţa imanentei treceri, toate acestea şi altele încetoşează, îngîndurează şi îndurerează, da, poezia din ultimele mele cărţi ; dar e şi firesc : nu spunea Valéry cum că „poezia, acest «dar al hazardului», cîştigă, cu trecerea timpului, mireasmă de înţelepciune“ ?

— Şi Pasărea de cenuşă — făcînd aluzie, presupun, la mitologica pasăre Phoenix ! — care urmează să apară curînd...

— Cred că titlul exprimă elocvent starea autorului şi a poeziei sale...

— Aşadar, arderea, suferinţa — metafizică, bine-nţeles ! — ca necesitate a adînceirii şi esenţializării artistice ?

— Fără-ndoială, da, mai ales la firile prin excelenţă introvertite, sau devenite, chinuite de întrebări, de ne-răspunsuri, tînjind după armoniile de timp şi spaţiu, adică după irealitatea realităţii, ca după o veşnică oază mereu ne-lăsîndu-se ajunsă... În acelaşi timp, eu consider că numai ansamblul vocilor poetice — luminoase dar şi neliniştite, explozive dar şi reţinute, pline de bucuria momentului dar şi de permanenţa interogaţiei de sine, toate sosind, însă, prin acea **mistică a creaţiei** proprie fiecărui creator — dau frumuseţe, prin bogăţia şi diversitatea de spirit, vieţii...

— Inspiraţia, deci ! Credeţi în ea ?

— Cred în ceva mult mai profund şi mai grav decît în acest palid, prea-uzat cuvînt. Este vorba despre acel permanent **al doilea eu** care ne locuieşte firea lăuntrică, ţesuturile noastre nevăzute şi care, dîndu-ne şi păzindu-ne gîndurile, ni le şi înclină către ceea ce trebuie să fim. Şi mai cred în acea armonie a existenţei cosmice căreia ne supunem atît în ciclul vital cît şi dincolo de el. Fiinţă universală, poetul poate şi trebuie să fie acel „iris imens în care se oglindesc galaxiile“, dar şi existenţa de aici, atît cît este, limitată, cu împlinirile şi dramele ce decurg din ea însăşi. Poetul este vocea de timp şi litera de foc a acestuia. Place sau nu, el se constituie într-o mîndră şi demnă ţinută a înfăţişării psihice a umanităţii. Ajungem, astfel, a considera că poetul este realizatorul acelui concept platonician în care frumosul — mereu egal cu sine — se identifică, pînă la urmă, conceptului de bine, deci de adevăr. Şi ce e mai frumos decît adevărul, te întreb ?...

— O convorbire cu dv. este mai mult decît interesantă, este tonifiantă spiritual, şi mă bucur că am acest prilej. Spuneţi-mi : la formarea dv. ca poet a contribuit şi munca de traducător din literatura universală ?

— La formare, nu ! Poetul există întotdeauna înaintea traducătorului. Poate doar la o anume împlinire spirituală. În acelaşi timp, traducînd, străduindu-te a găsi forma cea mai potrivită acelei poeme sau proze, îţi şlefuieşti, se-nţelege, propria-ţi voce literară, cîştigînd în plus nuanţe ale limbii române. Şi, fiindcă veni vorba, mărturisesc adînca bucurie pe care o trăieşte traducătorul cînd îşi dă seama de extraordinara plasticitate a limbii noastre în stare a cuprinde în haina-i de frumuseţi alese frumuseţi ale culturii universale...

— Aţi tradus din mari poeţi ai lumii : Leopold Sédar Senghor, Srecko Kosovel, Kahlil Gibran etc. Ce este pentru dv. şi cum consideraţi traducerea ca operă în sine ?

— Am mai spus-o, şi o repet şi aici : spiritualitatea unui popor este un tot în care intră în primul rînd creaţiile naţionale şi în al doilea rînd — dar cu aceleaşi drepturi — marile opere reprezentative ale altor neamuri, transpuse în limba poporului respectiv. Susţin, astfel, teza lui Pierre Teillhard de Chardin, preluată şi îmbogăţită de Senghor, cu privire la „Civilizaţia Universalului“, civilizaţie care se constituie din suma civilizaţiilor — înţelege : culturilor ! — particulare, deci naţionale, în ceea ce au mai autentic, mai caracteristic etniile luate în sine. Cu cît o naţiune — mare sau mică — participă mai din plin la cultura universală, deci cu mai multe bunuri spirituale, cu atît glasul ei este mai ascultat. În acelaşi timp se remarcă rolul fecundant al întîlnirilor dintre aceste civilizaţii complementare, întrucît de-a lungul timpului nimic nu s-a născut din nimic, totul născîndu-se din totul şi pentru toţi. În aceste idei de o covîrşitoare importanţă pentru prezentul, dar mai ales pentru viitorul umanităţii, văd rolul traducerilor şi al altor contacte de ordin spiritual pe Terra. Cît priveşte tălmăcirea poeziei, aceasta este proba supremă a calităţilor literar-poetice ale unei limbi...

— Dar poeţii în cauză cum vi-i alegeţi, după care criterii ?

— După opinia mea, important este să-l simţi pe cel pe care îl traduci cît mai aproape de ceea ce eşti tu însuţi ca artist. Adică să-i trăieşti aievea creaţia, să te bucuri şi să suferi asemenea lui în operele pe care i le parcurgi. Numai aşa cred în poezia traducătorului. Numai aşa, semnîndu-le în româneşte, operele respective îmi aparţin ca şi autorilor de drept în original.

— Din cele discutate pînă acum reiese că firea şi creaţia dv. se caracterizează printr-un echilibru mereu căutat, printr-o demnitate a ideilor, printr-o permanentă aspiraţie spre armonie şi puritate ; vă recunoaşteţi aceste trăsături ?

— Cred că acel principiu socratic, elin prin excelenţă, „cunoaşte-te pe tine însuţi“, nu funcţionează întru totul în cazul creatorilor de frumos care sunt, se ştie, nişte orgolioşi. În ce mă priveşte, dacă zisele dumitale mă înfăţişează cît de cît, aceasta-i datorită, în bună măsură, originii mele ţărăneşti şi educaţiei în acest spirit ferm, încă din pruncie. Mi-am văzut părinţii rugîndu-se cerului pentru ploaie şi cerul se îndura, pămîntul rodea iar stelele deasupra de pază. Am rămas pînă azi acelaşi impresionat pînă la extaz de armonia şi tainicele legături dintre fenomenele microcosmosului şi cele ale macrocosmosului, dîndu-mi seama că Natura este perfectă în toate deoarece respectă fără abatere legile ordinii şi ale armoniei. Nu-i, oare, etern Universul tocmai prin acest infinit echilibru ?

— Excelentă zicere !... Şi, fiindcă ne apropiem de sfîrşitul convorbirii, îmi spuneaţi, nu demult, despre revista noastră — SLAST — că o consideraţi o publicaţie pe profilul realizatorilor ei : cu opinii necesar-îndrăzneţe, incitante cu privire la literatura şi arta contemporană, un „laborator al spiritului nou, efervescent“ ; ce aţi dori să adresaţi, în încheiere, mai tinerilor dv. colegi ?...

— Am credinţa nestrămutată că umanitatea poate ajunge şi rămîne ea însăşi numai adîncindu-se în esenţele-i, cunoscînd şi respectînd puterea adevărului şi a binelui, deci a frumosului ca trăsătură fundamentală a omului. Contribuţia scriitorului la revelarea acestei necesităţi sine qua non este, trebuie să fie, şi considerabilă. Cred, aşadar, cu-fără-de-margini, în forţa de înnobilare a poeziei, în puterea-i de purificare, salvatoare a fiinţei noastre interioare ; în ceea ce îi priveşte, poeţii tineri dovedesc, fără nici un dubiu, că înţeleg întru totul acest demers al spiritului uman.

Interviu semnat de CORNELIU TĂLMACIU

Ca şi cu ani în urmă, cînd am citit „Heraldica iubirii:“, continuînd apoi să-i parcurg toate volumele, am uşoara impresie că poezia lui Radu Cârneci e o poezie „eretică“. O poezie născută parcă în alte spaţii (fără a fi neapărat exotică) şi în alte epoci.

Cum arăta însă poetul, nu ştiam, dacă nu vom ţine seama de portretul de pe o carte a domniei sale, care mi s-a părut a fi reproducerea unui tablou al lui Van Eyck, „Omul cu tichie albastră“, sau de timpul scurt şi absolut neprielnic cînd îl vedeam în urbea băcăoană participînd la vreun salon de carte ori la o masă înconjurat de creatori prieteni.

De-abia în iarna trecută, întîlnindu-l cu adevărat, şi discutînd împreună mai multe, am avut prilejul de a-l cunoaşte mai bine... Radu Cârneci pare un medieval-renascentist, uneori în compania lui Ronsard printre poeţii francezi, alteori printre artiştii italieni însoţind pe messer Petrarca sau, însărcinat de dogii din Milano, conducînd vreo misiune diplomatică la curtea Moldovei, pe care, iubindu-o nu o va mai părăsi niciodată!

Cînd generos trecînd peste cinismul timpului nostru, cînd romantic pînă la „caducitate“, cînd „neiertător“ în gesturi ca un dirijor de orchestră, Radu Cârneci e un poet din categoria rară a celor ce fac artă fiindcă au ceva esenţial de spus, contrastînd cu năzdrăvăniile de creaţie, multe efemere, ale sfîrşitului nostru de mileniu. Marile iubiri de veac se spun — cînd se spun — roşind puţin, timid şi voalat, şi nu cred să fie asta faţa înşelătoare a poetului.

...L-am întîlnit de cîteva ori în redacţia revistei „Contemporanul“ la un birou ascuns parcă privirilor indiscrete, migălind ecumenic, asemenea vechilor maeştri, „icoane pe sticlă“, filigranînd limba românească şi parfumîndu-o cu esenţe de demult, sau dichisind Poezia pentru un somptuos spectacol de gală rubensian în aer liber, în regie inedită, cu fauni, nimfe şi melodii interpretate la flaut — spectacol la care sînt invitaţi să participe toţi iubitorii genului... Cu o condiţie, însă: ţinuta obligatorie!

Lecturi complementare

Modelul poetic al simplității elocvente

Modelul poetic dominant al generației '60 este unul al eclatanței imagistice și al șocului psihologic. Poetul nu se teme să se apropie de sirene cu urechile deschise, ci, dimpotrivă, e dornic să le audă. Cu un curaj pe care l-au încercat puține generații anterioare, el se lasă pradă întîiei frumuseți care i se ivește în cale și tuturor celorlalte care o urmează. Ca un milionar ce își stringe avuția de pretutindeni, din nu importă ce combinații, dar dirijate să dea un cîștig cît mai surprinzător, el pariază pe frumusețea de indiferent ce origine, important fiind ca ea să uimească și să stupefieze. Poezia lui creditează imageria fastuoasă, afecțiunea paradoxală, dexteritatea rapsodică. E singurul model pe care, în anii '85 încă, îl admit, ca fiindu-i specific, admiratorii generației și e, de asemenea, singurul asupra căruia și-au îndreptat tirul polemic contestatarii, îndeosebi cei care reprezintă generația '80.

Există însă și **un model poetic secund** (deocamdată) al generației '60, ignorat, cînd nu e confundat pur și simplu cu pauperitatea, involuția și nonpoezia. Slujitorul său e un fel de „pozitiv" al poetului care exponențiază modelul dominant : el se teme de sirene și, știind că ele adastă pe drumul inspirației, își căptușește urechile cu vată. Cînd ofrandele universului îi ațin calea duium, el strînge din dinți și alege dintre ele numai pe acelea care răspund unui proiect interior. Năzuința lui nu e de a stupefia, ci de a înnobila. Fastuozității imagistice, el îi preferă simplitatea, „dezmățului" afectiv, rigoarea sentimentală, iar ușurinței improvizatorice, vigilența constructivă. Situat în umbra modelului dominant, acest model e reprezentat de poeți pe care judecata critică a zilei îi situează în rîndul al doilea al generației. Cîteva nume : Cezar Baltag, Grigore Hagiu, Ion Horea, Constanța Buzea, Ana Blandiana chiar. Ierarhia arbitrară a modelelor, dictată de opțiuni trecătoare, de moment, explicabile, de altminteri, prin dinamica vieții literaturii, viciază ierarhia personalităților. Pe măsură ce generația s-a maturizat, modelul ei secund a solicitat, totuși, mai mult ca în primii ani de după debut, atenția distributivă a criticii, dar mai degrabă pentru a-l respinge sau pentru a-l descrie ca semn de degradare a originalității unor poeți. Ultimele volume ale Constanței Buzea, ale lui Grigore Hagiu și Cezar Baltag n-au stîrnit din partea criticii de poezie decît reacții, și acestea fugare, de îndoială. Cîte rezistențe mai are de pulverizat acest model o arată încă mai sugestiv întîmpinarea deschis negativă de care au avut parte ultimele volume ale lui Nichita Stănescu și Marin Sorescu, în care cei doi poeți îl experimentează.

Reticența încă persistentă față de modelul poetic secund al generației, căruia i-a rămas credincios, explică relativa lipsă de audiență a poetului **Darie Novăceanu.** N-ar fi însă unica explicație. După cinci plachete, presărate de-a lungul unui deceniu : „Autobiografie" (1962), „Păsări de lut" (1966), „Tehnica umbrei" (1970), „Peisaj în mișcare" (1971) și „Există nopți" (1973), poetul a „tăcut" timp de treisprezece ani, pentru a reveni în 1986 cu **Întoarcerea gladiatorului.** E intervalul în care s-au consumat toate marile jocuri ale generației sale (în afară de unul : jocul posterității), în care ierarhiile au fost făcute și desfăcute de nu se mai știe cîte ori și în care configurația lirismului contemporan s-a modificat în două rînduri : prin promoțiile '70 și '80. Dar a „tăcut" poetul cu adevărat? Cineva care tălmăcește cîteva capodopere ale poeziei și prozei universale, cu un talent literar care-i permite să rivnească la ideea de **versiune** a formei românești, devine scriitor al propriei sale literaturi. E cazul lui Darie Novăceanu, care a recompus în românește splendorile de limbaj ale lui Gabriel García Marquez, care l-a pus în consonanță pe Federico García Lorca, andaluzul, cu marii poeți români interbelici (Arghezi, Bacovia, Blaga și Barbu), într-o subtilă și fluidă sinteză de sunet, imagine și filosofie întrupată în metaforă, și care l-a **românizat** pe Luis de Góngora, chemîndu-și în ajutor întreaga poezie națională — cu rimele, ritmurile, sonoritățile, idiomatismele, metaforele obsesive, locurile imagistice comune și stilurile ei — de la folclor la Mihai Eminescu, și de la Tudor Arghezi la Nichita Stănescu, cu popasuri în „Miorița", Dosoftei, Cantemir, Ion Budai-Deleanu, Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu și Eugen Barbu, românizare care merită o exegeză amănunțită, cum a meritat autohtonizarea „Iliadei" de către George Murnu. A tălmăci — cînd tălmăcitorul nu e un simplu tehnician, ci un artist — înseamnă a face literatură. E ceea ce a făcut Darie Novăceanu timp de un deceniu și jumătate : de aceea, deși între timp și-a ținut în sertar propriile-i texte, traducerile lui au fost receptate ca **tălmăcirile unui poet.**

Adoptînd în transpunere, ca principiu călăuzitor, **fidelitatea față de original,** poetul s-a pus în situația de a medita asupra modului său personal de a face poezie. Obligația de a încerca variante pentru aceeași expresie, de a radiografia corpul semantic al cuvintelor și de a încerca tăria sonoră a silabelor l-a cîștigat definitiv în contul modelului la care aderase în virtutea propriei structuri subiective. Dar nu mai puțin semnificative sînt opțiunile sale din literatura universală : toți scriitorii pe care îi traduce, de la Góngora la Marquez, sînt **scriitori ai cuvîntului potrivit să exprime adevărul.** După exemplul lor, dar și după al marilor poeți români, și asemenea altor colegi de generație, amintiți deja, Darie Novăceanu ambiționează să facă din poezie **o sărbătoare a limpezimii sugestive și a rigorii aristocratice.** Cu experiența pe care a dobîndit-o între timp, e foarte aproape în „Întoarcerea gladiatorului" de acest țel : mai mult decît în volumele din urmă cu un deceniu și jumătate, poezia refuză aici, ca punct de plecare, imaginea de dragul imaginii, spre a se naște dintr-o imagine de dragul unui gînd. Din haosul virgin al inspirației, cuvintele trec, înainte de a se adăuga celor anterioare, prin secția de măsură, control și modelare a celebralității. Ca în scenariul, visat, din „Insomnie", în cele mai frumoase poeme, „totu-i perfect, calculat cu precizie". Efectul e o desfătătoare geometrie a simplității, căci există și un farmec al liniilor drepte care se interferează elegant, urzind neașteptate siluete, gesturi și trame **(Sfîrșit de poem)** : „Plouă departe de surîsul tău / peste porumbiștile galbene. // Plouă și cascada rîsului tău / mi se prăbușește din nou în auz / ca niște pași / care coboară / scările. // Plouă. // Anotimpurile se schimbă / sub drumurile noastre. // Eu sînt pămîntul de lîngă țărm, / tu ești corabia care se duce".

Cînd poezia e adevărată, simplitatea e versatilă, înșelătoare și nu se confundă cu expozitivul. Simplitatea lui Darie Novăceanu face impresia unui **hermetism sui-generis,** care constă, cum ar spune Lorca, într-un „mister simplu și real", într-un „mister curat și sănătos". Mișcate într-un anume fel cu bagheta, cuvintele de toată ziua, fără să facă parte din metaforă ori să se fălească măcar cu rangul de epitet, pot produce aceeași halucinație enigmatică pe care o iscă vocabula rară ori metafora insolită. Poezia este **topică a vieții** : a gestului, a întîmplării, a faptului nud, ca în **Întoarcere în melancolie** (poezie ce ar trebui citată integral).

Nu trebuie să se înțeleagă, firește, că poezia lui Darie Novăceanu ignoră metafora. Sînt, în „Întoarcerea gladiatorului", poeme admirabile (în cel mai pur sens etimologic al cuvîntului) care, fiind metafore ca întreg, se dispensează de metafora călătoare, dar sînt altele care își concentrează înțelesurile în ea. De cîte ori apare, metafora e un punct de întîlnire al nivelurilor lumii și textului, ale exteriorului și ale lăuntricului : „Cuțitele nisipului despică respirația bufniței" ; „tinere femei / își dezbracă singurătatea cernită" ; „vremea a ros / cu mandibule de furnică roșie / aeroportul acesta de unde ți-ai lansat glasul cuvintele vîrsta iluziilor" etc. O asemenea metaforă, acută în discreția ei, rodește din aceeași imaginație cumpănită : este chibzuința caracteristică modelului poetic pe care l-a subscris și Darie Novăceanu. Ea cere zăbava pe linia dintre nespus și spunere și chinul de a replămădi cuvîntul, de a-l distila și de a-l face să vorbească, nu într-aiurea, ci într-adins. Într-un poem („Fără titlu"), care pare a fi un răspuns dat celor care îl suspectează de răcire pretimpurie a patosului liric, poetul își declină tăcerea ca aparentă. Dincolo de cortina ei înghețată, poetul și cuvintele s-au încleștat, sîngerînd, într-un război al sensului : „Ei nu pot ști că lîngă fiecare / os de silabă rupt am stat cît poate / n-a stat nici Hercul lîngă Hidră, / să-l simt cum sună iar, privighetoare ; / nici cît tîrziu și ce singurătate / mi-a curs, nu știu, în palme, din clepsidră" etc.

Sentimentul tutelar din „Întoarcerea gladiatorului" e, cum s-a putut deja observa, **sentimentul marii treceri** : nu spaima, nici bucuria, ci sentimentul. Golirea clepsidrei obsedează și din tiparul acestei obsesii ies piesele de excepție ale cărții : „Întoarcerea dintotdeauna", „Întoarcerea gladiatorului", „Întoarcerea în melancolie", „Eterna reîntoarcere", „Insomnie" și lor li se alătură, în variante noi, cîteva poeme (ca „Diavolul din turn" și „Cîinele"), de aceeași răsucire sufletească pe stiletul timpului, din volumele mai vechi, mod de a sugera că psihoza „orologiului putred" nu e a unei vîrste, ci a unei proiecții existențiale. Lucrarea timpului e aceeași de cînd lumea, dar poetul se înfiorează în fața ei asemenea primului om. Timpul macerează (o imagine de o hulpavă concretețe: „Old Nick, putrezește vremea-n ceasuri, / prin sălile de așteptare, / hrănindu-se din mine"), fanează (o imagine de o delicatețe de romanță : „Ia-mi deci, atît cît va mai fi să fie, / timpul. Și chipul. Știu de mult / că oglinzile n-au nici o vină / pentru culoarea și cutele lui : / oglinzile nu inventează decît regrete"), nimicește cetăți și translează lumi (e înțelesul secret al poemului parabolic „Întoarcerea gladiatorului"), în fine, afectează totul, mai puțin propriile-i unelte. În poemele clepsidrei, melancolia amintește tensiunea afectivă a spiritului hispanic și concentrarea lui surescitată.

E probabil că Darie Novăceanu și-a convertit exaltarea spiritului oltenesc în meditație și și-a deturnat impulsul spre acțiune în plăcerea de a cîntări clipa, în urma contactului cu spiritul hispanic. „Soluția" lui în comfruntarea cu marea fatalitate e aceea latină, a seninătății, în variantă mioritică, filtrată de Mircea Eliade în mitul eternei reîntoarceri : ireversibilitatea timpului nu poate fi zădărnicită decît prin dragoste (două poeme, unul mai narativ și de o jucată dezinvoltură, „Întoarcerea dintotdeauna", altul, mai cantabil și totodată mai criptic, „Înlănțuit din dragoste", amîndouă antologabile, închipuie o recluziune paradisiacă a cuplului) și prin bucuria de a fi **(Cît timp zadarnic timpul)** : „Te bucură de clipă, deschide-ți din tulpină / rodul"...

Modelul poetic al simplității elocvente își are în Darie Novăceanu unul din virtuozii lui. Ar trebui ca „întoarcerea" poetului să fie definitivă și ca semnele ei să se săvîrșească mai des : e o condiție a desăvîrșirii.

CONSTANTIN SORESCU

Valori de azi

Lumea satului lui Vasile Rebreanu

Transilvania a dat romancieri de mare reputație, recunoscuți constructori de catedrale epice memorabile, de un realism dur, sincronizat mai totdeauna cu o poezie de idei, cu un fond de lirism auster, semn și simbol ale unei istorii dramatice, care apela mai mult la solemnitatea diamantină a verbului decît la șoaptele substantivelor melancolizate. Istoria i-a condiționat Transilvaniei o literatură de un realism justițiar ce păstrează cu sine tragicul, măreția existenței, o înaltă tensiune epică. Modelul este Ioan Slavici și Liviu Rebreanu. N-au întîrziat însă să se producă și înnoiri, deschideri spre modernitate, spre o tratare a faptelor dintr-o nouă perspectivă, justificînd atît o formulă narativă, cît și o disponibilitate organică de a acorda realității sociale, memoriei ei, o viață epică de mari rezonanțe morale, în alianță cu adevărul. E vorba de o sinteză de epic și de lirism pe care o descoperim în proza lui Vasile Rebreanu. Schițele și povestirile de început ale scriitorului recomandau o natură fundamental lirică, un sadovenian care trăia cu o neobișnuită frenezie viața, sentimentele, creînd lumii o oglindă de Murano, unde simbolul vieții și existenței sub toate înfățișările posibile deține o frumoasă și orgolioasă întîietate. Simbol care își păstrează semnificațiile în acord cu temele pe care Vasile Rebreanu și le-a descoperit : satul românesc, țăranii, războiul, adolescența tulburată de cîntecul ascuns și terorizant al vitalității, copilăria răsfrîntă în apele melancolice ale purității, dragostea, cîntecele ei tandre și de o extraordinară originalitate. O revelație însă a rămas pentru Vasile Rebreanu, lumea satului, spațiul său matrice, pe care nu le-a părăsit niciodată, ci i-a eternizat cu multă artă valorile, filosofia morală, poezia naturii, dramele, conflictele ancestrale. Totul vorbind de talentul excepțional al romancierului în putința de a rosti despre sat și țărani adevărurile istoriei, adevărurile conștiinței de sine, a unei clase suportînd cu scepticism și melancolie transformările prin care a trecut. Analizîndu-i structura morală, fondul arhaic, nivelele mitice, limbajul inițiatic, straturile de magie folclorică, Vasile Rebreanu i-a reînviat în spații epice pătrunzînde, destinul, conștiința unei civilizații specifice, cu nordul și sudul existenței oglindite în mit. Lumea satului lui Vasile Rebreanu există ca un spațiu originar, cu rădăcinile în mitologia românească. Romancierul și-a creat un centru al imaginarului saturat de realitatea vieții, un teritoriu de o neobișnuită identitate. E un sat cu legile morale încă nedegradate. El rezistă agresiunii exterioare prin memoria colectivității care își păstrează legile morale.

Masiva și reprezentativa culegere de nuvele și povestiri, **Mireasmă și suspin,** (Editura „Dacia", Cluj-Napoca, 1985, 429 p.), este un eveniment în destinul de scriitor a lui Vasile Rebreanu, dar și în sensul restituirii conștiinței literare actuale a unei opere de o excepțională valoare, originalitate, care nu a cunoscut teroarea modelelor, ci și-a creat singur modelul dintr-o experiență trăită. Este și un bun prilej de a vorbi de arta epică a romancierului, de a-i defini teritoriile : vocația fundamentală pentru realismul magic, cu rădăcini în memoria și mitul satului românesc din nordul Transilvaniei ; deschiderea spre o narațiune incendiată de fluxul și refluxul poeziei, respirînd o voluptoasă tinerețe a simțurilor, a concretului, a tandreței, un aer de început de lume. El ne dezvăluie o fascinație pentru universul adolescenței, purității, unei nesfîrșite candori, o modernitate scoasă nu din orgoliile „textualității", ci din socialul interogat, din adevărul faptelor, din spiritul lor pus în relație cu o umanitate care se redescoperă în ritualul existenței justițiare. Povestirile lui Vasile Rebreanu au rezistat cu succes timpului, nu au căzut în efemer. Există la romancier o teatralitate a povestirilor, a eroilor, o cuceritoare inscenare care definește o structură morală inflexibilă. Totul poate fi regizat, pus în scenă. Viața e un spectacol deschis și personajele lui Vasile Rebreanu își dezvăluie destinul și dramele în fața tuturor. E o teatralitate ce simbolizează un tip de civilizație țărănească, veche, cu instinctul formelor de rostire păstrînd o înțelepciune de oracol. Țăranii vorbesc, dialoghează despre moarte, sfidînd-o, ironizînd-o, creîndu-i o mască ușor de recunoscut. Imaginarul devine o voce a realității : prin dialog Vasile Rebreanu îi creează o extraordinară diversitate, voință de a recupera ideea din viață și viața din idee. El definește natura morală a personajelor. Nuvela **Între ape — o pensiune stranie** reconstituie din punctul de vedere al personajelor implicate în dramă procesul moral, culpabilitatea, calvarul suspiciunilor, obsesia adevărului. Dialogul cu „Lumea de dincolo de destin" este o stranie spovedanie ce ne amintește mereu de subterana dostoievskiană, de consecințele nefaste ale dedublării. Romancierul teatralizează vinovăția, compromisurile morale, pune în fața eroilor propria lor oglindă. Realismul dedublării provoacă o imensă sete de purificare, de alianță cu conștiința adevărului absolut, cu un permanent sentiment de dezvinovățire. Teatralizînd lumea morală, Vasile Rebreanu îi definește esențele, durata, condiționează dialogul cu destinul eroilor care se judecă, sînt judecați, asediați de întrebările vieții.

Povestirile și nuvelele comunică și un spațiu al realismului magic **(Printre lupi pe zăpadă luminată de lună).** Satul își dezvăluie credințele, ritualurile, o viață de natură inițiatică. Dragostea are în Vasile Rebreanu o extraordinară voce : privită ca o boală, ca un blestem, ca o iluminare, iubirea este chemată să depună mărturie, cu tandrețe și orgoliu, că există, că destinul ei înflorește, că e „Mireasmă și suspin". Romanul de dragoste se naște din cea mai pură și adîncă fîntînă a simțurilor, a sentimentelor, a duioșiei. Poemele de iubire ale lui Vasile Rebreanu sînt memorabile prin înălțimea și intensitatea rugului aprins de flacăra feminității. Adolescentele romancierului sînt amfore ale iubirii, misterioase ființe care trăiesc utopia dragostei cu o năprasnică, torențială și melancolică vitalitate. Lumea nu există decît pentru iubire. Fenomenul e intuit de Vasile Rebreanu în dimensiunea lui fundamentală, pură, besmetică, viforoasă. Adolescentul care se descoperă își analizează neliniștile vocii, ființa intimă, dezlănțuirea sentimentelor, orizontul dominat de feminitate. El pare a fi mai totdeauna un „Lunatic" fericit. Trăiește o iluminare pe care Vasile Rebreanu o transcrie într-un splendid poem : „...i se schimba vocea (...) și simțeam că o flacăre curgătoare, misterioasă și fierbinte ca o lavă de flăcări, de otrăvuri și miere, i se scurge în sînge și în tîmple, îi bătea inima răsuntăor și capul lui era cîntător ca un clopot de aur în care bate suav și tandru o inimă de om și lumea înflorise cu fete, cu picioare de fete și cu sini și riurile erau sclipitoare și uite, geamurile școlii, copacii în legănarea lor, terenul de fotbal, toate aveau strălucire, ramura se mișca făcînd parcă semne de tandrețe, semne chemătoare, străluceau apele ca ochii fierbinți ai femeilor..." O altă scenă de o mare frumusețe, întru totul memorabilă este spălarea cînepii, un adevărat ritual, răspîndind o tulburătoare feminitate. Există în nuvelistica lui Vasile Rebreanu un irezistibil și voluptos miraj al iubirii. Lumea satului nu-și ascunde dragostea. Identitatea ei sfidează prejudecățile, creează vieții un poem scris pe o gură de rai...

Romancier de mari resurse epice, cu o autentică vocație pentru teatralitatea lumii satului, pentru structura lui arhaică și morală, descoperind modernitatea în faptele realității sociale, Vasile Rebreanu este un nume și o voce inconfundabilă în literatura românească de azi.

ZAHARIA SÂNGEORZAN

Creația tînără — studiu de etapă

Cîteva teme și un prozator

Între „Amintiri din provincie“ (Ed. Junimea, 1984) și romanul „Firesc“ (Ed. Cartea Românească, 1985), cele două cărți semnate de Petru Cimpoieșu, nu există o atît de marcată distanță pe cît a afirmat critica la cea de-a doua apariție editorială.

În toate textele sale (roman, schițe sau povestiri) întîlnim o aceeași umanitate, dureros resimțită la nivelul narațiunii, crispată, resemnată sau nu, măreață de nostalgia comunicării, dar și o aceeași metodă : reducerea la un mediu sau personaj, ceea ce avantajează analiza în profunzime, duce la relevarea unor adevăruri fundamentale despre om și viață și, uneori, la „revelație“, înțeleasă ca liman al cunoașterii, ajungem la un adevăr, ultim, esențial. O umanitate surprinsă între gestul patetic și derizoriu, între asumarea gravă și responsabilă a vieții și parodierea unor gesturi definitive, între dramă și grotesc.

Indivizii ce populează spațiul epic al tînărului scriitor băcăuan sînt, în esență, aceiași : oameni de condiție socială și intelectuală medie, cel mai adesea eșuați social, familial și erotic, pendulînd **firesc**, adică fără zvîcniri dramatice spectaculoase, între **eros** și **thanatos**, pe una și aceeași dimensiune interioară — **singurătatea**, marile teme atacate fără complexe și cu rezultate remarcabile, despre care vorbea, exact și concis, Ion Simuț la apariția romanului („Steaua“ nr. 7, iulie 1985, p. 53). O lume în care „extraordinarul e o simplă întîmplare“, iar singurătatea „e o boală a ființei noastre“.

Într-un fel, romanul „Firesc“, scris înaintea „Amintirilor...“, se apropie mult de „Scrisoarea“, aceasta din urmă avînd un coeficient sensibil sporit de generalizare și abstractizare. Aceiași oameni se întîlnesc zi de zi, acolo, în birourile secției de la Ața-Brateș, aici într-o cîrciumă izolată, două capete de lume, ca să vorbească, în ultimă instanță, despre... **drama noncomunicării.** „Esențialul e scrisoarea, nu expeditorul“, ni se spune în nuvelă, iar cei de la sonde comentează negativ pe Vendel, plecat în străinătate, că „nu le-a trimis nici o vedere „parcă n-ar fi stat cu ei, n-ar ști ce mult contează să primești **aici** (s.n.) o scrisoare“. Chiar și strategia narativă, **acele** încetineli ale ritmului, cu translații repetate în **același** timp, din mai multe perspective narative, prin relativizarea **aceloraşi** fapte, este comună ambelor proze. „Capcana memoriei“, despre care vorbește un personaj, este o „reacție de apărare contra epicului“, dar și o retragere în singurătate, o autoflagelare.

Astfel, asprimea unor texte vin din **incapacitatea de a comunica** a personajelor și, în acest sens, acestea pot fi privite ca „existențe paralele“. Budu vorbește de un „complot al indiferenței“, semn cert al alienării, despre **vina** „comună tuturor, de a-și închipui că poate trăi și fără ceilalți“. În fața unei suferințe autentice, cea a Getei, la moartea lui Buzdea, toți se simt — lucru semnificativ — stînjeniți. Mambătrîna, Iunia Poenaru, Teofil, poștărița, fotograful Emil mor în indiferența sau ignoranța celorlați. Existențele celor mai mulți sînt falsificate, ei mimează suferința, participarea afectivă la dramele altora. Ceea ce se derulează **firesc**, prin acumularea unor detalii, întîmplări aparent fără semnificație și care, în realitate, frizează absurdul, are un singur sfîrșit — în **moarte.** Adică acolo unde încetează nedumeririle lui Voaiteș, preocupat să înțeleagă infinitul : „un fel de moarte, n-are rost să te gîndești ce e dincolo de el“, îi va explica Iunia.

„Toți vorbesc în sine, toți se gîndesc la **ei** înșiși, își amintesc despre el înșiși, în primul rînd...“ **Motivul oglinzii,** la care recurge adesea autorul, nu face decît să adîncească, să nuanțeze această dramă a singurătății, ce capătă uneori reflexe tragice. Iunia își petrece revelionul față în față cu oglinda și, nu întîmplătător, **acum** se insinuează ideea sinuciderii. Oglinda îi este necesară „pentru a te putea suporta în continuare“, gîndește ea atunci cînd îi este refuzată spovedania, pe care o motivează astfel : celălalt e oglinda, ai nevoie să-ți vezi sufletul. Oglinda o ajută și pe Silvia Cazan **să se suporte în continuare.** Budu, un adevărat sinucigaș de cabinet, este de părere că însăși **realitate** este „o oglindă în care se oglindea o oglindă“. Asociat cu **motivul jurnalului,** epuizat în prima parte a romanului „Firesc“, autorul plasează dramele existențiale între acuta nevoie de confesiune resimțită de personaje și imposibilitatea realizării ei. De aici tensiunea permanentă a textelor. Pînă și Robotu, personaj odios prin tot ceea ce face, în tentativa sa erotică la văduva Ergamina „vorbește despre singurătate și despre suferințele la care această singurătate îl condamnă“.

Neagoe, personaj cu „aptitudinea inactivității“, dar metodic și eficace, păstorul acestei lumi (probabil purtătorul de cuvînt al autorului) indică semnul de salvare al indivizilor ce o compun — **solidaritatea.** Alături de Buzdea, Iunia Poenaru ar intra în mica galerie a eroilor pozitivi, cu toții memorabili, adevărată performanță pentru un tînăr autor. Nu întîmplător dispariția Iuniei se produce în absența primilor doi (unul plecat la Neamț, celălalt înmormîntat în urmă cu trei luni).

Schimbarea perspectivelor narative, practicată abil în mai toate textele, nu face decît să întărească ideea că adevărul despre om nu poate fi aflat în afara comunicabilității. Gradul de relativitate crește, întîmplările și cei dispăruți se obscurizează, fiecare din cei rămași meditează în sfera sa, nelăsîndu-și gîndurile să iasă în afară. Singura excepție rămîne Iunia prin cele trei modalități aflate la îndemînă: jurnalul, oglinda și Sonia, cu calitatea de **raisonneur.** Observațiile sînt valabile și pentru „cuplurile decuplate“, adevărată „infernalia“ într-o presupusă „domestica“. Așa cum sînt consorții din „Temă pentru acasă“, soții Cazan din „Joi de dimineață“ sau Sonia și Budu din „Firesc“.

Există, cu siguranță, în volumul de debut, trei proze care reiau tehnici și teme, în care regăsește o bună parte din substanța romanului. Se relatează — lucru mai rar din partea unui prozator-bărbat — fapte, gînduri din perspectiva unei femei și, nu altfel, decît la persoana întîi. Mediul sordid, amoral, indiferent, străin, ostil de-a dreptul este văzut cu ochii octagenarei din „Mambătrîna“. În partea a doua din „Borny“, perspectiva este a Dinei, la confuzie cu cea a cititorului. În sfîrșit, proba cea mai edificatoare o constituie „Joi de dimineață“, unde tonul și unghiul din care se privesc faptele, analiza propriu-zisă, vin dinspre Silvia Cazan, personaj interesant, mai ales dacă privim lucrurile dinspre roman.

Aceasta este o Iunia Poenaru, care nu s-a sinucis și a acceptat o existență convențională, cenușie, scoasă de sub regimul iluziilor. Gabriel, din visurile erotice de tinerețe ale doamnei Cazan, este acel Gelu din amintirile Iuniei. Nici una n-a „cedat“ **atunci.** Ulterior, Silvia a cedat unei existențe comode, cu gesturi repetabile, dar lipsite de dragoste și posibilitatea comunicării. Iar Iunia a cedat psihic. Neputînd să-și salveze puritatea, dispare.

Pînă și una din scene seamănă izbitor. Să ne amintim scena din autobuzul supraglomerat, în care Silvia este forțată de mulțime să se îmbrățișeze cu „tov. Poenaru“ (!!), colegul ei de serviciu (atunci s-a gîndit că e Gabriel) și scena în care Adam — la înmormîntarea lui Buzdea — o simți pe Iunia „lipită toată de el și încă împinsă de ceilalți, presîndu-i cu sînii toracele, ca într-o îmbrățișare forțată, violentă“. S-a schimbat doar perspectiva, pentru că aici relatează bărbatul.

Autorul, atunci cînd nu îngăduie personajelor gesturi patetice, le împinge la marginea ridicolului sau, de-a dreptul, în grotesc : mama din „Temă pentru acasă“ cu leșinurile ei trucate și durerea ei, însoțită de lacrimi, în fața șoricelor decedați, Budu cu pregătirile lui meticuloase pentru momentul sinuciderii sau Robotu în scena de isterie, cînd mușcă paharul. Trăirile pot fi autentice, reacțiile sînt grotești. În genere, autorul își păstrează privirea lipsită de îngăduință, între răceală și sarcasm, marcînd — fără nici o îndoială — atitudinea sa morală față de fapte și oameni, o lume suficientă siesi, în care apropape nu există nevinovați, un teritoriu epic distinct.

Constantin Călin îl apropia — în mod îndreptățit — pe Petru Cimpoeșu lui George Bălăiță, sesizînd o calitate comună : crearea unei hiperrealități prin acumularea de detalii realiste, explozia extraordinarului la graniță cu fantasticul din realul mustind, privirea exhaustivă, neiertătoare, lacomă și interesată să cuprindă **totul.** Sau așa cum gîndește Adam, la un momendat : „absurdul se naște prin acumularea firescului, este o calitate sau o formă neînțeleasă a lui“. Este pragul peste care pășesc mai toate personajele sale atît din prozele scurte, cît și din roman.

Petru Cimpoeșu este un prozator de la care putem aștepta performanțe superioare într-un viitor apropiat, cu condiția să nu-și ajungă sieși suficient, să-și continue căutările și ascensiunea.

MIRCEA DINUTZ

Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului

Un uitat: muzicianul Al. Zirra

Stabilirea perenității unei personalități aparține, în egală măsură, contemporaneității și celor ce urmează pe scara istoriei. În ce măsură un artist reușește să se impună în conștiința epocii sale pentru a-și asigura „nemurirea“ spirituală ca și rămînerea în patrimoniul cultural al posterității — iată o problemă ce ține de **cunoașterea, recunoașterea și cultivarea valorilor.**

Istoria muzicii românești înregistrează un număr impresionant de muzicieni (din cele mai îndepărtate timpuri și pînă azi), dar nu toate numele înscrise în lexicoane și dicționare își mențin locul cucerit cîndva dar aparent pierdut în decursul timpului. „Adevărata valoare rezistă oricăror vitregii ale vremurilor“ — ni s-ar putea replica. Desigur, perfect adevărat. Însă uneori revine cercetătorului misiunea de a scoate din umbră o personalitate ce, în mod nejustificat, a fost uitată prin rafturi de biblioteci, și a o supune atenției celui mai obiectiv judecător, cel căruia i se adresează opera de artă, **marelui public.** În acest sens încercăm a vi-l prezenta pe Al. Zirra ; a fost o personalitate bine implantată în viața muzicală a începutului de secol XX din România. Contemporan cu Enescu, Cuclin, C. C. Nottara, A. Alessandrescu, I. Nonna Ottescu, M. Jora, P. Constantinescu, M. Andricu — nume de primă mărime în veac și mai apoi —, Zirra s-a circumscris ideilor și idealurilor pe care le-au îmbrățișat toți cei ce au fost numiți mai tîrziu, „generația enesciană“.

S-a născut la Roman în 1893 și a murit la Sibiu în 1946. După absolvirea Conservatorului din Iași și a conservatorului „Giusseppe Verdi“ din Milano predă la catedra de armonie a institutului ieșean, apoi este director și profesor la catedrele de armonie și canto ale Conservatorului din Cernăuți. În timpul studiilor în Italia, colaborează extrabugetar ca pianist-corepetitor la „Teatro alla Scala“. Mai tîrziu, preț de un an (1940 — 41) este director al „Operei Române“ din București.

În timpul activității sale profesionale s-a dedicat muzicii în cele mai diverse domenii de manifestare ale acesteia. Compozitor fecund, pedagog, muzicolog recunoscut din timpul vieții, folclorist (a colaborat cu C. Brăiloiu pe tărîmul nebătătorit al începuturilor în această direcție), Zirra a contribuit la dezvoltarea școlii muzicale românești cu toate disponibilitățile sale. Pe scenele teatrelor de operă din țară s-au reprezentat adeseori, chiar și în ultimii ani, operele „Al Lăpușneanu“ și „Capra cu trei iezi“, dar numai ele nu pot stabili profilul compozitorului al autorului. Anumite trăsături ale portretului său ținînd de meșteșugul ca și inventivitatea în orchestrație, dramaturgia simfonizării unei partituri, fantezia combinării timbrurilor, culorilor instrumentale, ar putea fi sesizate mai pregnant în poemele simfonice și în alte diverse piese pentru orchestră, foarte puțin cunoscute. Unele dintre acestea folosesc un tip de orchestră mai restrînsă, mai camerală, putînd fi utilizate de către formații nu prea numeroase. Muzica lucrărilor simfonice își extrage sevele din folclorul românesc, adesea cel orășenesc, de mare circulație în epocă, îmbrăcat într-o armonie spontană, surprinzătoare, fermecătoare — dacă se poate spune astfel.

Totodată, ancorarea sa în epocă se face simțită prin elaborarea unui număr mare de lucrări cu conținut programatic — caracteristică a Romantismului muzical care încă își mai răsfrîngea fulgerele conceptuale asupra compozitorilor de pretutindeni. Cităm în acest sens **„O săptămînă muzicală“*)** (suită de șapte tablouri, diferite ca expresie după cum diferite sînt zilele săptămînii, fiecare cu evenimentele ei — piesă prezentată în primă audiție de către orchestra „Radiodifuziunii“ din București în 1936). Melodica variată (un cîntec de leagăn de colorit folcloric, un episod dansant cu structură de menuet, o polifonie pe o temă tristă, rotundă, ce revine permanent, o idee de horă românească, sau un tablou melancolic) îl determină pe Zirra să-și coleze piesele mici într-o lucrare unitară prin concepția programatică.

Două preludii și două fugi*) constituie o fericită îmbinare între modalități componistice aparținînd barocului muzical, cu ritmica pur românească, sistemele intonaționale folclorice, în consens cu spritualitatea noastră.

„Suita de 10 cîntece moldovenești“*) se remarcă prin autenticul melodiilor de esență folclorică, prin coerență, prin logica construcției, a armonizărilor tipic modale (Zirra dovedindu-se aici un fin cunoscător al tehnicilor de armonizare a cîntecului popular). Vom întîlni episoade exuberante, de veritabil joc țărănesc alternînd cu „scene“ lirice, profund meditative.

Tot în categoria miniaturilor orchestrale includem cele **„4 tablouri simfonice — La Hanul Ancuței*)** ce descriu momente alese din poveștile propuse de Sadoveanu, în ciclul cu același titlu.

În genul **poemului simfonic,** gen decurgînd din programatismul ce a guvernat în compozițiile Romantismului (așa cum arătam) dezvoltîndu-se simultan și în deplină interdependență, Zirra a creat mai multe lucrări, amintindu-ne astfel de : **„Tindală și Păcală*)** — interpretată în mai multe rînduri în țară, iar în aprilie 1929 apărînd pe primul podium simfonic european al vremii, la Viena, piesă plină de farmec, urmînd prelucrarea variațională a unei teme, aici melodia populară atît de cunoscutei „Aseară ți-am luat cercei“ ; eroii sînt portretizați prin elemente muzicale distincte ; **„Țiganii“** reprezintă un interesant „pastel“ realizat din coloritul viu al muzicii ce vrea să imagineze o șatră așezată parcă la marginea unui sat, integrată totuși obiceiurile obștei dar păstrîndu-și-le pe ale ei (ghicitul în palmă, umblatul cu ursul, dansul în jurul focului, în ritmul tamburinei etc.)

„Uriel Acosta“*) sparge puțin tradiția prestabilită de autor, programatismul poemului porgînd de această dată de la personalitatea unui om a cărui existență a avut un rost pe pămînt, așa cum e cazul lui Gabriel d'Acosta. Muzica manifestă o puternică forță de sugestie, începînd cu factura apropiată de cea a poemelor simfonice straussiene și terminînd cu folosirea în orchestră, alături de instrumentele statornicite, a cornului englez cît și a orgii mari — cu roluri bine determinate în dramaturgia muzicală.

Am mai aminti cele patru poeme simfonice cu solo instrumental (pentru vioară, violoncel, pian și flaut), care, fără a reprezenta lucrări de extraordinară valoare, contribuie la îmbogățirea fondului de creații concertante pe care îl deține literatura muzicală românească, autodefinindu-se prin sinceritatea și eleganța sonorităților ce nu ating patosul și dramatismul altor lucrări ale lui Zirra în genul propriu-zis al poemului simfonic.

În sfîrșit, simfoniile concepute de Al. Zirra (trei la număr dar rămase numai două dintre ele — a II-a — „Țărănească“ și a III-a „Descriptivă“) opusuri ce și-au afirmat valoarea de la bun început fiind cîntate în nenumărate concerte, avîndu-i la pupitru pe Antonin Ciolan, George Enescu sau Simeon Nicolescu. Astăzi, însă, din nu se știe din ce considerente, au fost date uitări, rămînînd doar în memoria bunicilor noștri care, probabil, au avut ocazia să le asculte cîndva, de mult, pe vremea cînd magnetofonul nu era un instrument de lucru la îndemîna oricui. Și, în felul acesta, astăzi, cercetînd cele cîteva partituri care mai există în fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, doar specialiști pot înțelege ce se petrece în paginile lor.

Așadar, readresăm muzicienilor o mai veche chemare spre aceste opusuri care le vor aduce nebănuite satisfacții sonore, totodată corijînd nedreptatea ce se face compozitorului Al. Zirra prin nejustificata „liniște“ ce s-a așternut în jurul celei mai reprezentative părți din opera sa : creația simfonică.

VERONICA BERBESCU ZBARCEA

*) — Opusurile ce poartă această steluță pot fi găsite la Biblioteca Academiei R.S.R., fondul de manuscrise.

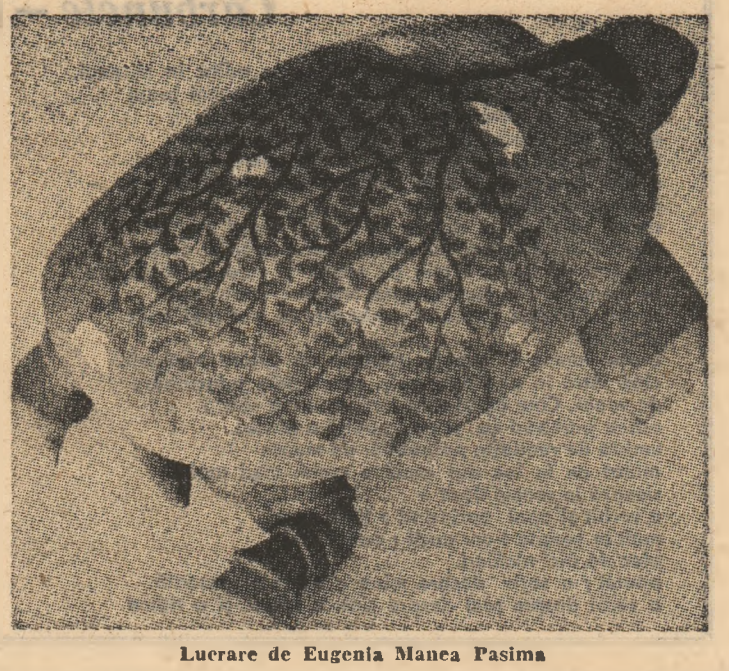

Lucrare de Eugenia Manea Pasima

Turneele de documentare ale Cenaclului „Confluenţe"

Vîlcea — vatră de istorie, vatră de contemporaneitate

În perioada 11—16 august, a avut loc, în cadrul obişnuitelor turnee de vară ale cenaclului „Confluenţe", o deplasare în judeţul Vîlcea. Grupul de scriitori pe care l-am condus a fost relativ numeros şi a cuprins autori aflaţi pe trepte dintre cele mai diferite ale afirmării. Unii sînt deja autori consacraţi, cu mai multe volume, manifestaţi în cadrul a diverse genuri literare, intraţi de oarecare vreme în atenţia publicului şi a criticii, alţii sînt la început de drum, dacă nu foarte la început de drum, în căutarea timbrului artistic propriu, şi aflaţi în aşteptarea apariţiilor substanţiale în paginile publicaţiilor literare, ca să nu vorbim de acelea editoriale. La toţi sînt evidente în măsuri, firesc, şi ele diferite de la caz la caz, semnele talentului, — cel mai adesea — ale pasiunii — totdeauna — pentru literatură. În acele zile am fost şi la hidrocentralele presărate pe drumul de la Rm. Vîlcea la Voineasa, am vizitat şi Întreprinderea de echipament hidraulic din capitala judeţului, am văzut şi pitoreştile staţiuni Govora, Călimăneşti, Căciulata, Voineasa, ne-am plimbat prin atmosfera ozonată a acestora, dar şi prin aceea prăfoasă, uscată de la Exploatarea minieră Berbeşti-Alunu. Am fost deci şi în locul unde se recreează oamenii, care au muncit un an întreg, dar şi în altele unde, fără a ţine seama de acest timp de caniculă, alţi oameni nu pridideşe în a şterge abundenta sudoare a frunţii. De fapt totul în deplasarea noastră s-a aflat într-un inspirat contrapunct, oferit de inseşi particularităţile meleagurilor vîlcene. Ochii li se plimbă, aşadar, de la amenţitoarele prin înălţime baraje, la ruinele mînăstirii Cozia veche „extrase" de acolo de unde urmau să curgă apele şi puse la adăpost pentru a fi contemplate de cei de azi şi de cei de mîine. La o zi-două după ce am văzut Berbeşti-Alunu, înecaţi noi înşine în nori de praf stîrniţi de camioanele care mergeau fără răgaz pe drumurile de la Exploatarea minieră, am zăbovit la răcorosul popas oferit de culele Mălădărescu, ori la celebra mînăstire Cozia, dătătoare de fioruri romantice nouă într-un grad nu mai puţin intens decît acela ce i l-a produs lui Grigore Alexandrescu. N-am să fac greşeala să omit fructuoasele întîlniri cu cititorii, desfăşurate fie în tabăra de la Liceul energetic din Rm. Vîlcea, fie cu tineri de la Întreprinderea de echipament hidraulic, fie cu membrii cenaclului literar „Arcade". Ele ne-au impresionat pe toţi prin absenţa conformismului, a atmosferei impregnate de impovărătorul acr iscat de obligaţia de a „se bifa" un punct în cutare „ordine de zi". Dimpotrivă, noi, dar, ceea ce e mai important, şi interlocutorii noştri, ne-am arătat dornici de un dialog şi de aceea s-a şi purtat realmente un dialog despre tinerii scriitori, despre literatura tînără, despre atîtea alte lucruri... Iată cum a fost în mare (deci fără a intra deloc în amănunte !), turneul grupului de membri ai cenaclului „Confluenţe" în judeţul Vîlcea.

VICTOR ATANASIU

Traseul

Rm. Vîlcea — Exploatarea minieră Berbeşti — Alunu — Hidrocentralele de pe traseul Rm. Vîlcea — Voineasa — Cozia — Călimăneşti — Căciulata — Voineasa — Govora — Întreprinderea de Echipament Hidraulic Rm. Vîlcea.

Au participat

Victor Atanasiu, Valeriu Bârgău, Alexandru Bosneanu, Ion Corbu, Petre Domşa, Anca Dorobanţu, Ştefan Dumitru, Ioan Iacob, Gabriela Nedelea, Dumitru Paul Oprescu, Tiberiu Pătru, Florentin Popescu, Ion Spănu, Victor Gh. Stan, Mircea Ştefan, Mioara Văduva.

Cu aldine de cărbune

În cinci ani ciţi au trecut de la înfiinţarea Întreprinderii Miniere Horezu am adunat vreo 30 de carnete cu însemnări despre bazinul carbonifer vîlcean şi în gazeta judeţeană *Orizont* am publicat aproape 500 de pagini dactilo despre epopeea lignitului de la Berbeşti-Alunu. Lipite una de alta, coloanele de ziar în care am descris frontul pentru lumină de pe malurile Amaradiei şi Tărîţei ar putea închipui o bandă transportoare rulînd cuvintele ce poartă nume de oameni şi sensurile faptelor lor de-a lungul celor 80 de kilometri dintre redacţia de la Rm. Vîlcea unde lucrez şi excavatorul gigant din vîrful Dealului Roşu. Pe această bandă rulantă pornesc articolele, într-un infinit text, ca într-o imensă rotativă. Îmi place să visez că textul se întoarce cu literele accentuate, înnegrite de cărbune, cu „dreptele" transformate în „aldine". Dacă uneori mai greşesc, negăsind cuvîntul cel mai convingător, îmi imaginez textul întors cu mari pete albe, neimprimat cu cerneala din praf de lignit.

Nu cu mult timp în urmă am recitit paginile pe care le-am scris despre minerii vîlceni în intenţia alcătuirii unei cărţi. Am desfăcut şi refăcut textul, iar într-o bună dimineaţă am renunţat la proiect, cel puţin pentru o vreme. Renunţarea o datorez observaţiei că pe măsură ce eu am scris despre bazinul carbonifer şi Bazinul Carbonifer a scris despre mine. Eu — un text de gazetă, El — un text al devenirii şi maturizării reporterului. Eu — despre acei „mineri — ţărani, ţărani — mineri", El — despre un ziarist tînăr. Eu am scris în gazetă despre El, El a scris în sufletul şi în conştiinţa mea despre mine. Pe măsură ce l-am cunoscut, m-a ajutat să mă cunosc mai bine.

La început, îmi amintesc, m-am surprins căutîndu-mi literele în cărbunele proaspăt ieşit la soare din marile depozite, aşteptînd ca vreun excavator încărcînd lignitul în autobasculante să dea la iveală trupurile unor sintagme pe care le-am iubit şi care vorbeau despre cariera Panga, tulburătoare ca locul de unde s-a rupt luna, ori despre un apel de noapte ca un apel la conştiinţe căruia l-am fost cîndva martor la Mina Alunu. Nu mi-am regăsit deci metaforele în textura lignitului de Vîlcea, aşa cum în entuziasmul meu primordial sperasem, alături de cochilii, de frunzele de ferigă. Am înţeles în schimb că între straturile mele afective se află mari fîşii de cărbune vîlcean.

Cărţii mele despre Berbeşti-Alunu încă nu i-a venit clipa. Deocamdată, bazinul carbonifer al Vîlcei scrie în mine despre mine un text aflat în plin proces de elaborare. Cînd cărbunele va fi gata să mărturisească despre unul dintre reporterii săi, reporterul va fi pregătit să scrie despre cărbune. Desigur, miracolul se va petrece între aceleaşi coperţi.

GHEORGHE SMEOREANU

Educaţia de performanţă

La mijloc de august canicular, Rîmnicu Vîlcea apare — cu arhitectura lui clară, cu lungi şi largi străzi paralele — argintat de lumina înaltă de vară. În partea de nord a oraşului, înconjurat de verdeaţă, Liceul Energetic are porţile larg deschise. Pătrund în incintă cu anume curiozitate pentru că surprinde liniştea puţin specifică taberelor.

Mă opresc la interpelarea unui glas feminin, autoritar, cu o notă — ciudat — uşor cazonă: „DUMNEAVOASTRĂ ? !". În timp ce-i dau explicaţiile necesare, dă diverse dispoziţii unor copii aflaţi în jur („Nu-ţi părăseşti plantonul", „Tu, fuga la cabinetul medical"...) fără să mă piardă din atenţie totuşi. Marinela Ciobanu — aflu imediat ce mă recomand — este profesor activist U.T.C., secţia de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei şi sport, şi se află la Rîmnicu Vîlcea în calitate de comandant al taberei centralei de instruire a preşedinţilor de Asociaţii Sportive din licee şi şcoli profesionale organizată de Comitetul Central al U.T.C.

„Ştiţi, am vrut să creăm un climat plăcut de activitate acestor tineri care au venit aici pentru instruire metodică şi practică.

Avînd în vedere că sînt aproape 200 de copii din toate judeţele ţării cu vîrste între 14—18 ani, ne străduim să le asigurăm, pe parcursul celor 12 zile, un program adecvat care să atingă toate scopurile ce şi le-a propus această tabără. Se desfăşoară zilnic o activitate intensă la cabinetul metodic, dezbaterea documentelor de partid, informări politice.

Pe lîngă instruire, copiii beneficiază de cursuri de arbitru-elevi, la sfîrşitul perioadei primind chiar brevet. Am organizat, de asemenea, un campionat — fiind vorba în fond de niste sportivi — intitulat „CUPA TABEREI", am avut întîlniri cu sportivii de performanţă.

Ce să vă mai spun, avînd aici adolescenţi, iubitori de frumos şi receptivi la nou, am organizat concursuri de reciclări şi muzică folk"...

Pe uşă intră adjunctul comandantului de tabără, profesorul Ion Samoilă, în ţinută sportivă, care anunţă că drumeţia programată pentru ziua următoare este pusă la punct pînă la ultimul amănunt.

Răcoarea a venit odată cu înserarea pe aleile din curtea liceului.

Pe unul din numeroasele terenuri tocmai se încheie un meci de fotbal dintre scriitorii — care, inevitabil, gifîie extenuaţi — şi copiii sportivi.

A urmat ceea ce s-ar putea numi o seară feerică, o întîlnire a membrilor grupului cu elevii.

Am avut parte de momente de satisfacţie rară în dialogul cu aceşti copii inteligenţi şi sensibili care ştiu să întrebe şi să asculte ceea ce li se explică, cu o mare receptivitate.

Am plecat cu părere de rău că totul n-a durat decît atît de puţin şi mulţi dintre noi cu nostalgia anilor celor cu care am avut clipe atît de plăcute într-o seară albastră de vară care se uită cu greu.

TIBERIU PĂTRU

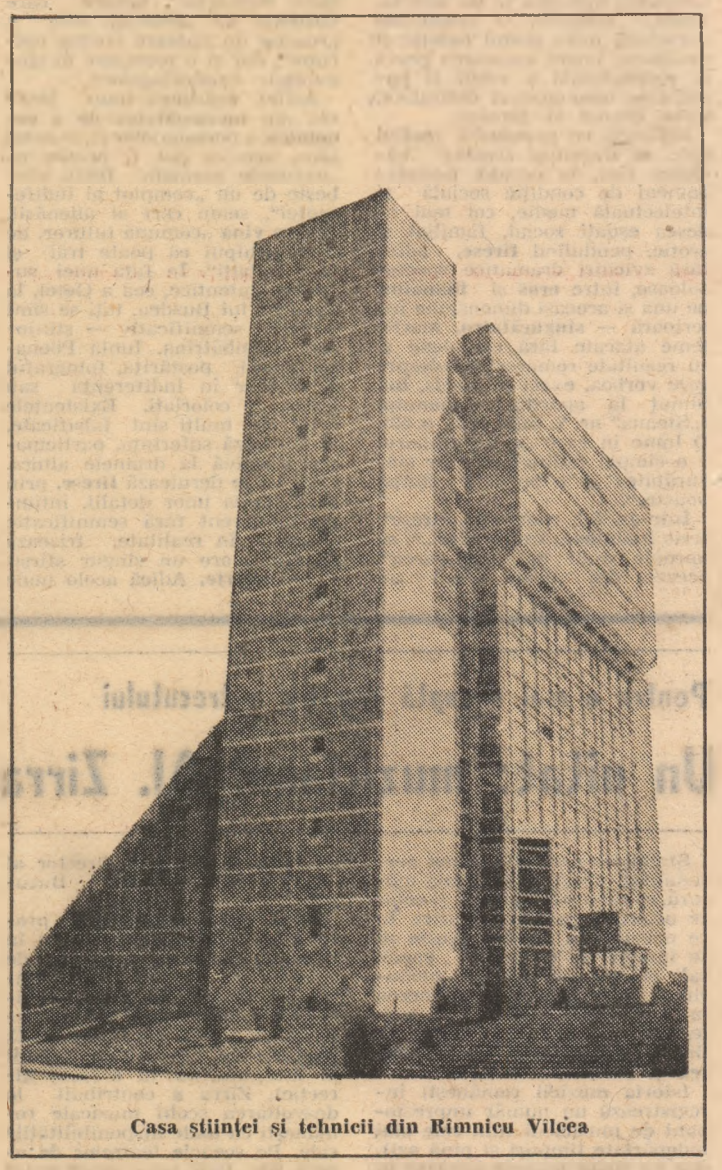

Casa ştiinţei şi tehnicii din Rîmnicu Vîlcea

Cărbunele — un poem lung

Zi de august sublim. drumul pătrunde adînc în miracol.
acolo sus pe un deal o casă părăsită, numai pruni
au rămas şi meri numai ierburi. Un ţăran —
gîndul lui în iarbă îşi caută inima. peste durere
trece un vînt ca şi peste pruni sau tufele de mure.
o apă limpede, un măr încărcat — explozie de roşu —
înmiresmat de iubire —
de ce să ridic un văl de pe suflet. aceşti oameni
păşind în altă eră iar ritmul transformărilor creşte.
imagini de bronz rămîn pe retină şi cred cu disperare
în memoria lor. halucinante imagini, strat după
strat ; cărbune şi piatră ; mişcare de aer mai mult
senzuală.
braţul imens al cupelor precum un Ciclop răstignit.
cine intră în poemele mele ca viespile aducătoare
de venin. Cine aşteaptă afară. în urmă rămîn
atîtea întrebări ca şi cum poetul a plecat.
umbră de realitate palpabilă. un munte
mutat de la loc dar unde e omul. cînd mai
visează în sensul dorit —
a vorbit şi apoi aprinzînd o ţigare mai
mult în şoaptă l-am auzit : eu nu mai
plec de aici nicăieri.
poetul ; a vorbi despre mine e o mare greşeală.
a vorbi despre ploi despre vînt. a spune şi a ridica
Cinstit problemele în faţa lor ţărani şi mineri totodată.
a construi drumuri şi căi proiectate demult.
o pîine albă. o casă mai aproape, iubita
să nu mai aştepte în drum.
drumul cărbunelui pare că luminează destinul
nostru ca pe al lor. de la Alunu peste amiază
la Panga mă pierd într-un nor. peste păduri
uneori vine vîntul, noapte. imagini de august
în explozie. paharul de ţuică rămîne gol.
confesiuni de credinţă. cîteva clipe oraşul
dar unde sînt rădăcinile lor. ţărani ce-au
pierdut bucuria aleasă de-a atinge în treacăt
o creangă de prun. şi cine le lasă o
clipă speranţa o punte întinsă-între viaţă şi
gol. poemul ca un nou —umbră pe apă, unghie
de lumină mai trează —
privesc de undeva muntele înţelept. Intenţiile
bune au rămas acasă, pe lîngă timp alunecă
atîtea straturi. cărbunele un poem lung. dar
eu voiam să spun că nu avem măsură pentru
puterea lui ;
uimirea mea dreaptă atît
cărbune a mai privit.

MIRCEA ŞTEFAN

Sfîrşit de vară vîlceană

Pe la 1826, într-un sfîrşit de vară (îmi place să cred), tînărul dascăl Anton Pann îşi rotea furiş privirea iute şi iscoditoare, pentru întîiaşi dată, prin tîrguşorul care va fi fost, în acele vremi, Rîmnicu Vîlcea. Şi-mi închipui că era o după-amiază de ginduri lente şi prelungi, în care Anica îl aştepta cu şerbet şi cu apă rece de fîntînă, ca pe o certitudine că numai aici iubirea îşi poate fi sieşi ecou.

Aş număra, deci, anii şi lunile şi chiar secundele pînă în clipa de acum, cînd scriu aceste rînduri, într-o cameră străină de la etajul şapte, de unde auzi mai bine cum văzduhul se îngreuiază cu istorie, dacă nu m-aş teme de preamultul care mă înconjoară. Teamă frumoasă, de altfel, pe care o traduc într-o ciudată dorinţă de a pătrunde fiecare imagine pînă la începuturi. Pentru că aici, mai mult ca oriunde, istoria nu apare în felii, ci într-o curgere unică, neîntreruptă, ca aceea a Oltului ce îşi întinde mereu şi sigur mîna sieşi, către pămîntul transilvan.

Am cunoscut bine drumurile vîlcene, le-am străbătut de nenumărate ori, cu sentimentul că va veni o zi cînd voi avea prilejul să zăbovesc dinaintea acelor aşezăminte din care taina trecutului se ridică permanent, ca un abur. Şi mi-am dorit cu patimă să-mi imaginez că inspir măcar un atom din aerul respirat de Bălcescu. Cînd am făcut-o, mi s-a părut că ard pe rug, atît de intensă mi-a fost bucuria. Focul lăuntric fusese poate stîrnit de glasul domol, venit dintr-o lume de bine, al cărturarului Horia Nestorescu-Bălceşti.

Istoria neamului românesc de pe aceste meleaguri intră în consonanţă cu aceea a pămîntului însuşi, care îşi scoate acum la iveală adevărul printr-un timp concentrat în imensele terase de cărbune, suprapuse, la Berbeşti-Alunu.

Ştiu că mai am doar o noapte şi toate aceste imagini mi se vor înfăţişa tot mai lipsite de contur. Încerc să lungesc prezentul, şi-mi trece prin minte că, străbătînd drumurile vîlcene, ai permanent sentimentul că îţi aminteşti ceva ce, poate, nu ţi s-a întîmplat niciodată şi că imaginaţia îşi găseşte libertatea într-o matrice nelimitată pe verticală. Imaginezi, de fapt, ca şi cum ţi-ai aminti. Şi totul se suprapune unei realităţi care nu contrazice nici imaginaţia şi nici amintirea.

GABRIELA NEDELEA

De la cauză la efect

De la cauză la efect, drumul cărbunelui vîlcean trece mai întîi pe lîngă marele combinat chimic de la Govora ale cărui instalaţii, şi recipiente, şi turnuri se văd pe sub crengile pline de rod ale prunilor şi merilor din gospodăriile frumoase întinse pe sub dealuri şi de-a lungul şoselei asfaltate.

De la cauză la efect mai există un drum povestit de gazetarul şi poetul vîlcean Gheorghe Smeoreanu, un adevărat expert în problema cărbunelui de Berbeşti-Alunu. Adică, un cetăţean de prin partea locurilor dibuise nişte „jidove" care aveau calitatea şi bunul simţ să ardă, să acopere „necesităţile energetice" ale localnicilor. Se spune, acum, geologii o afirmă, că zona aceea vîlceană ar sta pe o mare de lignit. Se constatase atunci, mai demult, cum acea mare îşi trimitea mesaje spre ţărm, (pajiştile verzi ale dealurilor) eroziunea firească aducînd la îndemînă cărbune pe care cetăţeanul Goagăle îl culegea, asigura transportul şi îşi găsise o clientelă fermă în distribuţia de carburant solid. Gestul a căpătat proporţii semnificative abia în anii din urmă cînd investiţii importante au fost alocate pentru pregătirea exploatării şi apoi exploatării în sine, pentru lignitul necesar energeticii româneşti.

În zona carboniferă Alunu două elemente îţi atrag din prima clipă atenţia. Mărturisesc că nu am fost uimit de mişcarea într-adevăr teribilă, a pămînturilor, kilometrii de benzi ori uriceşenia acelui excavator atît de cîntat de cronicarii vremurilor noi. Două elemente, spuneam, atrag atenţia imediat, ca modificări de esenţă într-un peisaj : intrarea în subteranul minei Alunu, cu „noroc-bunul" — dăltuit în betonul portalului şi cu calea ferată îngustă sărind cuminte pe un pod, Olteţul. Al doilea îl reprezintă, la nu prea mare distanţă, noua gară C.F.R. Alunu, punctul final al unui traseu feroviar aflat pe diferite trepte de realizare.

Le Berbeşti-Alunu s-a construit mult, schimbarea de peisaj este făcută în profunzime, cele două semne despre care vorbeam fiind extremele geografice dar şi geologice ale marii acţiuni „cărbune de Vîlcea". Lignitul este scos prin două metode, mai întîi prin exploatarea de subteran, una dintre mine fiind la Alunu. Deocamdată el se expediază cu mijloace auto dar importanta rezervă există (s-a calculat că la ritmul actual de exploatare se va scoate cărbune timp de peste două sute de ani) a permis şi a făcut necesară construcţia unei căi ferate, din extremitatea bazinului şi pînă la o magistrală feroviară, traseul fiind deci Alunu — Berbeşti — Băbeni.

Ce se mai întîmplă însă între cele două repere alese de noi ca simbol ? Multe prefaceri, nu numai tehnice ci şi sociale : oamenii dedaţi preocupărilor agricole de atîtea secole vor trebui să înveţe temeinic meseriile legate de minerit, să accepte binefacerile dar şi disciplina riguroasă a activităţii industriale. Berbeştiul are deja aspect de oraş vor mai urma cîteva comune, Alunu în primul rînd. Repet, statul a investit temeinic, e rîndul vîlcenilor să răspundă prin fapte creditului, nu numai financiar ci şi moral acordat. Sînt convins că o vor face.

Între mina şi gara Alunu se mai petrece de asemenea o acţiune, dictată de a doua metodă de exploatare a cărbunelui, aceea de suprafaţă, exploatarea la zi, cum se mai numeşte. Aici spectaculosul este dictat de lungimea marilor magistrale de benzi şi de masivitatea echilibrată, parcă şi estetic, a excavatorului gigant. Dealuri retezate, descoperta ca o lecţie de geologie ţinută cu mijloace gigantice de sapă (vegetal, steril, cărbune), lignitul însuşi, domnia sa utilul, care a conservat pe alocuri forma schimbîndu-şi regnul, toate aceste elemente sînt înnobilate de cîteva amănunte : un prun pe rod lîngă banda neagră de cauciuc, lîngă un excavator o casă şi anexele sale gospodăreşti.

Omul îşi mai face într-un fel simţită prezenţa. Bătălia pentru cărbune are fronturile sale bine precizate, cariera Panga, sectorul subteran Alunu, cariera Berbeşti Est, mina Cerna. Dar aceste locuri sînt bine cunoscute şi după numele oamenilor care s-au implicat în existenţa acelor activităţi : Mihuţescu Constantin, Vasile Pietraru sau Vasile Jugravu. Şi o ultimă precizare care vorbeşte de la sine despre înglobarea simbolului de către realitate : fostul distribuitor de cărbune, Goagăle, este azi şofer al exploatării de lignit.

PETRE DOMŞA

Cuvinte despre o salbă

În dimineaţa aceea ploioasă de august, iată-mă la Întreprinderea Electrocentrale Rîmnicu Vîlcea din pitorescul oraş Rîmnicu Vîlcea, unde stau de vorbă cu tov. ing. Dumitru Alexe, directorul sus-numitei întreprinderi. Acest director care pare mai degrabă un calculator decît un om obişnuit. Am spus aceasta întrucît în puţinele minute cît am stat de vorbă n-a făcut decît să primească şi să emită date.

„La 1 mai 1969 a luat fiinţă Întreprinderea Electrocentrale Rm. Vîlcea avînd ca sarcină valorificarea potenţialului hidroenergetic al bazinelor Olt, Lotru şi Argeş, dar, pe parcurs, avînd în vedere complexitatea problemelor şi dispersia teritorială a amenajărilor, s-a trecut la actuala formă organizatorică, conform căreia întreprinderea are ca rază de activitate amenajările hidroenergetice de pe rîurile Lotru şi Olt.

Reporterul adaugă că în afara folosinţelor hidroenergetice, amenajarea complexă a Oltului rezolvă şi problema irigării unei imense suprafeţe de teren din zonele limitrofe, creează condiţii de alimentare cu apă pentru industrie, scoate de sub incidenţa inundaţiilor zeci de mii de ha de teren, schimbă fundamental peisajul prin realizarea luciurilor (micilor „mări") de apă şi constituie loc de agrement pentru atîta lume.

Luîndu-mi la revedere de la minunaţii energeticieni ai Lotrului şi ai Oltului, salut o salbă de lumini, o salbă care de curînd a primit Ordinul Muncii clasa a III-a.

VICTOR GH. STAN

Itinerar sentimental pe Valea Oltului

12. august 1986, ora 8,00. Ne propunem să urmăm cursul văii Oltului pînă la Hidrocentrala Lotru-Ciunget.

Microbuzul se pune în mişcare. În oglinda retrovizoare, oraşul capătă tot mai mult dimensiuni liliputane, părînd mai degrabă macheta unui viitor oraş, o machetă grandioasă, greu realizabilă.

Şoseaua se desfăşoară paralel cu Oltul.

După ce traversăm Călimăneştiul şi Căciulata, hidrocentralele de pe Olt, cresc în putere odată cu vigoarea tinerească a valurilor.

Poposim în faţa ctitoriei lui Mircea cel Mare de la Cozia.

Pe unul din pereţi recunoaştem chipul lui Mircea.

Inimile noastre vibrează la amintirea memorabilelor cuvinte : „Io Mircea voievod şi domn, stăpînind şi domnind peste toată ţara Ungrovlahiei...".

La scurt timp după ce părăsim oraşul Brezoi în faţa ochilor începe să se profileze grandioasa hidrocentrală Lotru-Ciunget.

Lacul de acumulare — Vidra, este amplasat la o altitudine de 1 400 m.

Pentru sporirea capacităţii lacului de acumulare au fost captate peste 80 de izvoare şi piraie de munte. Barajul — această „rochie" de zile mari a apelor este construit din piatră cu miez de argilă, avînd o înălţime de 120 m şi o lăţime de 400 m.

...Mai jos de Rîmnicu Vîlcea, Oltul bate la poarta sistemelor de irigaţii amenajate de agricultori.

DUMITRU PAUL OPRESCU

Gînd înfiorat

Deşi de aproape două decenii drumurile m-au purtat de mai multe ori prin ţinuturile Vîlcii şi în urmă cu exact zece ani am îndrăznit chiar să scriu despre ctitoriile brâncoveneşti (inima şi gîndul meu aplecîndu-se atunci mai cu osebire asupra „minunii" de la Hurezi, într-o carte ce-mi stă şi azi cel mai aproape de suflet), trebuie să mărturisesc că nu de puţine ori mi-am oprit elanurile de a-mi aşterne pe hîrtie impresiile despre acest fabulos ţinut românesc dintr-un motiv simplu : copleşitoarele impresii ce nu-şi găseau, nu-şi găsesc întreaga lor cuprindere în cuvînt.

Dar acum a fost mai întîi o idee. O idee ce mi se pare mai mult decît lăudabilă : cea a cenaclului „Confluenţe" de a face un mai îndelungat turneu prin Vîlcea, de a cunoaşte deopotrivă istoria (prin monumentele ei de seamă), oamenii (aşa cum sînt, trăiesc, muncesc şi visează în Vîlcea) şi înnoirile din această veche şi frumoasă vatră de ţară. Am dat numaidecît curs invitaţiei de a însoţi grupul de tineri începători într-ale creaţiei literare pe aceste meleaguri şi gestul meu a fost repede — cum era şi de aşteptat ! — răsplătit prin trăirea unei experienţe nu doar utilă şi instructivă, ci şi deosebit de interesantă.

A spune că în Vîlcea pasul calcă înfiorat şi pretutindeni pe urme de istorie şi de legendă a devenit poate demult un loc comun, cum tot un loc comun a devenit şi afirmaţia că Rîmnicu Vîlcea, municipiul reşedinţă de judeţ, a cunoscut în ultimii zece-cincisprezece ani mutaţii urbanistice şi sociale realmente spectaculoase, personalitatea sa impunîndu-se cu pregnanţă celui ce poposeşte aci şi indiferent din ce punct de vedere ar privi lucrurile.

La Hurezi şi la Cozia, la Bălceşti, în grădinile din jurul Culei Greceanu, ca şi în Rîmnicu Vîlcea se legănau în aer lujerii florilor şi ai ierburilor, vestind parcă un soi de misterioasă nemurire a amintirii, crescînd parcă într-o imaginară plantă cu florile deschise în viitor.

Şi ar mai fi poate de aşezat la locul de sinceră dragoste din inimă numele unor neobosiţi şi pasionaţi continuatori ai tradiţiilor culturale de ieri, adică cei ce dau frumuseţe şi carate noii culturi de azi a ţinutului Vîlcii : cărturarul de rară erudiţie şi exeget al vieţii şi operei lui Bălcescu, Horia Nestorescu-Bălceşti, apoi scriitorii Doru Motoc, Gheorghe Smeoreanu, Gheorghe Voica şi alţii — „sufletul" Societăţii literare „Anton Pann" şi al publicaţiei acesteia — „Vîlcea literară", veritabilă revistă literar-ştiinţifică de mare viitor.

Dar cîte n-ar mai fi de spus, de scris şi de iubit într-un ţinut atît de frumos ca Vîlcea ?

FLORENTIN POPESCU

Privirea lui Bălcescu

Trecem un pod, în stînga munţii, microbuzul face la dreapta şi prinde viteză, ne aşternem la drum spre comuna Nicolae Bălcescu unde vom rămîne cîteva din cele 120 de ore vîlcene ce se vor înscrie în fiinţa noastră ca o lecţie trăită pe viu în drumul către izvoarele adevărate ale neamului. Geografia, de o neasemuită splendoare în Vîlcea, îmbracă dimensiunile istoriei.

E o zi plăcută, deşi cerul e acoperit şi dimineaţa a plouat o ploaie scurtă de vară.

★

Familia Bălcescu este atestată documentar în satul Bălceşti din fostul judeţ istoric Argeş, astăzi comuna Nicolae Bălcescu din judeţul Vîlcea, la 20 aprilie 1766. La 220 de ani de atunci coborîm în liniştea conacului Bălceştilor, cîndva casă de creaţie, transformată după vizita din 1966 a tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU** în Muzeul memorial „Nicolae Bălcescu", deschis la 5 octombrie 1968 ; intrăm în grădină, iarba este încă plină de diamantele ploii, aerul tare pare el însuşi păstrător al caratelor istoriei. Reţin această senzaţie de prospeţime şi trecut, de vegetaţie şi timp, gîndindu-mă că aceeaşi privelişte de pace şi măreţie a naturii care purifică spiritul, înlesnindu-i trăirea unor idealuri aducătoare de progres şi libertate naţiunii, va fi încîntat cîndva şi privirea lui Bălcescu. Portretul lui Tattarescu ni-l înfăţişează drept, sobru, iluminat interior de o flacără a iubirii de neam, cugetînd parcă la destinul unui viitor ce va să vină.

★

Aşezaţi în fotolii, în ambianţa cărţilor vechi şi a mobilierului de epocă, urmărim seturile de diapozitive realizate de Horia Nestorescu-Bălceşti în drumul său la Palermo, pe urmele lui Bălcescu, Porta Felice (poarta de intrare în oraş), faleza Umberto Primo, clădirea hotelului în care a murit Bălcescu. Hotelul în care a locuit 44 de zile. Palatul în care a locuit Lampedusa se află nu departe. Parcul Garibaldi în care este bustul lui Bălcescu. „Via Nicola Bălcescu".

...Mai avem doar 14 ore în Vîlcea. Nu numai adevărul trece în legendă, ci şi frumuseţea locurilor, va veni toamna, în curînd pădurile se vor îmbrăca în aura legendei, microbuzul ne întoarce spre casă, drumul şerpuieşte grăbit.

Privirea lui Bălcescu, în memorie, mă urmăreşte încă un timp. Scriu. Refac. Îmi reamintesc. Scriu. Mai avem doar 14 ore în Vîlcea.

IOAN IACOB

Oltul la Cozia

Ca frunzele toamnei
acestui secol
unduindu-mi
cărările verii
în August
Frînturi de timp
etern aleargă
inspre întregul
ce a fost şi este
din tot mai adînc
sfera
sărutînd zborul
trecerii mele
odihna luminii
de mine
pe noile ziduri
la Cozia
aprinde veşnicia
înălţîndu-se
Împletind cozi de lumină
Oltul înalţă mereu
columna iubirii
de neam

ALEXANDRU BOSNEANU

Iarba de la Cozia

în anul de graţie
unamienouăsuteoptzecişişase
am descoperit cea mai frumoasă
iarbă de pe pămînt ;
cerul dogora, oltul curgea sigur pe el
între maluri înalte
zidurile miroseau puternic a ceară
de albine
şi ceara de pe mormintele domnilor români
nu putrezeşte niciodată

clorofila călcată de vizitatori
devenea meditaţie
fosforescentă
mîinile lui Filotei, Mardarie şi
Ghenadie Cozianu
precum Grigore Ieromonahul,
Grigore al II-lea şi Grigore al IV-lea Ghica
Constantin Brâncoveanu al ţării
Gheorghe Bibescu şi Barbu Ştirbei
domni cu sabie şi carte în faţă
au hrănit iarba de la Cozia cu sînge
au cuprins în palme timpul şi l-au oprit
în loc
l-au pus brîu lat Oltului şi au numit locul
Cozia
unde odihneşte întemeietorul domn Mircea
cel Bătrîn, cel Mare, Europeanul...

VALERIU BÂRGĂU

Cronica plastică

Realitatea !*)

Este natura moartă un teritoriu al exercițiului și încercărilor fără speranță? Există, în lipsa ei de grandoare, o vinovată incapacitate de a transmite măcar o stare ? Este în atașamentul pentru o lucrare sau alta, pentru un autor sau altul dedat naturii moarte, ca unui dulce tabiet, ori chin lăuntric, semnul unei mediocrități a spiritului ce se complace în confortul unei priviri leneșe și tandre ?

Aceste întrebări nu sînt chiar retorice. Au motivația și legitimitatea lor și, mai ales, un **subtext**, atunci cînd e vorba de **fenomentul actual al recuperării realității**. Lucrările graficianului de forță **Mihai Mănescu** mi le-au stîrnit o dată-n plus. Expoziția sa pe tema naturii moarte pune iarăși problema insolubilă à jamais, a diferenței dintre **adevăr și realitate** în artă, căreia el îi răspunde superior și detașat, cu „probe": nu **alegerea temei** vădește modestia autorului ci, **mijloacele alese** vorbesc despre capacități și limite, despre negări și căderi sau rotunde împliniri.

Superioare prin limpezime, mai captivante prin atmosfera realizată prin anvelope pe linia de contur a obiectelor trasat cu negru ca o precizare pedantă, mai riguroase prin selecția și aranjarea elementelor compoziționale, desenele stau față de pictură, ca reușita față de tatonare. Deși, aparent sînt asemănătoare, deși apelează la aceiași recuzită și le privește din aceiași perspectivă, ba chiar din același unghi, desenele au ca semn distinctiv **vocația de desenator** a autorului.

O artă cerebrală, de loc înclinată să facă concesii formelor, dar consimțind să celebreze liniștea, poate cam austeră și pacea născută poate mai mult din ordinea atent păstrată, de unde și aerul de răceală, ca al demonstrațiilor matematice — o bucurie secretă. În dialogul lui cu obiectele, nu simpatia ci tovărășia statornică, benefică a lucrurilor se face simțită. Desenul capătă astfel, o funcție revelatoare născută din jocul subtil între accentul pe observație și surdina pe afect.

Mihai Mănescu, obișnuit pînă acum (și obișnuindu-ne !) să elaboreze imagini percutante — condiție primordială a afișului — unde sugestia e la mare preț se dovedește a fi un artist dotat cu resurse nevalorificate.

★

De la început, drumul **Eugeniei Manea Pasima** s-a conturat à rebours. Piesele ei lucrate în gresie nu sînt soluții de autor or variațiuni pe tema vreunui vas funcțional și nici nu au statutul sculpturii mici sau a plasticii vitriniere fiindcă n-au condiția estetică a bibeloului sau chiar a lucăriei, împrumutînd, însă, de la fiecare, cîte ceva.

Prima impresie este cea a unei unități stilistice date de atmosfera de basm, a coerenței pe care registrul imaginar-fantezist îl dă tuturor acestor „obiecte" cu individualitate certă : un panopticum cu decorații, cununi de laur, iezi, capre, cai, case de turtă dulce, caravane cu ferestruică și perdeluță, calabalicul țestoasei urcat într-o căruță, în spatele căreia, legată cu lanțul, ca mînjii neînvățați cu hamul, țestoasa cea mică, sora mai săracă a țestoasei bătrîne și înțelepte cu vilă pe roți din codobelci.

Imaginile au poveste cu cheie și deci cu enigmă : se cer descifrate. De ex. : în dreptul inimi bustului unui bărbat se deschide o fereastră — fereastra inimii lui? — în al cărei cadru stau o femeie și un copil — stăpînii inimii lui ? inimă „ocupată"? — dar omul are mîinile legate cu un lanț — legătura de familie? sau familia care înlănțuiește și ia libertatea ? —, pe cap omul are o cunună de flori — de martir ? de erou ? — dar flori i-au răsărit și printre zalele lanțului — e legat, dar fericit ?

Oricum, motivul așteptării, al întîlnirii, al logodnei, al nunții, al perechii fericite și izolate (v. ceasul gătit ca de nuntă deasupra căruia — deci în afara timpului sau dincolo de el — stau doi tineri) sînt foarte frecvente.

Detaliile realității (cute de haină, falduri de rochie, „căderea" tipică a mătăsii, legată în funde și panglici) ca și autenticitatea redării anatomiei animalelor sînt cercetate și înregistrate cu maximă acuitate în timp ce alte detalii sînt complet eludate, cu rost expresiv.

Motivul animalier în sine nu e nou. Nouă e însă, umanitatea care li se atribuie cu duioșie și umor. Piesele acestea din gresie nu sînt jucării, nu au aerul sacru al operei de artă intangibile, creează o ambianță care te îndeamnă la joacă, o joacă superioară cu substrat estetic perfect legitim, în care spectatorul este invitat să-i accepte convenția. Candoarea nu e simulată, eroii nu sînt naivi ci inocenți, fericirea nu-i doar o veselie superficială ci evocă un eden. Singur, „jocul" artistei e periculos : gestul e delicat, alegerea circumspectă, propunerea fragilă, cuceritoare, avansînd mai multe direcții și adoptînd soluții de factura antică cu o vădită influență a plasticii funerare etrusce din mormintele de la Cerae și Cerveteri, a chipurilor pictate de la Fayoum, a statuarei ludice instaurată de Picasso în perioada „Vallauris", realizate cu o dexteritate a modelajului de tip Meissen și Sèvres. Doi artiști care privesc realitatea în chip diferit. Mijloacele de abordare și rezolvare ale celor două încercări de recuperare a realității presupun un ceremonial al detaliului și sugestia însăși a vieții printr-o excepțională disponibilitate a acestor imagini de a transmite idei, stări.

Ele sînt două atitudini în fața lumii, și chiar dacă nu ating decît diversitatea, opera lor e un strigăt grav, un fel de „Evrika" în fața descoperirii ei, fie și parțiale : **Realitatea !**

SIMONA VĂRZARU

*) Expoziția personală de pictură și grafică — Mihai Mănescu — Simeza, și expoziția personală de ceramică (gresie) — Eugenia Manea Pasima, Eforie, septembrie 1986.

Dimineața artelor

Aulodica

Acum zece ani asistam la întîmplarea unui disc de muzică românească : Formația **„Ars Nova"** din Cluj-Napoca interpreta piese ale compozitorilor noștri. Printre ei, Cornel Țăranu și Mihai Moldovan. Aveam să asist mai apoi printr-un noroc al sorții mele la multe întîlniri vii și scăpărătoare ale celor doi compozitori, remarcabili convivi, în jurul unei idei care-i urmărea, îi interesa ori la întîlnirea lucrărilor lor pe scenele de concert. Era tipul acela de prietenie solidară, fidelă, adevărată, care impune tocmai prin libertatea absolută de afirmare a contradicției. Ideile celor doi se afirmau și se completau, se ciocneau uneori violent pentru a se îmbina în cele din urmă într-o formă superioară. Era tipul de relație artistică nobilă care-ți dă minunatul sentiment al autenticității, intensității și profunzimii. I-am auzit vorbind de multe ori pe **Cornel Țăranu** și pe **Mihai Moldovan**, deși se cunoșteau din adolescență, totdeauna personajul principal era tot muzica.

Mi-am amintit de toate astea fiindcă am acum în față un disc Cornel Țăranu editat de Electrecord cu o prezentare de Mihai Moldovan, acum, cînd de la plecarea dintre noi a celui din urmă, autorul fascinantelor „Vitralii", „Texturi" și-al misteriosului „Imaginați-vă un spectacol kabuki" au trecut cîțiva ani.

Cuvintele de pe disc îi păstrează însă spiritul scăpărător, fascinanta putere de sintetizare, limpezimea traseului gîndului, vioiciunea aceea care captiva la Mihai Moldovan.

Discul cuprinde **Simfonia nr. 2 Aulodica**, o lucrare complexă, extrăgîndu-și puterea melodică din suflul doinei, de mare expresivitate, cîntată de Orchestra simfonică a Filarmonicii din Cluj-Napoca sub bagheta maestrului Emil Simon, **„Ghirlande"** și **„Ofrande II"** interpretate de „Ars Nova" dirijată de compozitor, toate trei putînd fi privite ca un triptic care-i evoca lui Mihai Moldovan ceva din optica lui Messiaen, lirismul „căutării anilor pierduți" și fantasticul tragism nicidodată violent al ochilor, al mîinilor de ochi de pe pînzele lui Țuculescu".

„Ghirlande" este în adevăr o stranie căutare, vîslind parcă totuși împotriva curentului, descoperind nu limpezime ci sporind blagian parcă, misterul. („un șirag de superbe flori la gîtul unei amintiri..." scrie pe coperta discului). În „Ofrande II" parcă o turmă ancestrală coboară de la munte mînată de-un cioban, prin fumul amărui, acru al toamnei transilvane. Totul e de-o mare puritate stilistică, viorile parcă amintesc ceva, un abur de înțelepciune ca un leit motiv, ansamblul — fără a avea nici un citat, dar absolut nici un citat evident folcloric — este amintitor-folcloric, prin esență, căci compozitorul e atras de sorginte, somația autenticității e prezentă în tot.

Flautul sugerează melodia doinită, frumoasă, pur și simplu, umbroasă, cu adîncimi răcoroase, amintitoare, creînd un halo de mister care-mi evocă același desen pastoral căci totul parcă e o pătrundere iscoditoare în lumea unui sat de munte.

Personalitate marcantă a muzicii românești contemporane Cornel Țăranu impune cu acest disc ce cuprinde o muzică autentică și profund personală.

CLEOPATRA LORINȚIU

Cronica cinematografică

Miciurin și femeile*)

Sigur că subiectul, „cum se cucerește un bărbat", ba chiar patru dintr-o lovitură, l-am mai văzut în destule comedii. Dar, cu atît mai mult cu cît, în general, „ning la cinematografe grave drame sociale", cred că nu trebuie scăpat un titlu care își propune și reușește să fie ușor, simpatic și mai ales tonifiant : **Cea mai încîntătoare, cea mai atrăgătoare.** Unul dintre acele filme care își asumă cu inteligență, cu umor, cu bun gust, un gen aparent modest : genul deconectant.

O fată într-un cuvînt nearătoasă, cu un ochi proaspăt învinețit pe terenul muncii obștești, evasiresemnată în singurătatea ei ferită de ispite, se întîlnește întîmplător cu o fostă colegă de liceu, de meserie sociolog, elegantă, impozantă, cu un aer de crocodil, cum zice un personaj din film, și cu o inimă de elefant (adică mare), cum se va dovedi. O socioloagă convinsă — firește, la modul comic — de eficiența meseriei ei, a testelor, a calculatorului, nu numai în îndrumarea producției, dar și în îndrumarea vieții personale. Pentru că, se știe, mare e vulnerabilitatea bărbaților față cu știința. Un cadru competent, hotărît să-și facă pașnica amică „să yineze", „să captureze", „să ardă cu vîlvătăi". De aici, de la această (ne)fericită idee pornește totul — adică un șir de amuzante tratamente aplicate subiectului, începînd cu baza teoretică, deci cu infiltrarea unor teoreme ca : „nu trebuie să te naști frumoasă, ci activă", sau : „Nu aștepta daruri de la natură, ia-le singură !". Miciurin !, recunoaște eleva autorul. „Miciurin vorbea despre mere și pere, eu vorbesc despre bărbați", precizează maestra. Punctul forte al tratamentului și partea cea mai savuroasă a filmului se concentrează în metodă : autosugestia. „Sînt cea mai încîntătoare... cea mai atrăgătoare... pot să schimb bărbații ca mănușile"..., murmură eleva și profesoara într-un glas, ca într-o zguduitoare (de rîs) rugăciune. În acest **apel la sine** rezidă și farmecul demonstrației : iată, deci, poți să devii alt om, poți să-ți schimbi viața radical, fără nici un ajutor exterior fundamental !, poți să fii în continuare la fel de, să zicem, sărac sau, să zicem, gras sau slab sau păgubos, ce mai contează, tu ai devenit, cum s-ar spune — fericit ! Și totul, simplu, prin exercițiul bunei dispoziții, prin gimnastica încrederii în sine, prin aerobic sufletesc, pe scurt : prin autosugestie. „Am o siluetă... am un picior ...am un mers..", își repetă tropa-tropa eroina victorioasă lecția în zori, în drum spre slujbă, și tu începi s-o crezi.

Comicului de situație i se adaugă o replică acidă, un dialog cu rezonanțe maziliene (— „Sînteți violoncelist ? — Nu, lucrez în comerț"), o echipă de actori care știu să joace comedie fără să alunece în șarjă (în frunte cu Irina Muraviova, pentru care a și fost scris scenariul). Cu adevărat exemplar e filmul la capitolul „tabloul vieții cotidiene", cu micile notații aferente : ardeii bulgărești, relații, bancurile cu radio Erevan, prăjiturile Maestro și Nocturn, taclalele de birou, filozofia de servici, eterna foame de „exotic" a bărbaților în deplasare ș.a.m.d.

După acest film care studiază vesel în laborator elementul amor, spectatoarele pot să exerseze (eventual în lift) „sînt cea mai cea", iar spectatorii pot să-(și) răspundă la testul fulger propus de socioloaga năzdrăvană : Întîlniți o fată drăguță pe stradă :

A. Treceți mai departe.

B. Întoarceți capul.

C. O invitați la o cafea cu toate urmările care decurg din asta.

Lucru mai rar într-o comedie de asemenea factură, filmului nu-i lipsește o duioșie subterană pe firul întrebării : glumă, glumă, dar serios vorbind ? Serios vorbind, concluzia amintește de o celebră anchetă suprarealistă cu întrebarea : „Ce speranță vă puneți în dragoste ?" și cu răspunsul lui Bunuel : „Dacă iubesc, orice speranță. Dacă nu, nici una".

EUGENIA VODĂ

***) Cea mai încîntătoare, cea mai atrăgătoare**, o producție a studiourilor sovietice.

În pagină

Omlete, doamne și zăpezi

2. Parada doamnelor de altădată. Fără să te lași prins în plasa lipicioasă a notelor (cele mai picante sînt date de Romulus Vulpescu, pag. 207—208) enumeri conștiincios, în ordinea intrării și ieșirii din memorie, „doamnele" de odinioară. Iată-le, ascunzînd fiecare haruri nebănuite, unele angelice, altele făcîndu-ți părul măciucă peste creier : Flora, Archipiade, Thaïs, Echo, Helois, la Roine (Regina, probabil Marguerite de Bourgogne), Blanche, Berthe au grand pied, Bietris, Alis, Aremburgis și Jeanne! Douăsprezece. Exact cîte luni are un an.

3. „Mais où sont les neiges d'antan?". Traducerile găsite le înșiri tacticos în măsura în care restring timpul de la o zare de amintire nedeterminată pînă la iarna anului trecut. **Neculai Chirica :** „...Dar unde sînt / zăpezile de altădată ?" ; **Francisc Păcurariu :** „Dar unde-i neaua de odinioară ?!" ; **Arghezi :** „Dar unde-i și zăpada de-altădată ?" ; **Dan Botta :** „Dar unde-s marile ninsori ?" ; **Zoe Verbiceanu :** „Dar zăpada celui an ?" ; **Odobescu :** „Dar unde mai sînt zăpezile de anțărț ?" (deci de acum doi ani !) ; **Romulus Vulpescu :** „Dar unde-i neaua de mai an ?" ; **Al. Alexianu :** „...Dar zăpada / de-astă iarnă unde-o fi ?". Opt variante. Ai fi dorit să știi douăsprezece. Să corespundă cu numărul „doamnelor" !

4. Scurtcircuit. Te trîntești ostenit în fotoliu, sorbi rar din ceașca trainic zmălțuită cafeaua rece, visezi îndelung plimbîndu-ți ochii pe copertile cărților ce au alunecat, lovite cu cotul, cînd băteai la mașină : Alain Fournier, Cărarea pierdută ; Zoologia nevertebratelor ; Marcel Chimet, Eroi, fantome, soricei ; Marcel Sturdza-Săucești, Heraldica ; Patricia Highsmith, L'Amateur d'escargots... Da, acele „doamne" de odinioară... Felul Marguoritei de Bourgogne de a se debarasa din turn de amanți, Thaïs corcolindu-l pe Alexandru cel Mare în expediția din Asia, Helois pricinuindu-i sărmanului Pierre Esbaillart..., Lungana Bertha **(Cf. Romanul despre Berta cea cu picioare mari**, preciza Romulus Vulpescu), Jeanne, Ioana d'Arc, „Fecioara din Orléans", da, da... Scurtcircuit ! Cum de nu ți-ai dat seama pînă acum că numai aceste formidabile „doamne" **de altădată** puteau prepara cu brio **O.P., Omleta Paradisului** lui Hilaire Belloc !!! Și inconștient, inlocuiești zăpezile, ninsorile, neaua, viscolele cu omlete ! „Dar unde-i și **omleta** de-altădată ?". „Dar unde-s marile **omlete ?**". „...Dar cea **Omletă** / de-astă iarnă unde-o fi ?". Lași cititorului plăcerea de a continua...

5. Carol Scrob intervine ! Nu zi hop pînă ce nu-ți sar ochii pe **Istoria...** lui **G. Călinescu !** Carol Scrob, fost locotenent, ajuns „major în pensie", cum ne informează cu o minuție malițioasă genialul critic, ne adresează un ultim apel: să-i editeze opera inedită ! Subscriem la modul cel mai serios. Vrem un Scrob complet. Și dacă-i posibil, la minut !!

EMIL BRUMARU

Fără machiaj

De mîine — toamnă

De mîine toamnă vom fi cuminți. Nu-i vom mai cere ploii decît mărunte servicii, cum ar fi : să vină cînd ni se stinge țigara, să răcorească arsura din dreptul frunții, să vorbească încet. De mîine-toamnă vom fi mai buni. Nu vom bate, zăpăcit, în ușile prietenilor la ore inconvenabile. Nu vom cere ziarul de dimineață cu trei zile înainte. Nu vom mai tresări cînd suntem fotografiați. Nu vom mai fuma cu mîna stîngă. Nu vom mai cumpăra nimicuri cu sclipici. Nu vom mai rîde din te-miri-ce. Nu vom mai plînge din știm-noi-ce. Nu vom mai sărăci darul vieții cu neîncrederi și griji. Nu-i vom mai cere colțului de stradă să ne înțeleagă. Nu vom mai face armata în nori. De mîine-toamnă pînzele răvășite ale ploii ne vor spăla sufletele ca pe niște cămăși de bărbați singuri. Vom citi poezii fără să ridem de cei cărora le-a dat prin cap să scrie poezii. De mîine-toamnă îl vom reciti pe Shakespeare. Vom încăleca numai cai învățați cu șaua, vom trece cu viteză legală prin localități. Nu vom mai speria pe nimeni.

De mîine-toamnă prețul iubirii va deveni maximal. De mîine-toamnă îi vom înțelege pe toți cei din jur. Acest fapt minunat se va petrece în vreme ce ne vom pregăti cafeaua viriți adînc, cehovian, într-un pulovăr aromat, croșetat în casă. De mîine-toamnă ne vom înfrigura și vom suride altfel. O carte veche drept cinstită pernă și sus, deasupra, casa ploii : cerul.

De mîine-toamnă n-are decît să plouă cît o vrea.

ADRIAN PINTEA

P.S. Acest formular se poate copia de către cei care nu știu ce să-i scrie iubitei de ziua ei sau mamei, din armată.

eveniment

Turneul Teatrului Tineretului din Piatra Neamţ la Bucureşti

Cred că sînt cîteva elemente, cîteva date care pot explica, măcar cît de cît, miracolul supraviețuirii peste timp, în ciuda chiar a unor stagiuni anoste, a unor spectacole mediocre, a acelei atmosfere teatrale unice de la Piatra Neamţ. Nu mai departe decît recentul turneu de la Bucureşti — cu **R.U.R.**, de Karel Čapek, în regia lui Alexandru Darie, **Aceşti îngeri trişti**, de D.R. Popescu, în regia lui Nicolae Scarlat şi **Il campiello** (Piaţeta), de Carlo Goldoni, în regia lui Silviu Purcărete —, un adevărat eveniment al anului teatral, oferă o mostră asupra disponibilităţilor interpretative ale acestei trupe, asupra modului în care ea înţelege şi face teatru.

S-a vorbit adeseori despre **spiritul de echipă** care domneşte la Piatra Neamţ, despre faptul că cele mai bune spectacole de aici sînt tocmai acelea care sînt concepute astfel încît să angreneze, într-un tot omogen aproape întreaga echipă, în care bucuria de joc să fie pe primul plan. Aceasta, însă, neexcluzînd niciodată personalitatea, „capul de afiş", ba dimpotrivă, prin pasiunea şi bunul profesionalism al celorlalţi interpreţi potenţîndu-i, relevîndu-i personalitatea. Doar datorită acestui aproape nemaiîntîlnit spirit de echipă a fost cu putinţă de-alungul celor 25 de ani de existenţă a teatrului o primenire permanentă — aproape an de an au venit aici şefii de promoţie de la I.A.T.C. şi, în mod firesc, la terminarea stagiaturii au plecat, majoritatea, către alte teatre — fără ca ea să împieteze asupra coeziunii trupei, ci tocmai făcînd-o şi mai evidentă. **Nucleul** rămas la Piatra Neamţ (personalităţile puternice nu i-au lipsit niciodată) a ştiut mereu să **integreze cu generozitate** pe cei noi veniţi, dîndu-le posibilitatea să interpreteze roluri principale, care au devenit, cîteodată, cele mai importante din cariera lor. Iată, de pildă, în **R.U.R.** : alături de creaţia unuia dintre cei mai proeminenţi actori aparţinînd nucleului de care vorbeam — **Constantin Ghenescu** —, alături de o actriţă care, cu o inteligenţă scenică rară, a ştiut să-şi construiască rolul Nanei uimitor, stringînd şi emanînd din ea întreg simbolul spectacolului, făcînd din Nana o splendidă metaforă integratoare a reprezentanţei — **Coca Bloos**, care a sosit la Piatra Neamţ nu de mulţi ani şi care, după cîte se pare, s-a integrat nucleului de rezistenţă — a fost pus în valoare talentul tinerei **Simona Măicănescu**, o Helena misterioasă şi sensibilă fără a fi melodramatică, cu o ţinută scenică de o eleganţă surprinzătoare, cu gesturi, priviri, atitudini totdeauna motivate interior şi acela al Oanei Pelea — cu cîtă fineţe şi subtilitate a realizat trecerea între cele două roluri, ce dramatism de-abia stăpînit îi caracterizează talentul —, amîndouă aflate în primii ani ai atît de grelei meserii de actor.

Cred, însă, că nivelul de sus a ceea ce înseamnă spectacol de echipă la Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ l-a atins **Il Campiello** (Piaţeta) şi aceasta din mai multe motive. Mai întîi, pentru că regizorul Silviu Purcărete a propus un text a cărui structură presupunea acea pasiune de joc, acea libertate şi deschidere interioară şi totodată coeziunea perfectă a echipei — date aparţinînd, neîndoielnic, trupei de la Piatra Neamţ. Apoi, pentru că regizorul a ştiut să integreze jocul uni sens profund, să releve partea ascunsă, gravă, fără a fi greoaie sau plicticoasă, a textului goldonian, obligînd fiecare interpret şi, la un loc, întreaga trupă, să găsească mijloacele prin care comicul să fie susţinut de idee. Şi nu în ultimul rînd, pentru că alături de creaţiile de neuitat ale Cocăi Bloos şi Simonei Măicănescu, fiecare personaj în parte este compus cu aceeaşi atenţie, cu aceeaşi grijă pentru varietatea şi rafinamentul mijloacelor, cu aceeaşi atenţie pentru valoarea întregului. Dar despre acest spectacol deosebit, într-o cronică aparte, în numerele viitoare.

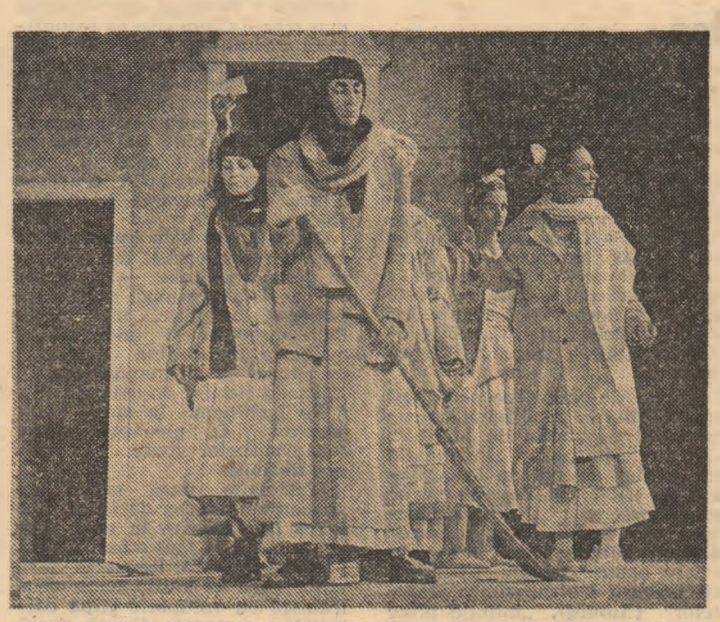

Un spectacl de excepţie : Il campiello, de Carlo Goldoni, în regia lui Silviu Purcărete

O personalitate inconfundabilă

Am spus mai înainte că reuşita spectacolului **Piaţeta** se datoreşte şi unei anume **deschideri** pe care trupa Teatrului din Piatra Neamţ o are. Da, această deschidere constituie o altă caracteristică a trupei amintite. O deschidere care nu s-a redus doar la acceptarea fără rezerve a tinerilor absolvenţi, ci şi la colaborarea cu regizori din alte teatre, adeseori cu regizori foarte tineri, dar de fiecare dată, cu un fler demn de invidiat, teatrul invitîndu-i pe cei mai buni dintre ei. Nici Alexandru Darie, nici Silviu Purcărete nu sînt angajaţi la Piatra Neamţ, aşa cum nu au fost nici alţi regizori care au realizat aici spectacole importante. A nu se înţelege prin aceasta că trupa (sau mai bine zis trupele, căci în timp ea a avut mereu altă configuraţie) de la Teatrul Tineretului ar fi ca o plastilină din care fiecare face ce vrea, în funcţie doar de propria sa personalitate. Istoria de un sfert de veac a acestui teatru demonstrează că regizorul care **nu a captat unda**, personalitatea trupei, nu a reuşit un spectacol important. Iată, şi acum avem un exemplu : **Aceşti îngeri trişti**, de D. R. Popescu, nu s-a aflat la înălţimea artistică a celorlalte două. Şi totuşi, Nicolae Scarlat a făcut la Piatra Neamţ, mai demult, un spectacol de neuitat : **Somnoroasa aventură**, de Teodor Mazilu. Ce s-a întîmplat acum, este greu de înţeles. În orice caz, actorii jucînd cu profesionalism, spectacolului gîndit, totuşi, cu claritate, i-a lipsit scînteia, scînteia miraculoasă care să-i dea viaţă. Aşadar, deschiderea de care vorbeam implică personalitate distinctă, pe de o parte. Iar pe de alta, în timp, a creat în trupa de la Piatra Nemţ respectul pentru înaltul profesionalism. Căci, chiar cînd spectacolele nu sînt dintre cele mai reuşite, este de necontestat ţinuta profesională cu care se joacă. Fiecare actor ştie ce joacă şi de ce, care este cu exactitate locul lui în reprezentaţie, înţelege şi-şi pătrunde cu inteligenţă rolul. Este enorm acest lucru într-un moment în care, în multe teatre cu pretenţii, la actori cu pretenţii, ajungi să te întrebi, ca spectator, dacă se ştie ce se joacă şi de ce se face un gest sau altul, care este sensul unei fraze sau al alteia. Experienţele atît de diverse avute de trupa de la Piatra Neamţ cu regizori dintre cei mai diferiţi, situaţia în care au fost puşi actorii de aici de a înţelege şi de a merge împreună cu un regizor sau altul în crearea unui spectacol, le-a ascuţit inteligenţa scenică, le-a cizelat profesionalismul interpretării.

De aceea, chiar cu fireştile diferenţe între un spectacol şi altul, un turneu al **Teatrului Tineretului din Piatra Neamţ** se transformă într-un plăcut eveniment pentru orice iubitor de artă.

MIRUNA IONESCU

Teatrul tinereţii

Cînd, în urmă cu 25 de ani, se înfiinţa un nou teatru, la Piatra Neamţ, cine ar fi crezut că acesta avea nu doar să se cheme ci să şi fie, cu adevărat, şi încă de atunci şi pînă azi, Teatrul Tineretului ? Că miraculoasa sămînţă a teatrului avea să încolţească, să prindă rădăcini dintre cele mai trainice şi să rodească atît de imprevizibil, fascinant pentru ochi şi tulburător pentru suflet, chiar şi în tîrguşorul de odinioară al Pietrei ? Că tocmai acestui prislea al teatrului românesc îi va fi dat să crească atît de voinic încît să culeagă aproape de fiecare dată doar merele de aur ale celor mai importante întreceri teatrale din ţară, dar şi din afara ei, făcînd să se vorbească mult şi cu nepreţuit folos cultural de teatrul românesc ? Ce-i va fi făcut să se deosebească de celelalte teatre din ţară într-atît încît să fie de fiecare dată altul şi să rămînă totuşi mereu el însuşi ?

Inconfundabil prin spiritul de echipă şi stilul de joc, de o cuceritoare impetuozitate tinerească, dar şi de o modernă concizie a mijloacelor de expresie, Teatrul Tineretului e inconfundabil şi prin acea extraordinară — aproape primitivă şi totuşi cît de profund răscolitoare şi astăzi — bucurie a jocului, ce nu poate fi niciodată trucată. Căci ea, pur şi simplu, vine sau nu, din lăuntru fiinţei ludice a actorului, fiind capabilă, atunci cînd se produce, să se transmită instantaneu şi celeilalte fiinţe ludice, a spectatorului, care abia astfel, prin sentimentul participării sale directe la o stare de spirit, devine public de teatru. S-a vorbit ceva mai puţin pînă acum despre acest public, al spectacolelor pietrene, deşi crearea sa ar trebui să figureze printre cele mai însemnate şi mai durabile realizări ale teatrului. Pentru că nu numai la Piatra Neamţ sau la Bucureşti, ci în fiecare oraş în care joacă, Teatrul Tineretului are întotdeauna publicul său.

Căpătînd, în timp, reperele valorice ale unor memorabile reprezentaţii teatrale — Nu sînt Turnul Eiffel (1965), Arden din Faversham (1966), Afară'i vopsit gardu', înăuntru-i leopardu' (1966), Tristan şi Isolda (1967), Vrăjitorul din Oz (1968), Omul cel bun din Siciuan şi Noaptea încurcăturilor (1968), Cronica personală a lui Laonic (1969), Britannicus (1969), Woyzzeck (1970), Harap Alb (1970), Peer Gynt (1972), Inimă rece (1973), Zigger-Zagger (1974), Tinereţe fără bătrîneţe (1975), Răfuiala (1976), Slugă la doi stăpîni (1976), Muntele (1977), Nevestele vesele din Windsor (1978), Somnoroasa aventură (1978), Cuibul (1979), Dragonul (1981) şi acum Il campiello-Piaţeta (1986), datorate unor regizori ca Ion Cojar, Dinu Cernescu, Aureliu Manea, Zoe Anghel Stanca, Sanda Manu, Cătălina Buzoianu, Cornel Todea, Alexandru Dabija, Emil Mandric, Alexandru Tocilescu, Nicolae Scarlat, Valeriu Paraschiv, Victor Ioan Frunză, Silviu Purcărete — publicul spectacolelor pietrene a devenit deosebit de exigent. El este interesat nu numai de calitatea creaţiilor actoriceşti, ci şi de modernitatea şi adecvaţia concepţiilor regizoral-scenografice, de contemporaneitatea acestora, „lecturile" regizorale. Pe cît de generos şi de entuziast se dovedeşte acest public la reprezentaţiile din categoria celor amintite, reprezentaţii ce jalonează însăşi dezvoltarea artei noastre teatrale în ultimii 25 de ani, pe atît de reticent poate deveni acelaşi public, de îndată ce simte că trupa nu e în formă sau că regizorul nu ştie s-o conducă spre revelarea sensurilor profunde ale textului, în spectacole substanţiale şi importante, care să fie la înălţimea tradiţiei teatrale pietrene.

De la faptul că trupa e mereu tînără, unui mic nucleu de actori statornici adăugîndu-li-se, în fiecare an, noi absolvenţi ai Institutului de teatru, care vor pleca apoi la teatrele din Bucureşti şi din ţară — numărul actorilor şi regizorilor de prim plan ai scenei contemporane, care au trecut prin „laboratorul" şi „pepiniera" de la Piatra Neamţ fiind de-a dreptul impresionant —, la faptul că spectacolele sale se adresează cu predilecţie — prin problematica şi factura lor — publicului tînăr (sau tinereţii spirituale a publicului matur), teatrul din Piatra Neamţ îşi justifică numele şi îşi menţine renumele, spre satisfacţia celor ce l-au slujit şi îl slujesc cu abnegaţie, ca şi a celor ce-i urmăresc cu nedezminţit interes evoluţia, dornici să-i poată aplauda cît mai des. Va fi existînd probabil aici, la Piatra Neamţ, un spirit al locului, capabil să atragă mereu tinerele talente şi să dea aripi valorii lor creatoare, făcîndu-ne astfel să credem că mirifica ţară a tinereţii fără bătrîne şi a vieţii fără de moarte nu e doar o iluzie, cîtă vreme ea poate purta şi numele unui teatru care, iată, se încăpăţînează să existe la valoarea sa.

VICTOR PARHON

N-a fost un succes oarecare

Cu Coca Bloos şi Cornel Nicoară

— Coca, dacă vrei să-mi spui cîte ceva despre drumul tău spre actorie. Ştiu că a fost mai sinuos.

Coca Bloos — Sînt lucruri care, oricît de interesante ar părea, nu-ţi face plăcere să le povesteşti.

— Am înţeles că ai făcut iniţial filozofia.

Coca Bloos — Da, am terminat filozofia, am fost la ziar patru ani, apoi am intrat corp ansamblu la Satu Mare. Şi acolo a venit un băiat aşa mai înalt, mai solid şi m-a întrebat dacă vreau să joc în piesa lui.

Cornel Nicoară — Şi a venit Tocilescu... (adaugă interlocutorul meu lungind vocalele ca şi cînd ar începe o poveste).

Coca Bloos — De Toca sînt legată foarte mult pentru faptul că a avut încredere în mine. A fost un moment de răscruce din viaţa mea. Au urmat alte momente, unele cu satisfacţii, altele cu insuccese şi mai puţine împliniri. Chiar aseară mă gîndeam că asta s-a întîmplat în '72—73, iar acum trăiesc un alt moment important, de răscruce.

— Răscruce însemnînd cele două roluri pe care le-ai jucat în „R.U.R." şi „Il campiello" sau acest turneu ?

Coca Bloos — Şi acest turneu, dar şi faptul că după atîţia ani mă întîlnesc cu alţi doi regizori valoroşi, Silviu Purcărete şi Alexandru Darie, care nu ştiu dacă m-au văzut şi în alte spectacole, dar au avut încredere în mine şi încrederea lor m-a adus la aceste rezultate. Nu este vorba de recunoştinţă, ci de întîlniri pe care le ai sau nu le ai, de şansă. Probabil pentru că este anul balanţei, **eu** sînt născută în balanţă.

— Cu ce speranţe ai venit în acest turneu, ai bănuit că vei avea succesul care s-a confirmat în aceste seri ?

Coca Bloos — Eu am venit cu speranţe acum cîţiva ani la Piatra Neamţ. Îmi doream să fac parte din acest colectiv. Crede-mă, la Piatra Neamţ un actor poate să facă lucruri minunate. Întrebi dacă am crezut în succesul trupei. Da. Este un colectiv minunat, tînăr, rezistă de atîţia ani şi este în atenţia publicului, nu numai a celui bucureştean. Este important că acest colectiv este condus de Cornel Nicoară care, fiind dintre noi, adică actor, ne este aproape, ne cunoaşte.

— Pentru tine, ca actriţă, ce a însemnat acest turneu, întîlnirea cu publicul din serile trecute ?

— Sînt lucruri pe care nu le poţi explica, nici descrie. Se poate spune ce este fericirea, împlinirea ?

Cornel Nicoară — Eu aş vrea să fac o completare. Cred că este o confirmare a visului. Coca, după Satu Mare, a trversat strălucit o perioadă care se numeşte Teatrul din Braşov. A venit apoi la noi şi a avut o perioadă în care se simţea stingheră. Dar a ajuns acum, într-un moment de graţie al existenţei ei actoriceşti şi cred că de fapt turneul acesta, pentru Coca Bloos ca şi pentru toată lumea de la Piatra Neamţ, înseamnă o confirmare a misiunii. Turneul de la Bucureşti, a arătat că facem, şi legătura din aceste trei seri, dincolo de timp sau dincolo de absenţă, pentru că nu am mai fost aici de cinci ani, s-a dovedit o legătură trainică. Aplauzele sînt actul de mare sinceritate prin care publicul se manifestă vis-à-vis de interpretare şi cred că aplauzele au fost şi o demonstraţie că avem prieteni şi în partea aceasta de ţară. Vreau să-ţi mărturisesc că acum trebuia făcut acest turneu, nu peste trei sau patru luni, şi asta vorbesc din punctul de vedere al sănătăţii colectivului. Am vrut să dau ocazia colegilor mei să afle că atunci cînd îşi dau mîna pot face nişte lucruri extraordinare. În Actor fiind şi nejucînd într-un spectacol, dar avînd o mare investiţie sufletească şi o oarecare răspundere, e cumplit să aştepţi fiecare moment pe care îl cunoşti, să vezi cum se materializează el, cum reacţionează lumea. Pentru ceea ce au făcut colegii mei, pentru efortul şi pentru faptul că au fost trei zile toţi o echipă, eu le mulţumesc. Asta înseamnă că visăm în consens şi este extrordinar. Altfel ar însemna că tragem de căruţă fiecare în direcţii diferite, ceea ce ar însemna să rupem căruţa şi căruţa asta, la care ţinem, se numeşte Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ. La ea au tras şi Cătălina Buzoianu şi Alexandru Tocilescu şi Dinu Cernescu pe care mi-a făcut plăcere să-i întîlnesc în cele trei seri. Colegii mei au venit cu toată dragostea, cu tot sufletul, cu tot talentul şi cu tot fanatismul acestei profesii. Dacă am izbutit total asta este foarte greu de spus.

— Ca actor şi ca director al teatrului ce anume vă leagă de trupa care a susţinut acest turneu ?

— **Enorm**, în primul rînd pentru că ei toţi sînt colegii mei, în al doilea rînd pentru că înclin să cred că ei au încredere în mine, şi în al treilea rînd pentru că eu precis am încredere în ei. Fiind actor ştiu exact sau aproximativ exact ce ne aşteaptă, ştiu că succesul de la Bucureşti ne obligă extraordinar, ştiu că dincolo de momentul actual propice, sau mai puţin propice, sarcini viitoare foarte mari ne fac să avem o oarecare zbatere.

AURELIA BORIGA

Un tînăr autor, o carte

Ioana Călina Marcu — „Vorbirea fîntînii", Editura Cartea Românească, 1983

Aproape nici o speranță de poezie nu răzbate din bolboroseala cu aere de oracol delfic intitulată **„Vorbirea fîntînii"**, Ed. Cartea Românească, 1983. Apărută din ceața veleitarismului și, cu aceeași rapiditate, dispărută în negura unui anonimat de nepătruns, autoarea celor peste șaizeci de pagini de text, Ioana Călina Marcu întristează cerneala în căutarea unei **identități** (iată că și poezia poate ține loc de act de stare civilă) a cărei certitudine ar afla-o fie și numai într-un „nume adunat pe-o carte": „Caut un nume printr-un alt nume. / Caut unelte de scris — arme de risipit îndoiala...". **(Unelte de scris).**

Ca într-un bîlci al deșertăciunilor, „remarcabile" sînt aici tombola nonsensului, caruselul asociațiilor de cuvinte mai întîmplătoare decît o căsătorie din interes, zidul morții pe care se aleargă lipsa de talent cu lipsa de cultură poetică, încercarea puterilor față în față cu un lexic anemic, atrofiat, rahitic, tirul sportiv în care emoțiile cad secerate sub ploaia de cuvinte, roata mare pe care sînt trase toate clișeele lirismului abstract, intelectualist, cioclopedic în buna vecinătate a celui logopedic: „Să treci te-asteptam / Peste trista maree. / Rebeliunea miriapodelor / Asteptam să te-aprindă. // Strîngi fier și cristale / crepusculare. Treci peste valuri, / peste rupturi, / peste alge canine, **(sic !)** / Peste ape fără noroc — // Tainic joc / Bătut același, pe loc, / în constantă uimirea mareii." **(Vis cu maree).**

La loc de cinste, pe podiumul artificialității, stau femeia șarpe jonglînd cu „bulbi de lumină", „pînze de purpură", „învăpăiate ghirlande" alături de înghițitorul de săbii și de alte vorbe goale precum: „Necunoașterea mea e lipsită de apărare" **(Note)**, „Boala opacă / a unei sfinte orbiri" **(Ibid)**, „noaptea îți tulbură / străvezimea degetelor" **(Amurg)**, „mîinile pline de / sămînța zilelor noastre" **(Ibid)**, „verigi istovite din lanțuri de ape" **(Dom)**. Nu departe, se plictisesc de moarte degustătorul de flăcări suprarealiste (acum cu buteliile goale, răsuflate) și fachirul conștiinței artistice adormit pe cuiele facilității: „Liane, mătăsuri de înger, / Ne impresoară. //Astfel și noi am uitat / Capcana de timp înghețată / Care urzește / Slobode formele cărnii. // Strai argintiu purtat pe-nserate / Îmbrățișează în taină // Minunea singură nepieritoare / Rămasă pașnic în ninsoare." **(Ninsoarea).**

De cele mai multe ori însă, textul are aparența de **transă**, de vorbire ca sub **narcoză**, ca sub efectul nepoetic, desigur, al scopolaminei: „Aceste perfecțiuni / Pe lîngă care de-abia mai trec, / Găunoase ca rotunjimile cochiliilor, / Prielnice trezirii cît și pierzaniei noastre / Aceste perfecțiuni. Și zgomot al uitării / Cascadă parcă dinadins ivită ! / e Cenusa: se asterne / La căpătîiul meu în vreme ce dorm / Și pașii celuilalt, cînd trec, nu se aud..." **(Pasărea tristă, apa moartă a umbrei tale).**

Copleșitoare este impresia de manufactură oarbă, de traforaj în lemne strîmbe — impresie pe care nu o alungă nici tonul neguros, profetic, nici acela fals-sentențios și nici măcar muzicala platitudine „cîntată" pe viteza 78 a gongorismului: „Zăpada florilor de măr. Cîndva / Ne închinam la soare și la plante ! // O, pleoapele-nchise / Ale vorbelor spuse..." **(Vorbirea fîntînii).**

Rădăcinile unei astfel de „poezii" sînt greu de găsit. E o lirică (s-o numim în mod convențional așa) fără maeștri, fără precursori, fără trecut și fără viitor care se mulțumește să-și trăiască cu voluptate **clipa** editorială; o poezie făcută parcă pentru bufetul cu bibelouri vetuste, pentru vitrina cu hîrburi prețioase și ridicole, pentru praful ce dă patină și falsă impresie de tradiție. Cocktail-ul acesta panteisto-mallarmeean care a tulburat mințile unor duzine întregi de așa-zișI orfici, telurici, magmatici pare să fi fost recuperat, mai recent, din tomberoanele eșecului, lustruit pe ici, pe colo, prin punctele neesențiale, botezat cu șampania acră a pastișei și lansat pe apa simbetei sub pavilionul poeziei de idei: „Și eu plutesc pe corabie / Și eu mă tem să n-ajung la mal, / Și eu mă tem de suflarea de frig ce vibrează / Departe, / Și eu mă tem de arătările cetii / De mîinile lui mă tem, / Ale Crinului mare de pradă. // Fie, mă preschimb, așadar, / Într-un abur de rouă." **(Și eu).**

Luată la bani mărunți, o atare înșiruire de vorbe nu are nici un fel de acte în regulă: viza „poetică" e falsă, încărcătura perisabilă, jurnalul de bord falsificat, echipajul de idei, imagini și sentimente eteroclit, pus pe răzmeriță, pe hîrjoană și tubibare, lăsat la cheremul valurilor, al rechinilor chibiți, al ghețarilor bîlbîiți ai nonsensului. De la timonă, purtată în deriva cuvintelor, Ioana Călina Marcu încearcă să creeze măcar **atmosfera** rostirii poetice. În acest scop sînt chemate neguri și cețuri, sînt convocate întunecimi și umbre, zvonuri și foșnete, sînt îmbrîncite de-a valma tîgve, schelete, orbite goale, sînt invocate hohote, șușoteli, urlete, țipete și alte nebunii ale gurii, sînt emise mandate de aducere grabnică pentru sfere, ogive, cristale și aripi, sînt rechiziționate mări și oceane, rîuri și fluvii, munți și pustiuri. Degeaba ! Efectul e rizibil, de science-fiction cu apariții de carton smolit, de **thriller** printre morminte de ridicol deshumat: „Schelete de bănci acum se apropie / În torentul noroios al mulțimii de greieri" **(Ceasul de odihnă)**, ori: „Păianjeni / înnebuniți de-a formelor fluiditate, / Îmi cad ca printr-o minune în poală" **(Plajă)**, sau: „Bat liliecii aripi de-nserare — / Orbiți ca ei ne dibuim la ușă, / Ca și acum, cînd fără de scăpare / Ne-am fost trezit în golul larg al luntrii / Purtați ca-n somn sub ceasurile largi" **(Pag. 15).**

Din acest zbor deasupra unui cuib de cuci mai reținem: „sîngele — iată-l pe gură. E slobod" **(Biruința)**, „viermii arșiței" care „se innoadă prin aer" **(pag. 54)**, „Alaiuri de pești mi se adaugă încă la zestre" **(Deltă)**, „Un bărbat / Mergînd pe două maluri deodată" **(Timp petrecut)**, oarece „spasme crepusculare" **(Fără să știu)**, un albatros „priponit de salcîm" ca un cal de poștă **(Timp petrecut)** sau o „uriașă banchiză de vată" **(Banchiza)** rătăcită printre alte vedenii versificate care o pun definitiv pe autoare în postura de Ană Karenină față în față cu expresul **semnificatului** pe care îl face să deraieze la o simplă ochire: „În cîmpul abstract / Aștept o mare gală. Invită-mă la o ceașcă / Nevătămată, la un poem, / Ori să mergem pe calea ferată ! Din tren, de la geam / Ni se fac niște semne. Mîna cuiva / Flutură mănunchiuri / De rădăcini" **(Între poeme și fracții).**

Rareori, alături de oile negre ale textului își face simțită prezența o boare de emoție poetică autentică: „Și pieptul mi se desface / Să poată răspunde la țipăt" **(Nume de om)** ori: „Pe cînd în sufletul meu / Un rău negustor se-ntinde la vorbă și țese / Un basm fastuos despre drumuri" **(Pe cînd)**. Este, totuși, destul de puțin, mult prea puțin pentru a șterge impresia stăruitoare, jenantă că ne aflăm mai degrabă în fața unei ambiții decît a unei vocații.

TRAIAN T. COȘOVEI

Creația tînără — studiu de etapă

Apariția unui poet

E firesc să-ți pui întrebarea: cum poate fi deosebit un poet de un nepoet ? Nepoetul e adesea plin de calități: sensibil, delicat, citit, inteligent, la curent cu tot ce e nou, cu tot ce se scrie. De altfel, simplul fapt că simte nevoia de a face versuri îți inspiră respect. Calitățile poetului nu sînt totdeauna la fel de ușor vizibile: parcă e mai puțin „la modă" decît celălalt, nici versurile nu sînt toate sclipitoare de inteligență; sensibilitatea mai mult se ascunde decît se dezvăluie. Și atunci ? Simplu: cînd nepoetul e un ins plin de calități, el nu poate fi deosebit **cu certitudine** de poet. Dacă totuși te simți obligat să găsești un criteriu de, să zicem, departajare, ești obligat să ți-l forjezi singur și tot singur să-l verifici valabilitatea: cel pe care-l propun e în strînsă legătură cu **unitatea tonului**. Poetul izbîndește sau dă greș **în felul lui**, spune lucruri excepționale și altele neglijabile **pe același ton**. Nepoetul are glasul în schimbare ca puberii. Se întîmplă să scrie mai bine decît poetul, doar că nu e foarte sigur **cine** anume scrie, parcă e mereu alt autor.

Au trecut aproape zece ani de cînd, căläuzindu-mă după acest criteriu (de o valabilitate relativă, desigur...), îndrăzneam să propun atenției cititorilor revistei **Luceafărul** numele unui poet clujean care s-a dovedit mai tîrziu un tînăr maestru. Se numește Petru Romoșan — și la acea dată nu-i citisem decît cîteva poezii. Eram aproape sigur că nu mă înșel. Așa cum azi am credința că nu greșesc atunci cînd scriu un alt nume, cel al bucureșteanului Dan Stanciu (tînăr grafician), căruia i-am citit versurile din **Caietul debutanților — 1982** al editurii „Albatros" și din revista **Viața românească** nr. 4 din 1985. Îl recomandă o impresionantă siguranță a tonului: un poet care știe ce vrea ! Am scris cuvîntul **poet**. Să adaug că poeții nu **vin** ci **apar** (renunțînd la vechea și frumoasa comparație cu corpurile cerești).

„Explodez încet", spune la un moment dat poetul — și cred că sintagma „explodez încet" ne poate ajuta să-l înțelegem. De **explozie** ține modul suprarealist de alcătuire a poemelor; lectura e dificilă și trebuie repetată; se va dezvălui totdeauna o înșiruire coerentă de acte poetice și — nu totdeauna — un sens ușor de exprimat în proză. Poetului îi plac jocurile de cuvinte. Întîlnim — în buna tradiție a suprarealismului lui Gelu Naum și Virgil Teodorescu — „vaccinul anti-Titanic", o fată „îmbrăcată într-un trench Can-Can", o persoană ce e „tată sau fată sau Fatum", pe cineva care „s-a dat jos din barcă și a plecat să caute noduri în papură" etc. — și e locul să spunem că, precum în povestea cu cel ce s-a dat jos din barcă, poezia lui Dan Stanciu ne ține mereu în preajma apelor: oceane, mări, fluvii, rîuri, străbătute de transatlantice, vase cu zbaturi, bărci în care se află nu numai Olandezul Zburător și alți navigatori încercați, ci și simpli pescari de apă dulce. Vorbeam de jocurile de cuvinte. Ele presupun existența umorului, iar gluma (tandră sau feroce) ocupă un loc important în versurile pe care le analizăm: iată „niște meduze galbene mari cît o roată de trăsură ba chiar cît o roată de caşcaval", un domn care „ținea în mînă un cornet auditiv plin de semințe de dovleac", ori uite-l pe altul care rostește cuvinte rare cum ar fi **mama** sau **mohican**. Năzdrăvănii. Năzdrăvănii ce-și au farmecul lor, pe care-l poți percepe doar dacă accepți regula jocului. Umorul suprarealiștilor nu a făcut niciodată pe nimeni să rîdă. Să rămînem pe terenul cuvîntului **explozie** (al suprarealismului dinamitînd „teribil și onest" dicționarele) și să cităm alte cîteva versuri, caracterizate prin prezența umorului absurd și a intertextualității: „M-a purtat apa așa cam o săptămînă / Pot declara că am avut cel puțin două întîlniri deosebite / Prima a fost cu pluta **Meduzei** / Cînd am dat peste ea sau ea peste mine toți naufragiații aceia erau defuncți de mult în afara unui copil de vreo șase anișori costumat ca dl. Goe / Mi-a povestit că se afla la bordul goletei **Găești** comandată de căpitanul Neagoe și traversau strîmtoarea Dandanache cînd el a tras mînerul semnalului de alarmă / Era o zi furtunoasă mamița tanti Mița și mamaie mîncau momițe dintr-o tigaie și deodată s-a pomenit în apă singur pe lume și fericit". Imaginație, fantezie, ingeniozitate, plăcerea de a combina artistic — calități pe care le prețuim la oricine, dar care, singure, nu recomandă un poet.

Și trecem astfel în aria cuvîntului **încet**. Pe lîngă multele lucruri teribile, scrise cu știință de carte, din poemele lui Dan Stanciu, apar și versuri izolate care (cel puțin așa mi se pare mie, ce nu sînt un emul al suprarealismului) dau semn sigur nu numai de existența talentului (talent există și dincolo), ci și de prezența unei personalități poetice. Sînt versuri parcă mai simple, uneori chiar banale, dar care sar din pagină și se impun ca niște prezențe impunătoare. „Era ca pe timpul capetelor pline de tunete", spune superb poetul. „Îmi amintesc doar de o punte acoperită de lalele negre". „Ochii ei erau două lacrimi" (banal, nu ? dar fără asemenea versuri banale, poezia nu se zămislește). „Dacă se întîmpla ca un copac să fie lovit de trăznet careva alerga să-l anunțe că a murit Luca sau Optulică sau cum îl chema pe copacul acela și el radia numele respectiv din registrul alb (...) și-l scria într-un registru negru" (și se înjgheabă o mică și cuceritoare poveste despre o pădure în care fiecare copac are nume de om). „Apar pe suprafața Lunii fisuri brazde găuri și răni, șanțuri falii și crevase, orificii și gropi / De acolo tăcuți și atenți privim încoace". Sau: „Trasam linii de aur pe harta care arde cînd o examinezi". În alt poem: „Am făcut curat în larg și în jurul focului / am schimbat apa și aerul". Și: „Muntele a dispărut la un zîmbet al micuței flori / era un vulcan bătrîn cu un crater zdrențuit" (cu asemenea versuri nu ne mai aflăm doar în descendența suprarealismului, ci și a marii poezii, cea de dincolo de curente și orientări). Iată-l pe poet „îmblînzindu-se" în chip fericit: „Și o fetiță cu fustele înghețate / a devenit unica putere" (să îndrăznim să observăm că dincolo de aparența solemn-amuzată a poemelor se află mai totdeauna o poveste, o frumoasă poveste pentru copii mari ?). Să notăm că poetul ne poate vorbi și despre „fericirea pe care o gusta într-o dimineață simțind cum cade roua" și să încheiem șirul — ce putea fi mult mai lung — al versurilor fericite, cu o mărturisire ce arată că poetul se cunoaște bine: „Ca în alte rînduri m-au salvat exploziile mele încete". Și să adăugăm că încetineala exploziilor nu-l salvează pe un ins naufragiat într-o insulă a nepoeticului, ci adaugă versurilor teribile și teribiliste, poetice și ele, un plus de credibilitate, de normalitate necesară.

Scriam recent în aceste pagini de revistă despre poezia lui Marin Mincu și a Elenei Ștefoi, poeți adevărați ca și Dan Stanciu. Mi s-a părut și mi se pare leal ca, atunci cînd e vorba de **poeți** (iar nu de începători ce trebuie protejați o vreme) să spun adevărul, adevărul meu, firește (care poate fi doar al meu, care poate mihni, care poate irita) pînă la capăt. Să afirm, deci, și în legătură cu poetul Dan Stanciu, că nu privesc poeziile lui fără anumite rezerve. Mi se pare că, la acest remarcabil poet, necesarul control asupra inspirației este prea strict, prea riguros: o șovăială, măcar din cînd în cînd, ar putea fi îngăduită fără pagubă, iar posibilitatea ca unele poeme să fie în întregime clare nu trebuie ocolită metodic. Altor poeți le lipsește simțul critic. Dan Stanciu are un simț critic prea ascuțit și se supune cu prea multă îndeminare regulilor tipului de poezie pe care-l practică. De aci și un alt reproș: prezența autoironiei și acolo unde se simte nevoie de ea, și acolo unde e perfect inutilă. Voi cita (inexact) un admirabil mic fragment: „vă recomand cu căldură un exercițiu simplu: puneți-vă fruntea pe un zid, închideți ochii și așteptați să cadă întunericul". Perfect, dar afirmația i se pare lui Dan Stanciu prea „poetică" și atunci adaugă (autoironizîndu-se și izgonind emoția), după cuvîntul „căldură", epitetul „toridă". Deci: „vă recomand cu căldură toridă un exercițiu simplu...". E prea mult. Vrea să spună autorul că nici el nu crede pe deplin în ceea ce ne recomandă. Dar de ce să nu creadă ?

Evident, Dan Stanciu nu e un poet căruia să i se dea lecții. Nu se află la început de drum, nici la mijloc, nici la sfîrșit. El înaintează („încet" — foarte bine !), și trebuie spus că face pași mari, hotărîți, de ins deloc șovăitor. Pași care s-ar putea să lase urme în literatura română.

FLORIN MUGUR

P.S. În numărul anterior al revistei, poetul și criticul Marin Mincu răspunde unor observații critice făcute de mine, tot în aceste pagini, pe marginea unor scrieri ale sale. Răspunsul său — scris cu o mihnire pe care regret că i-am provocat-o — mi s-a părut leal și la obiect. Îi mulțumesc. Nu i-aș fi adresat o „scrisoare de amor" (așa se numea articolul meu) dacă l-aș fi socotit un ins care își „înjură confrații" și folosește „loviturile sub centură". Dimpotrivă, mi s-a părut și mi se pare un autor talentat și onest, care s-a ținut departe de aceste obiceiuri: nu cunosc nici măcar un singur pamflet semnat de domnia-sa. Spre mirarea mea, rîndurile în care aminteam acest lucru le-a înțeles drept o aluzie la niște păcate (în fapt, inexistente) ale persoanei sale. Simplu: i-am propus să polemizăm civilizat, nu așa cum se mai obișnuiește uneori (nu de către M. Mincu !), și mi-am atins țelul. Dovadă: chiar răspunsul pe care mi l-a dat. În ce privește problema esențială — dacă poezia „a murit" sau nu — părerile noastre rămîn diferite. Oricum, nuanțările pe care le face în această privință sînt demne de tot interesul.

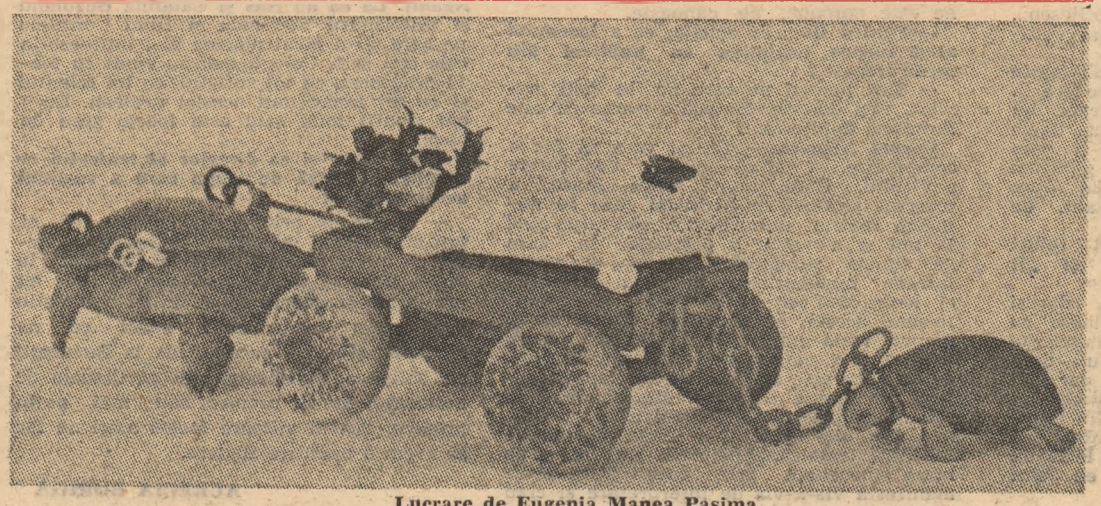

Lucrare de Eugenia Manea Pasima

● **ALEXANDRU C. OLARU, Craiova.** În studiul consacrat poeziei lui Tudor Arghezi aparatul critic este gigantic și inoperant (parcă ați vrea să culegeți o floare cu ajutorul unui buldozer).

Dacă veți mai scrie critică, va trebui să renunțați la grandilocvență : **„Lirica sa este un efort de desprindere din teluric spre cosmos, spre creator, a cărui expresie o constituie străvechea aspirație umană spre mereu același absolut, înțeles ca perfecțiune".**

De asemenea, va fi necesar să vă folosiți cunoștințele în mod rațional și nu făcînd paradă de erudiție (ca să nu mai vorbim de faptul că nu asigurați nici o congruență listei de referințe : ce legătură au Malraux cu Elena Zaharia Filipaș sau arhimandritul Teodosie Atanasiu cu Freud ?)

● **MARIELA ROTARU, București.** Din fotografie reiese că sînteți o fată frumoasă și visătoare. Poemele, însă, nu cuprind aproape nimic altceva în afară de naivități :

„Dacă-aș fi fost
cu
în copacul
care-a umbrit-o
pe Mama
i-aș fi tăiat
crengile urgisitoare" etc.

Cum adică să fi fost în copac ? Și dacă nu erați acolo, de ce nu v-ați suit, cu o scară ?

● **SANDRA CARA, Brăila.** Povestirea **Cutugno e un romantic** și fragmentul din nuvela **Tristețea albastră** sînt publicabile. Aveți aptitudinea de a crea atmosferă. Vă rog însă să dactilografiați textele și cu ocazia aceasta să le revedeți din punct de vedere stilistic (unele cuvinte se repetă, iar imaginile folosite sînt adeseori prea romanțioase). Mă interesează și cîteva date despre dv.

● **D. ALEX. SEUL, Izvoarele Sucevei, Suceava.** Povestirea **Inecata** este mai bine scrisă decît altele (decît altele tot ale dv.), dar seamănă prea mult cu **Moartea căprioarei** de Nicolae Labiș.

● **SIMONE TRICĂ, București.** Metaforele sînt copilărești :

CENACLU prin corespondență

„o pană de inimă
mi-a făcut sufletul zob" etc.

Nu vă dați seama că vă expuneți ironiilor ? Ați putea fi sfătuită, de exemplu, să chemați mecanicul...

● **BOGDAN RĂȘCANU, Timișoara.** Nu v-ați înșelat, sînteți un teribilist (ca mulți alți tineri la optsprezece ani). Sînteți însă un teribilist inteligent și de aceea mă abțin să vă moralizez. Un scurt și amuzant poem, **Avantajul femeii asupra artei**, merită publicat :

„Pînă și cele mai masochiste urechi
se lasă înjunghiate de impertinența
stridentă a saxofonului
numai pînă în clipa în care
surdina fumurie a unui ciorap de damă
învăluie totul într-o ceață estetică și Atît !"

● **CECILIA TAMAȘ, Reșița.** Este prea evidentă influența lui Nichita Stănescu :

„M-a dus în spatele ochiului meu.
Ce vezi ?
Ce văd ?
O fîntînă, în ea o cîmpie,
în lăuntrul ei
focul,
în lăuntrul focului
foc, în lăuntrul său
foc. Bine ! — a zis,
acum, în ordine inversă,
mereu inversă.
Foc — am spus
doar ce începusem..."

De ce nu încercați să vă cîștigați independența ?

● **AUREL GHEORGHE, Constanța, EMIL ALBIȘOR, Vinju-Mare, Mehedinți, PETRU SOCIU, Turda, LEON ARGINTARU, Lupeni, MIHAI PINTICEANU, Fălticeni, ILARION PAUNOIU, Meeni, Popești, Vîlcea, VASILE DAN ZUGRAVU, Galați, IOAN GHEORGHIȚĂ, Tulcea, ANDRA RODICA, Timișoara, DINU MATEI, Sintana, Arad, PETRU ISTRATE, Tîrnăveni, MIHAI COLIN, Constanța, DAN STARCU, București, ANTON ONIGY, Medgidia, DAN RAIA, Porțile de Fier II, Mehedinți, SPERANȚA LAUR, Galați.** În fiecare dintre textele dv. există ceva demn de interes. Dar (încă) nu poate fi vorba de publicare.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

ANTOLOGIA cenaclului prin corespondență

Vasile Timofte

Vasile Timofte (din Suceava) și-a trimis versurile pe adresa redacției noastre însoțindu-le de precizarea că scrie de mai multă vreme, dar că nu s-a prea „omorît cu publicatul". Farmecul poeziilor sale constă tocmai în acest dezinteres sincer față de reacția eventualului cititor ; se vede că autorul le scrie pentru el însuși, din plăcere sau dintr-o necesitate intimă. Unele sînt simple improvizații, ca niște însemnări de jurnal. Dar altele — și printre ele se numără cele reproduse mai jos — au un lirism spontan, un fel de involburare sentimentală care atrage imediat atenția.

POETUL

Păduri de migdali
dau în floare, secundele se rup
și cad în van,
poetul mîngîie
stelele,
pînă la esență
le șlefuiește.

Ca o părere vin
roiuri de fluturi exotici.
Poetul mîngîie cuvintele,
pînă la esență
le șlefuiește, apoi,
ca o sfidare,
le-aruncă pe geam.

MELANCOLIE

Iubito,
de treci în taină
pe sub geamul meu,
oprește-ți pașii
și lasă umbra
să-mi pătrundă
în odaie.

Muzici astrale,
muzici de vis
se-aud iubito,
Nopți cu lumini
căzătoare,
tăcere și dor
și, tu,
umbră a amintirii
depărtîndu-te.

TESTAMENT

Am început
să beau
din ochii lunii
apă ne-nepută,

Roșu,
asfințitul cădea
pe umerii mei
destrămîndu-i.

Dacă odată
va ninge dulos
cu stele
tu vino
și ține-mi la căpătîi
talgerul de-argint,

Să-mi cînte atunci
fluturii pe care
cerul i-a robit
apoi,
să dai drumul stelelor
să cadă,
una cîte una,
peste pleoapele mele.

MI-A BĂTUT PRIMĂVARA ÎN GEAM

Mi-a bătut primăvara în geam
cu degete prelungi de ceață.
I-am deschis și-am privit-o în față
flămînd de lumină.
Mugurii dorm în scutece pufoase,
se scutură pămîntul și-n oase
oamenii își toarnă argint viu,
cerul s-a făcut tot mai pustiu.
Mi-a bătut primăvara în geam
cu degete prelungi de ceață !

EUL VISATORULUI

De-l cuprinzi cu ochii
el coboară în adîncuri ;
de-l apropii, către noapte,
el se face dor nebun.

Lacrimă tulburătoare,
umbra melancolică.
el se face cînd tăcerea
se așează peste trup.

Locuiește într-o mare
fără margini,
se destramă ca o pînză
purpurie de păianjen,
el e vrajă.

MĂIASTRĂ

Din spuma mării
pasăre măiastră
s-a ridicat.
Secundele
cad sfîșiate
în marea timpului.

Cu ochiul liber

Starea folclorului (IV)

Deci muzica populară e una, iar folclorul alta. Așa zicem noi ca nespecialiști, dar așa zice și realitatea contemporană. Fiindcă **folclorul** e casa aceea veche, din lemn, minunată și neagră de la muzeul satului, iar muzica populară este casa nouă de la țară făcută din BCA, acoperită cu plăci din azbociment ondulat, iar ca „decorație" exterioară placată cu ceramică, în care s-au înglobat cioburi de oglindă care strălucesc în soare de-ți iau ochii bunului simț. Într-un asemenea context, importanți sînt emițătorii de cîntec, soliștii vocali. Dintre aceștia, unii sînt purtători de cîntec, de folclor, alții făcători de cîntec. Primii sînt cei care s-au rupt de zonă, de viața de la țară, de implicarea lor în această viață care naște sau păstrează folclor. Alții, deveniți vedete, sau dorind aceasta, s-au așezat la oraș în preajma noilor ansambluri, unde trăiesc deci în confortul urban, suferind într-o ultimă instanță influențele orașului, presiunea de gust a aglomerării urbane, respirînd alt aer. Dacă cei care-și păstrează cu sfințenie zona sînt niște **puritani**, ceilalți, dornici de glorie și alte alea, nu-s decît niște jalnici **folcloroizi** care-și doresc popularitatea cîntînd muzică **populară**. Sigur, nu este o regulă să stai la oraș și să nu-ți trădezi zona, dar ruptura e oricînd posibilă. Exemple pozitive în acest sens fiind Benone Sinulescu, Sofia Vicoveanca, Angela Buciu, Florica Bradu ș.a., de multă vreme locuitori ai unor însemnate municipii, dar încă fideli zonei originare. Ceea ce trebuie spus însă apăsat este că folclorul n-are o capitală a lui și nici nu trebuie să aibă, așa cum se vrea.

În fond, lucrul cel mai nociv din concepția unor soliști care, veniți de la țară „se urbanizează treptat" este următoarea judecată ce pare o glumă, dar nu e : **Dacă folclorul este făcut de un creator anonim, de ce n-aș fi eu acel creator anonim ?** Să nu ne mirăm deci dacă vom întîlni la casieriile radio-televiziunii soliști de muzică populară veniți să-și ridice dreptul de autor melodie-text muzică populară.

Sigur, în această discuție intră și folclorul prezentat instrumental, care-și are și el categoriile sale, soliștii săi, geniile sale. Și aici am vrea să ne oprim la taragotistul Dumitru Fărcașu care, după părerea noastră, întrunește toate calitățile unui instrumentist de geniu al folclorului românesc. Aș putea fi combătut cu argumentul Gheorghe Zamfir, numai că acesta din urmă (cu incontestabilu-i geniu interpretativ) s-a dovedit a fi un bun exportator de folclor, un specialist în marketing-ul folcloric, un interpret sensibil de folclor, care însă pe scenă apelează la mijloace nespecifice nouă (de cîte ori ați văzut un lăutar la o nuntă, de pildă, căzînd în genunchi în extaz, în transă?), ci mai degrabă aparținînd scenei rock. Mai sînt însă într-un eșalon imediat celui amintit, excelenți instrumentiști (sau au fost, dar rămîn cu înregistrările) ca : violoniștii Ion Drăgoi (Moldova), Efta Boroca (Banat), Stîngău și Covaci-Cioată (Maramureș), Țitrus (Cluj), trompetistul Constantin Gherghina, Marin Chisăr (fluier, caval) ș.a.

GEORGE STANCA

Cronica literară în linii frînte

de LINU

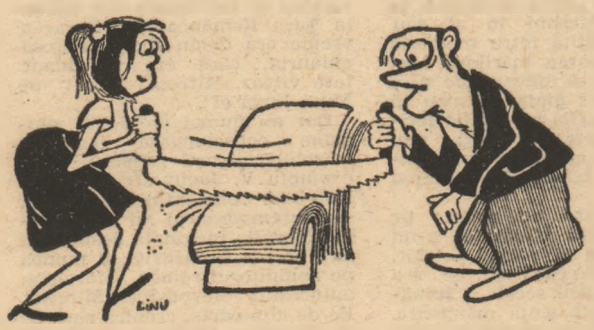

Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică. Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. II (volum împărțit la rîndul lui în două volume distincte), Editura Minerva, 1986.

Autorii au găsit o soluție ingenioasă de organizare a unei materii deosebit de bogate.

Tabela de marcaj

Toamna se numără... bojocii

Ce mult am așteptat noi toamna asta europeană și ce fluierat a pagubă ne-a apucat după prima manșă a primului tur ! De unde ne pizmuia toată lumea pentru norocul care ne-a lovit cu prilejul tragerilor la sorți, iată-ne cam srtinși cu ușa (calificării). Că șanse mai avem, nimic de zis, dar nimic nu e sigur, ba chiar, cinstiți să fim, ne-ncearcă unele frisoane. Studenții din Regie, pe care-i dădeam ca și calificați, au avut parte de ciprioții bulgarului Arzov, băieți cu trifoiul pe piept, luat ca emblemă. Dacă era trifoi cu patru foi, am mai fi înțeles norocul nicosienilor, dar așa, în condițiile trifoiului clasic furajer, nu putem decît să ne întrebăm de ce Omonia nu poartă pe tricou chipul lui Terheș, trifoiul lor cu patru foi, în meciul de miercuri. Blondul urmaș a lui Mircea Sandu a ratat într-un joc cît alții-ntr-un an și dacă nu era (tot) Hagi mărunțelul, care s-o ia goană peste cîmp, pînă în poarta lui Haritou, vedeam Ciprul de la zero-zero, ceea ce era bucuria vîrfului Jevizov, bulgarul masiv și bărbos, adus la Nicosia în chip de Maradona. De ce n-am fost noi F.F. Malmö și n-a fost Omonia Limassol-ul, ca să ne ducem la retur cu 6—0 în buzunar, cum s-ar fi cuvenit ? ! Geaba am făcut risipă de bojoci, ba chiar și Steaua a strigat din tribune pentru Sportul studențesc! Un pricăjit de 1—0 e toată zestrea adunată, iar miercurea viitoare o să cam dîrdîim sub portocali!... Noroc cu Craiova, a 13-a clasată din campionatul nostru, care se duce în Turcia cu 2—0, cu Gheorghiță Geolgău și cu destoinicul Domozină, mare risipitor de bojoci, pînă-ntr-atît încît a văzut și-a relatat vreo două goluri în plus, ba a și efectuat o schimbare în echipa din Bănie, fără știrea tuturor celor prezenți pe „Centralul" craiovean. Oricum, 2—0 nu e 1—0, așa că Universitatea — cu Bicu, Biță și Bica, tineri internaționali olteni — are ce să apere la Galata-serai! De atacat va ataca, neapărat, Dinamo, noua echipă a lui Cămătaru și Balaci, în al cărei palmares figurează de-acum, cu totul inedit, și un eșec în fața albanezilor de la „17 Nentori" Tirana. N-avem nici-o îndoială că-n retur va fi de la 3—0 în sus pentru băieții lui Lucescu, dar nu putem pricepe cum echipa cea mai productivă din noul nostru campionat n-a înscris măcar un golișor în meciul de la Tirana... Cam asta e, nici prea-prea, nici foarte-foarte, dar e cert că pentru turul II mai avem ceva de muncit...

HORIA ALEXANDRESCU

cetind istoria românilor

600 de ani de la urcarea pe tronul Ţării Româneşti a Munteniei a domnitorului Mircea cel Mare

ALEXANDRU PAMFIL — Mircea cel Mare

La împlinirea celor 600 de ani de la suirea lui Mircea cel Mare pe tronul Ţării Româneşti a Munteniei, am prezentat cititorilor noştri fragmente din documente şi din scrieri ale unor reprezentanţi de frunte ai spiritualităţii româneşti (istorici, literaţi), cu dorinţa mărturisită de a argumenta odată mai mult virtuţile naţionale, politice, diplomatice şi militare ale unui domnitor-ctitor şi apărător de ţară nepereche în istoria poporului român. Continuăm acest sumar periplu în istoriografie, cu inserarea altor cîtorva consideraţii provenite din surse interne şi externe, referitoare la personalitatea lui Mircea cel Mare.

Călugărul oltean Mihail Moxa, care a scris o preţioasă cronică la anul 1620, descrie neasemuit de plastic bătălia de la Rovine : „Se ridică Baiazid cu turcii spre români, deci se loviră cu Mircea-Voievod, şi fu război mare cîtu se întuneca de nu se vedea văzduhul de mulţimea săgetelor, şi mai pierdu Baiazid oastea lui cu totul, iară paşii şi voievozii periră toţi, aşa de se vărsa sînge mult cît era văile crunte".

În *Letopiseţul Cantacuzinesc* întîlnim titulatura „Mircea-Voievod Bătrînul". Transcriem pasajul întreg : „Mircea-Voievod Bătrînul. Acesta a avut mare război cu Baiazid-sultanul. Făcutu-s-au acel război pre apa Ialomiţii. Biruit-au Mircea-Vodă pre turci şi făr- de număr au perit, trecînd Baiazid Dunărea fără vad. Şi alte multe războaie au avut cu turcii. Făcut-au şi sfînta mănăstire den Coziia... Şi au domnit Mircea-Vodă ani 29 şi au murit în domnie şi s-au îngropiat la mănăstirea lui, la Coziia". Dincolo de inatvertenţele de ordin cronologic, inerente pentru astfel de scrieri vechi, rămîne proiecţia spectaculoasă asupra marelui domnitor, realizată cu har de cronicar.

Nu mult după acea, spre sfîrşitul domniei lui Şerban Cantacuzino şi începutul celei a lui Const. Brâncoveanu, îşi scrie prima parte din *Istoriile domnilor Ţării Româneşti* — Radu Popescu. Partea referitoare la Mircea cel Mare este sensibil influenţată de Letopiseţul Cantacuzinesc : „...S-au pus domn Mircea-Vodă cel Bătrîn, fratele lui Dan-Vodă, carele, după neşte semne ce să văd, iaste vrednic de laudă. Şi multe lucruri va fi făcut vrednice de auzit, în 29 de ani ai domniei lui, dar ai noştri nimic n-au scris, fără numai ce aflăm de la străini.

Zice istoricul Gheorghe Franţi (Phrantzes) că au avut două războaie Mircea-Vodă cu Baiazid împăratul turcesc... Alt istoric scrie că un război ce au avut Mircea-Vodă au fost la Rovine (unde vor fi Rovinele, nu le spune)... Şi au bătut Mircea-Vodă pe împăratul Baiazid la acest război... Deci, după ce-au făcut Mircea-Vodă aceste izbînde, văzînd obrăznicia turcilor, s-au împăcat cu ei, şi le-au fost dînd plocon, pentru ca să se odihnească ţara cu pace...

În domnia Mircii-Vodă patru domni s-au schimbat la Moldova : Roman-Vodă, fratele lui Petru-Vodă, Ştefan-Vodă, iar alt Ştefan-Vodă, cu fratele său Petru-Vodă, fecior lui Ştefan-Vodă: deci Iuga-Vodă, pre care l-au luat Mircea-Vodă la dînsul — pentru ce nu să ştie...". Inadvertenţe întîlnim şi în „istoria" lui Radu Popescu, pe care însă generaţiile următoare de cărturari şi oameni de ştiinţă au avut posibilitatea să le corecteze. Rămîne şi în acest caz patetismul scrieriurii cronicarului patriot, care explica eşecul cruciadei antiotomane la Nicopole (1396) — „den rea chiverniseală a creştinilor".

Uitatul de pînă mai ieri Alexandru Pelimon în surprinzătoarea sa carte, intitulată *Impresiuni de călătorie în România* şi tipărită în anul 1858, făcînd popas la Cozia, nota : „Această sfîntă mănăstire, cu hramul Adormirea, este fundată de însăşi Mircea Vodă cel Mare, domnul şi suveranul României.

Înăuntrul bisericii, lîngă tronul domnesc, se află el zugrăvit, ca şi la Curtea de Argeş...

Mircea se află înveşmîntat ca împăraţii Constantinopolului, cu lorică, cu mantă şi purtînd coroană pe cap. Artistul însă acelor timpi, pentru respectul şi devoţiunea sa către sfînta religiune, a dat eroului mai mult o fizionomie şi postură a sfinţilor, cum se găsesc zugrăviţi pe la toate bisericile ! Şi la Curtea de Argeş, el tot asemenea este zugrăvit, cu acelaşi port, însă nu avînd şi aceeaşi fizionomie...

În această sfîntă biserică se află mormîntul lui Mircea Vodă...

Alături de mormîntul lui Mircea Vodă, se află înmormînţaţi, sub o singură piatră, maica Teofana, muma lui Mihai Viteazul, doamna Florica şi Nicolae Voievod, fiul lui Mihai Vodă.

Aci se cade tot adevăratul român, cu o sfîntă devoţiune în inima-i, cu lacrimi în al său ochi, consfiinţită întru memoria şi binecuvîntarea marilor eroi ai României, să îngenunche şi să sărute această piatră, pentru că sub dînsa se află repaosînd fericitele oseminte ale celui mai mare bărbat ce şi-a vărsat sîngele pentru binele şi fericirea naţiunii !...

Către plecare, am rugat pe părinţi să aibă bunătatea a-mi arăta mărele şi sacrul odor, manta lui Mircea Vodă, ce s-a păstrat de patru secoli şi jumătate în această sîntă mănăstire. Rămăsei lovit ca de trăsnet cînd auzii că se află prefăcută într-o sfită preoteească. Cu toate acestea, mi se arată. Ce e adevărul, stofa acestei manta e un ce prea curios şi care merită a fi văzut. Este un plus ce coprinde nişte flori galbene pe un cîmp verde spălăcit, cu ceva fir pe dînsa şi cu oarecare însemnări roşii, cît se poate de solidă şi curată, precum ar lua-o cineva astăzi de la boltă ; toată valoarea ei însă, toată sîntitatea ce o caută într-însa un adevărat român, era ca să fie conservată în forma precum a fost şi precum a stat pe umerii lui Mircea cel Mare, iar nu schimbată şi prefăcută ; era d-a o lăsa fără să s-adaoge sau să se scoată dintr-însa măcar un fir de aţă. Aceasta, cu desăvîrşire nemulţumindu-mă, mă făcu să plec foarte mîhnit de la sînta mănăstire, pierzîndu-mi toate iluziile care le avusesem pînă atunci". Transcrierea noastră urmează ediţia îngrijită de Dalila-Lucia Aramă, prefaţată de academicianul Şerban Cioculescu.

După cum interesantă este şi lucrarea *Mircea Vodă cel Mare*, scrisă de către D. N. Jotta şi tipărită la Bucureşti, în anul 1889.

În aceeaşi ordine de idei, să reţinem *Două diplome ale voievodului muntean Ioan Mircea cel Mare*, publicate în „Bizantino-slavica", III, nr. 2 din anul 1931.

Tot astfel, istoriografia străină a consemnat la loc de frunte faptele viteazului oştean şi iscusitului diplomat Mircea cel Mare. Cronicarii turci scriu, desigur, de pe poziţiile preamăririi Imperiului otoman. Deseori, însă, lasă loc unor adevăruri greu de escamotat. Bunăoară Orudj Bin Adil — autor al uneia dintre cele mai vechi cronici otomane — descrie astfel înfruntarea lui Baiazid cu Mircea cel Mare : „Sultanul Baiazid, cucerind Nicopolul şi Silistra, a trecut în Ţara Românească. În această vreme, beiul Ţării Româneşti era ghiaurul Mircea.

Mircea ghiaurul, aducînd cu el oaste, a venit împotriva sultanului Baiazid şi, întîlnindu-se unul cu altul, au dat o mare bătălie, astfel încît atît din partea musulmanilor, cît şi din partea ghiaurilor mulţi au fost măcelăriţi ; din amîndouă părţile au murit mulţi oameni. Cînd au văzut că oastea ghiaură este numeroasă, musulmanii au slăbit...".

De asemenea, în cronicile anonime *Tevarih-i al-i osman*, tratîndu-se despre competiţia la împărăţie între urmaşii lui Baiazid, se spune : „Apoi, prin mijlocirea lui Ali Paşa, Isfendiar l-a urcat pe Musa într-o corabie şi l-a trimis din Sinop în Ţara Românească. În acea vreme era domn (bei) Mircea ghiaurul, care era un ghiaur tare viteaz. Mircea l-a luat pe Musa lîngă el".

Dar nu numai cronicile otomane consemnează isprăvile marelui voievod român. Spre exemplu V. Jagic, scria la anul 1875 cum Constantin Costenetchi — contemporan al lui Mircea — în biografia închinată despotului sîrb Ştefan Lazarevici, îl numea pe domnitorul român „Marele şi autocratul voievod Ioan Mircea". Pe de altă parte, cronica rusă de la Moscova (Polnoe Sobranie Letopisei) — şi aceasta contemporană învingătorului de la Rovine — are o scurtă însemnare despre lupta dintre „cumplitul tar Baiazid" şi „autocratul şi marele voievod al Valahiei, Ivan (Ioan) Mircea", înfruntare armată în care „sînge nemăsurat de mult a curs".

Mărturii provenite din izvoare italieneşti, bulgăreşti, raguzane, germane ş.a. preamăresc faptele de pace şi de arme ale lui Mircea cel Mare. Cronica bulgară, de pildă, cuprinde în paginile sale momentul „Rovine" — unde „lanci nenumărate s-au frînt" şi şi-au slobozit pădure de săgeţi, încît „cerul nu se mai putea vedea de desimea lor" ; rîul în preajma căruia aveau loc luptele „curgea roşu de sîngele ce ieşea din mulţimea trupurilor căzute" ; aşa încît însuşi sultanul Baiazid „s-a înspăimîntat şi a fugit".

Iar ca un corolar al celor relevate, cronicarul german Leunclavius îl caracterizea pe Mircea cel Mare — „principe între creştini cel mai viteaz şi cel mai ager".

Vom încheia cu ultimele rînduri din cartea despre Mircea cel Mare, datorată celui mai bun cunoscător al vieţii şi operei Voievodului, istoricul P. P. Panaitescu : „A trăit la încrucişare de vremi ; vine în scaun în mijlocul unei lumi balcanice creştine, cu state în plină desvoltare, cînd turcii erau departe de graniţele noastre şi sfîrşeşte în toiul luptei cu păgînii. A trebuit în politica sa să ţie seamă de schimbări repezi şi neaşteptate, ridicarea Poloniei unită cu Lituania, care pînă la dînsul nici nu era vecină cu ţările române, apoi perioadele repezi de ridicare şi de decădere din Ungaria şi mai ales de schimbările din împărăţia păgînă : triumful lui Baiazid şi prăbuşirea lui, luptele pentru tron şi în sfîrşit, refacerea imperiului. Alţi domni de mai tîrziu se aflau în faţa unor situaţii politice aproape permanente : turcul era păgînul cel tare, leahul şi ungurul erau vecinii creştini şi puterea lor bine cîntărită, pe cînd Mircea a trebuit să se adapteze la o lume ce se schimba mereu şi de care depindea adesea viaţa şi libertatea ţării sale. Mircea stă la început, la începutul apărării seculare împotriva turcilor, la începutul politicii de rivalitate pentru ţările noastre între puternicii vecini creştini. De la el începînd se fixează politica noastră externă în cadrele ei...

Am putea spune că în istoria noastră Mircea este pe deoparte un rezumat al marilor tradiţii istorice româneşti, care acum se deschid şi în acelaşi timp un dărimător de datini. În adevăr, în lupta lui Mircea aflăm cele trei caracteristice de temelie, pe cari le regăsim la toţi marii conducători ai neamului nostru de atunci înainte : E întîi *luptătorul pentru creştinătate*, cel ce se află de sentinelă în postul cel mai înaintat al Europei. Ca şi Ştefan, Ioan Corvin şi Mihai, el apără creştinătatea întreagă, e alături de comunitatea ei politică şi spirituală, primeşte loviturile cele mai grele în faţă. E apoi *un adunător de pămînt românesc*, în Făgăraş şi Amlaş, în Dobrogea, în cîmpiile Chiliei ; un protector pentru Moldova şi Ardeal cum va fi mai tîrziu Ştefan din Moldova şi mai ales Mihai. E în sfîrşit *un diplomat* : conducător al unei ţări mici, trebuie să ştie să se strecoare între ambiţiile hrăpăreţe ale vecinilor mai mari şi mai puternici ; e un fel de siretenie ţărănească, amestecată cu nităel dispreţ, care-l face să cunoască, el realistul, fumurile ambiţiilor deşarte ale marilor regi creştini şi să se joace cu ele. În aceasta este mai ales un predecesor al lui Ştefan.

Dar pe lîngă aceste note fundamentale, le-am numi caracterele româneşti, este ceva la Mircea, care nu mai apare la urmaşi : o îndrăzneală de inovator, de sfărîmare a datinelor. Fireşte aceasta ţine de caracterul acestui stăpînitor, dar tot deodată şi de împrejurările istorice. Mircea este la început, n-are experienţă dureroasă a apăsării vremilor ce sfărîmă iniţiativele mîndriei omeneşti... Cutează să gîndească, el cel mic, la stăpînirea împărăţiei turceşti, înlătură un sultan, ridică pe altul, apoi pe al treilea. Oştile lui luptă pe Cornul de Aur lîngă Bizanţ şi la Salonic. O asemenea politică n-a mai făcut nimeni, n-a mai gîndit-o nici un domn român.

Şi înăuntru a fost un inovator ; schimbă sistemul vămilor din economie naturală în cea în bani, vrea să schimbe căile negoţului, aducînd cu jertfe pe negustorii din Polonia, crează industria minelor de aramă, introduce moneta măruntă în ţară şi înfiinţează tîrguri noi (Tîrgşorul) şi probabil tot el e acela care a schimbat fundamental aşezămintele bisericii noastre în legătură cu Patriarhia, creînd o biserică naţională. Prin aşezarea fiului său la Tîrgovişte, pune începuturile mutării capitalei de la Argeş. Căci Mircea n-a fost numai un luptător : rămîne pentru istorie unul din marii meşteri organizatori, i-am spune *un bun gospodar român*, nu numai un adunător de pămînt românesc, dar şi un chibzuit orînduitor al acestui pămînt. Asemenea oameni în trecutul nostru se numeau ctitori şi precum biserica are părinţii ei, care i-au aşezat temeliile, şi ţările au pe ai lor, fără de care n-ar fi fost temelia tare a începuturilor".

STELIAN NEAGOE

Mircea cel Mare: „Principe între creştini cel mai viteaz şi cel mai ager"

IMPORTANT!

În curînd va apare **„ALMANAHUL SCÎNTEII TINERETULUI '87"**. Din cuprins : articole de evocare istorică ● reportaje ● curiozităţi pe mapamond ● proză scurtă ● umor ● sport ● muzică uşoară ● jocuri distractive ● o bogată ilustraţie.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii. Tel. 17 60 10, 17 60 20. Abonamentele se fac la oficiile poştale şi difuzorii din întreprinderi şi instituţii — Tiparul : Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — Sectorul export-import presă P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

40 364